

KIVISTÖN KIRKKO

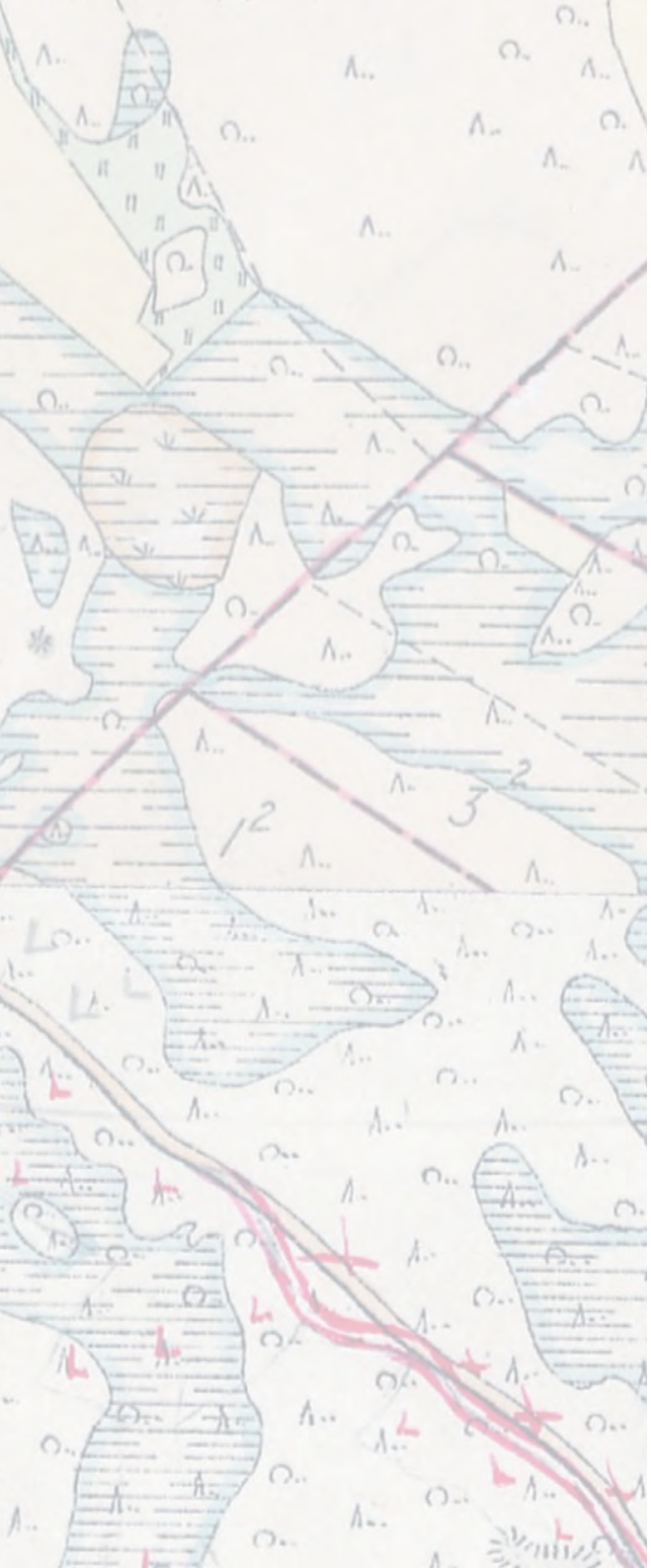
Rakennushistoriaselvitys

9.12.2016

VANTAAN SEURAKUNNAT

ISS

Angholm

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KIVISTÖN KIRKKO

Julkaisutiedot

Kivistön kirkon rakennushistoriaselvitys on laadittu Vantaan seurakuntayhtymän toimeksiannosta v. 2015-2016 aikana.

Selvityksen tiedot

selvityksen tilaaja.....Vantaan seurakunnat / kiinteistöjohtaja Sari Turunen

selvityksen laatijat.....ISS Proko Oy / Mika Järvinen, Mervi Savolainen, Pirita Meskanen

laadinnan ajankohta.....2015-2016

Kohteen tiedot

osoite.....Laavatie 2, 01700 Vantaa

tontti.....406–5–60–1

laajuus.....980 kem^2

omistaja.....Vantaan seurakunnat

suunnittelijat.....arkkitehdit Kalevi ja Raili Hietanen

rakennusvuosi.....1967

VANTAAN SEURAKUNNAT

ISS

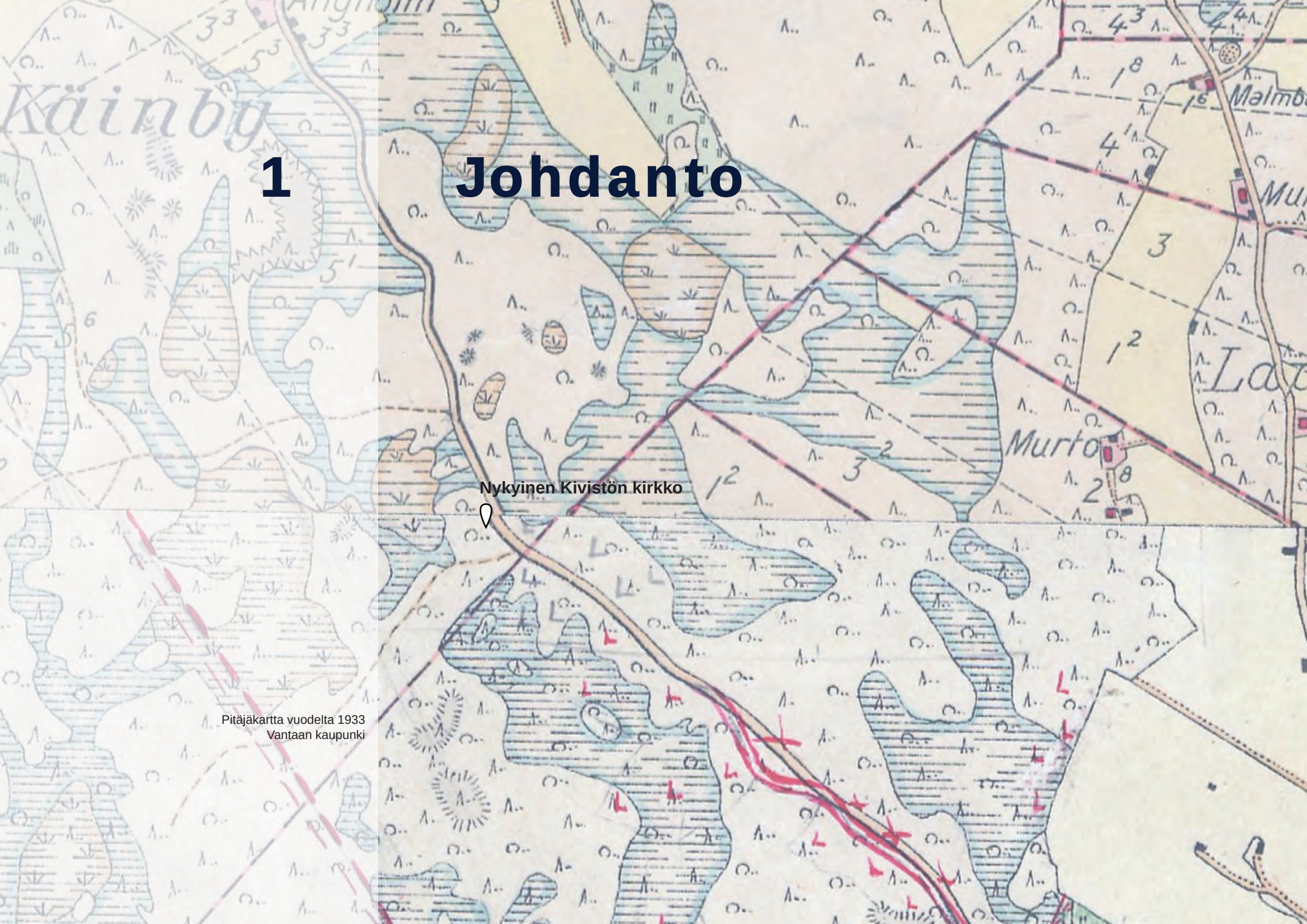
Sisällysluettelo

1	**JOHDANTO**	**3**
1.1	Kohde	4
1.2	Selvityksen tausta ja tarkoitus	4
1.3	Selvityksen laadinta ja lähtötiedot	5
2	**TAUSTAA**	**7**
2.1	Kivistön alue	8
2.2	Aiemmat vaiheet	11
3	**KIRKON SUUNNITTELU JA TOTEUTUS**	**15**
3.1	Kirkon tontti	16
3.2	Kirkon suunnittelijat	16
3.3	Suunnitteluvaiheet	20
3.4	Suunnitteluratkaisu	35
3.5	Rakenne	41
3.6	Talotekniset järjestelmät	41
3.7	Kirkon rakentaminen	41
4	**NYKYTILANNE JA TEHDYT MUUTOKSET**	**43**
5	**KIRKKORAKENNUS**	**47**
5.1	Kirkkosali	48
5.2	Aula ja seurakuntasali	58
5.3	Sakasti ja toimistotila	61
5.4	Muut kirkkorakennuksen tilat	63
6	**KERHORAKENNUS**	**67**
7	**ASUINRAKENNUS**	**83**
8	**ULKOTILAT JA JULKISIVUT**	**91**
8.1	Julkisivut	92
8.2	Katokset	97
8.3	Perustukset, sokkeli	98
8.4	Vesikatto	99
8.5	Sisäänkäynnit ja ovet	99
8.6	Ikkunat	102
8.7	Piha-alueet, kulkureitit, pysäköinti	105
8.8	Ulkovalaisimet	108
8.9	Varusteet	112
9	**KIVISTÖN KIRKKO AIKAKAUTENSA KIRKKOARKKITEHTUURIN EDUSTAJANA**	**113**
9.1	Kirkkoarkkitehtuuria Suomessa 1960-luvulla	114
9.2	Kivistön kirkon arkkitehtuurin piirteitä	116
10	**RAKENNUSSUOJELUN NÄKÖKULMIA**	**119**
11	**LÄHTEET JA VIITTEET**	**121**
11.1	Lähteet	122
11.2	Loppuviitteet	124

Ortokuva 2015, Kivistön alue
Vantaan kaupunki

1 Johdanto

Pitäjäkartta vuodelta 1933
Vantaan kaupunki

1 Johdanto

1.1 Kohde

Kivistön kirkko sijaitsee Vantaan Kivistössä metsäisellä tontilla Kivistön pientaloalueen ja uuden, osin vielä rakentuvan, tiiviin keskusalueen välisellä vyöhykkeellä. Kirkko on vihitty käyttöön v. 1967 ja sen ovat suunnitelleet arkkitehdit Kalevi ja Raili Hietanen. Kirkon korttelikokonaisuuteen on myöhemmän asemakaavoituksen myötä liitetty myös uurnahautausmaakäyttöön tarkoitettu tontti.

Punatiiliseen kokonaisuuteen kuuluu varsinaisen kirkkorakennuksen lisäksi kerhorakennus, joka kellarikerroksen kautta liittyy kirkkorakennukseen, sekä rivitalotyyppinen asuinrakennus. Rakennusten keskelle jää lähes kokonaan suljettu sisäpiha, jonka kautta on kulku kirkkoon.

Kivistön kirkko on inventointiraportissa ”Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930 - 1979” (Eskola 2002) luokiteltu koodilla A1, jonka mukaan kohdetta esitetään suojeltavaksi.

1.2 Selvityksen tausta ja tarkoitus

Kivistön kirkon korttelin asemakaavaa on tarkoitus muuttaa siten, että osa nykyisestä kirkon tontista sekä asemakaavassa hautausmaalle varattu korttelialue osoitetaan asuinrakentamisen korttelialueeksi. Kaavamuutosprosessin yhteydessä on noussut esille tarve selvittää kirkon mahdolliset asemakaavallisen rakennussuojelun lähtökohdat rakennushistoriallisen selvityksen perusteella.

Rakennushistoriallisen selvityksen pääpaino on kirkkorakennuksessa, mutta selvityksessä käsitellään myös samaan rakennusryhmään kuuluvaa kerhorakennusta sekä asuinrakennusta. Selvitys tulee toimimaan myös kirkkorakennuksen peruskorjauksen suunnittelun tukena.

1.3 Selvityksen laadinta ja lähtötiedot

Kivistön kirkon rakennushistoriallinen selvitys on laadittu Vantaan seurakuntayhtymän tilauksesta v. 2015-2016 aikana. Selvitystyötä ovat ohjanneet Vantaan kaupunginmuseosta rakennustutkijat Anne Vuojolainen ja Susanna Paavola sekä Museovirastosta intendentti Jaakko Holma.

Selvityksen tärkeimpiä arkistolähteitä ovat olleet Vantaan seurakuntien, Vantaan kaupungin rakennusvalvontaviraston sekä Kirkkohallituksen arkistot. Lisäksi on ollut mahdollisuus tutustua rakennuksen suunnittelusta vastanneiden arkkitehtien piirustusarkistoon.

Selvitystyön yhteydessä on haastateltu muutamia arkkitehtien lähipiiriin kuuluneita henkilöitä sekä kirkon toiminnassa pitkään mukana olleita henkilöitä. Kivistön kirkko on esitelty Vantaan modernin rakennuskulttuurin 1930 - 79 inventointiraportissa, mutta juurikaan muuta rakennuksen rakennushistoriaa valottavaa kirjallisuutta ei ole ollut käytössä.

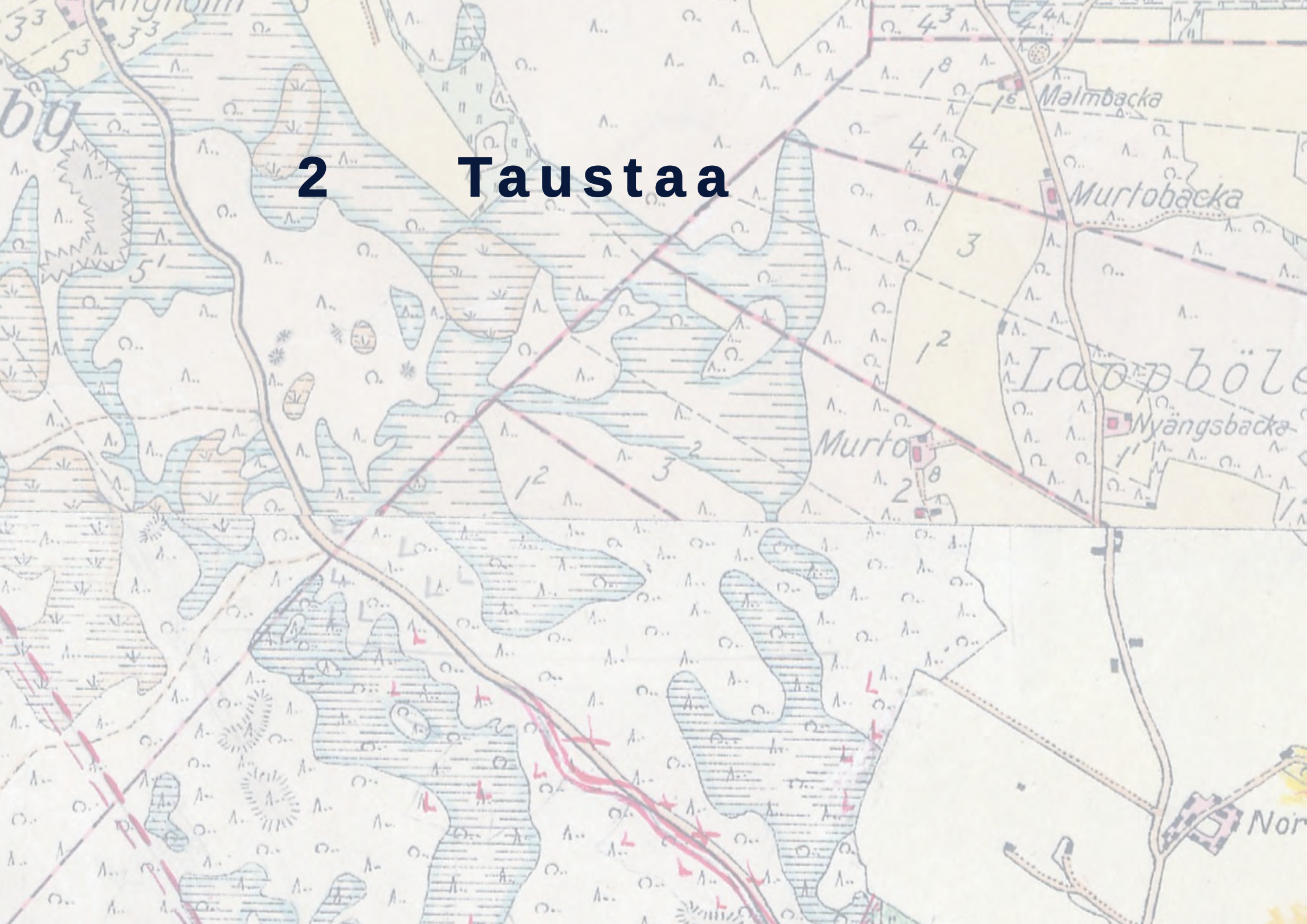

Ajantasa-asemakaava

Ortokuva 2015, 1: 2000
Kivistön kirkon nykytilanne
Vantaan kaupunki

2 Taustaa

2 Taustaa

2.1 Kivistön alue

Vantaan Kivistön alue kuului aikaisemmin Helsingin maalaiskunnan Keimolan kylään. Keimolan kylästä (ruotsiksi Käinby) vanhin maininta on mahdollisesti peräisin jo 1440-luvulta.

Sotien jälkeisen asuntopulan aikaan aluetta ryhdyttiin ripeästi rakentamaan ja alueelle lohkottiin yhteensä 400 omakotitonttia. Seudulle muutti paljon lapsiperheitä ja Kivistöön muodostui tiivis kyläyhteisö, joka vaikutti päättäjiin mm. perustamansa Keimolan omakotiyhdistyksen kautta.[1]

Kivistön asukkaat ovat alusta lähtien olleet aloitteellisia alueensa kehittämisen puolesta. Muun muassa kunnallistekniikan[2] ja postin saanti alueelle vaati kyläläisiltä aktiivisuutta.[3] Kivistön kansakoulu valmistui v. 1961[4]. Kirkollinen toiminta, mm. pyhäkoulu, ompeluseura ja seurat, oli saanut alkunsa 1950-luvulla kivistöläisten kodeissa.

Kirkkoa ympäröivä alue on viime vuosien aikana muuttunut huomattavasti. Nykyisen kehäradan ja kirkon välinen alue oli vielä joitain vuosia sitten lähes koskematonta metsää, mutta nyt uusi Kivistön aluekeskus on rakentumassa Kivistön rautatieaseman ympärille.

Ortokuva 1954
Vantaan kaupunki

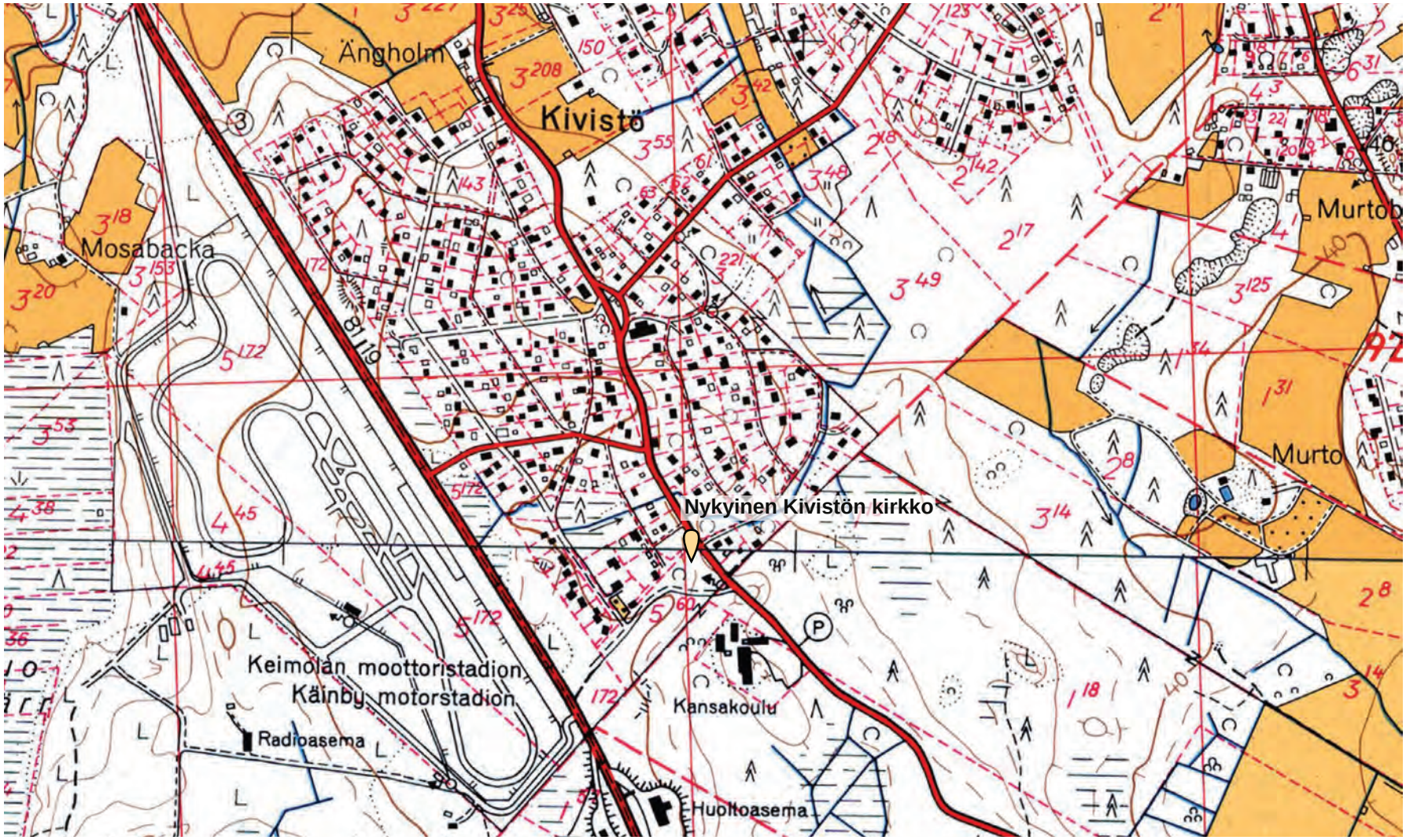

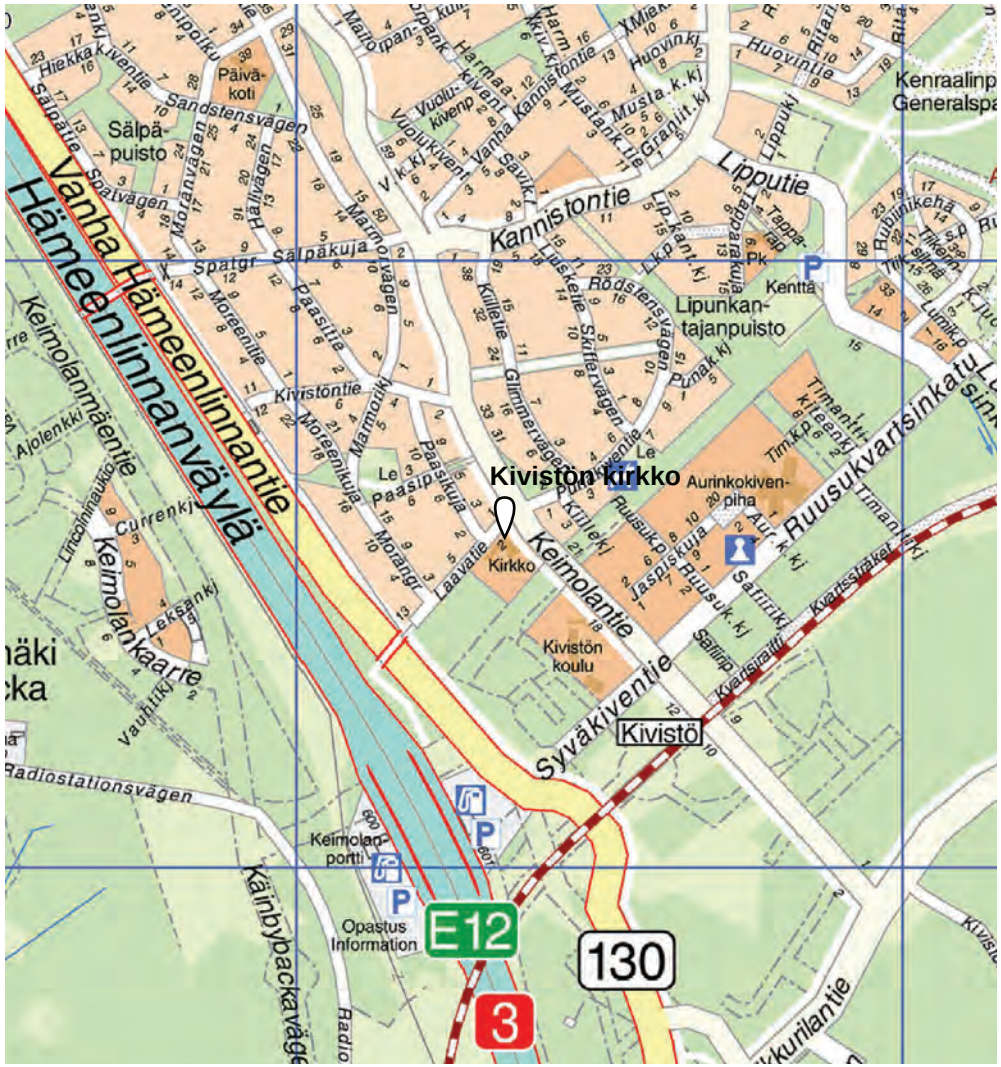
Ilmakuvat 2011
Vantaan kaupunki

Ilmakuva 2014
Vantaan kaupunki

Peruskartta 1967
Vantaan kaupunki

Opaskartta 2015
Vantaan kaupunki

2.2 Aiemmat vaiheet

Helsingin pitäjän seurakunnan länsiosassa oli 1950-luvulla puute kirkollisista kokoontumistiloista. Alueella olivat seurakuntalaisten käytössä ainoastaan Friherrsin seurakuntakoti ja yksityinen Seutulan rukoushuone.[5]

Kivistön alueen asukkaat perustivat v. 1956 Keimolan-Kivistön rukoushuoneyhdistyksen oman kokoontumistilan hankkimista varten.[6] Alkujaan oli tarkoitus vain hankkia käytöstä poistettu junanvaunu kokoontumispaikaksi alueen nuorille[7]. Rukoushuoneyhdistys keräsi varoja juhlia ja myyjäisiä järjestämällä ja se saikin hankittua omistukseensa tontin evankelisluterilaisen rukoushuoneen rakentamista varten. Hanke jouduttiin kuitenkin keskeyttämään, sillä yhdistyksen varat eivät riittäneet rukoushuoneen toteuttamiseen. Rukoushuoneyhdistys päätti vuonna 1959 anoa Helsingin pitäjän seurakunnan kirkkovaltuustolta, että seurakunta ottaisi hankkeen hoidettavakseen. Yhdistys lupautui vastineeksi luovuttamaan omistamansa tontin ja varallisuuden seurakunnalle.[8]

Rukoushuoneyhdistyksen aloite ei kuitenkaan edennyt ennen vuotta 1961, jolloin kirkkohallintokunta käsitteli asiaa ja käynnisti seurakuntakeskushankkeen. Samana vuonna tilattiin Arkkitehtitoimisto G. Malmströmiltä luonnokset uutta seurakuntakeskusta varten. Tämäkin hanke jäi kuitenkin toteutumatta, sillä kirkkovaltuusto ei pitänyt rukoushuoneyhdistyksen ostamaa tonttia sopivana seurakuntakeskusta varten.[9]

Helsingin pitäjän seurakunta osti v. 1963 uuden tontin Keimolan-Kivistön seurakuntataloa varten.[10] Tällöin myös myytiin aiempi, rukoushuoneyhdistyksen hankkima tontti ja myynnillä saaduilla rahoilla hankittiin tarvikkeita tulevaan rakennukseen.[11]

Helsingin pitäjän seurakunta oli jaettu vuonna 1956 suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen seurakuntaan. Suomenkielinen seurakunta jaettiin v. 1966 alusta voimaan astuneessa seurakuntajaossa kolmeen osaan: läntiseen Vantaan (myöh. Vantaankosken), pohjoiseen Korson sekä itäiseen Helsingin pitäjän (myöh. Tikkurilan) seurakuntaan. Kivistön alue kuului jaossa Vantaan seurakuntaan.

Seurakuntajaon valmistelun yhteydessä v. 1964 käytiin keskustelua myös tulevan Vantaan seurakunnan pääkirkosta. Läntisen Vantaan silloisista seurakunnan tiloista mikään ei ollut riittävän iso uuden seurakunnan pääkirkoksi.[12] Keskusteluissa todettiin myös, että uuden pääkirkon rakentaminen ei saa hidastaa Kivistön rakennushanketta.[13]

Seurakunta osti Gilleskog-nimisen tilan ruotsinkieliseltä maamiesseuralta (Helsinge Landmannagillet rf) 50 000 markalla. Kartanoalueesta lohkottu tontti oli laajuudeltaan 27 000 m2 ja se oli merkitty maarekisteriin nimellä Gilleskog RN:o 5/60. [14]

Kivistöläisten kesäjuhlat v.1956 tai 1957
Kaarina Perkolan arkisto

Ellei kirkkoa olisi saatu

Kirkon korvike Kivistöön olisi tehty talkoovoimin

Kivistön kirkko oli tavallaan seudun seurakuntatoiminnan keskus ja paljon ennen valmistumistaan — nimittäin yhteisten toiveiden ja ponnistelujen kohteena.

□ □ □

Kirkosta tosin ei aluksi osattu uneksiakaan. Toivottiin vain pientä rukoushuonetta. Tätä varten perustettiin rukoushuoneyhdistyskin.

Tarmokkaasti sen jäsenet keräsivät rahaa tonttia ja rakennustarvikkeita varten. Varsinainen rakentaminen aiottiin tehdä talkoovoimin.

□ □ □

Mutta sitten alettiin huhuta, että Kivistöön saataisiin kirkko! Ja kun kirkko 1960-luvun lopulla todella rakennettiin, oli riemu suuri.

Nyt Kivistön kirkon viihtyisissä tiloissa on monenlaista toimintaa: lapsille, nuorille ja vanhuksille omia kerhojaan sekä lisäksi mm. raamattupiirejä ja kuoroharjoituksia.

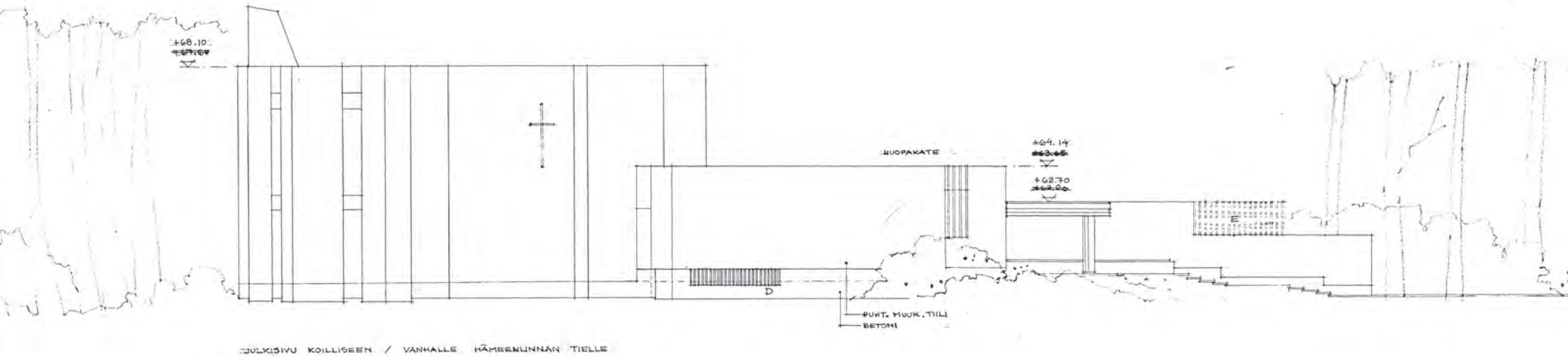

Tähän vuodenaikaan Teuvo Lindqvistin tapaa usein marjaponsaan äärellä marjoja poimimasta. Ja kun työn tekee jakkaralla istuen, ei se rasita liiaksi 75-vuotiasta poimijaa.

Etelä-Vantaa -lehden uutinen kertoo Kivistön asukkaiden aktiivisuudesta ja halusta edistää Kivistön kirkon hanketta.

Etelä-Vantaa, 18.8.1977
Kaarina Perkolan arkistosta

3 Kirkon suunnittelu ja toteutus

3 Kirkon suunnittelu ja toteutus

3.1 Kirkon tontti

Seurakuntataloa varten lohkottu tontti sijaitsi silloisen Vanhan Nurmijärventien (nykyisin Keimolantie) varrella. Tontti sijoittui asuinalueen eteläreunalle uuden, v. 1961 valmistuneen Kivistön koulun läheisyyteen. Koulun ja kirkon tontin väliin jäi pieni puistokaistale, joka yhdessä tontin kanssa muodosti luonnontilaisen metsäalueen.

3.2 Kirkon suunnittelijat

Helsingin pitäjän seurakunnan kirkkohallintokunta valitsi Keimolan seurakuntatalon rakennussuunnittelijaksi Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietasen. Vantaan seurakuntayhtymän arkistosta löytyy Raili ja Kalevi Hietasen sekä rakennuttajan, Helsingin pitäjän seurakunnan, välillä tehty sopimus (pvm 7.7.1965) Keimolan seurakuntatalon rakennussuunnittelutehtävästä.[15] Toimeksianto sisälsi myös kiintokalusteiden suunnittelun. Kirkon piha-alueet on suunnitellut ja toteuttanut maisema-arkkitehti Onni Savonlahti.

Ilmakuva 1996
Vantaan kaupunki

Kalevi Hietanen kollegoineen Muuratsalossa vuonna 1962 Kalevin työskennellessä Alvar Aallon toimistossa. Kuvassa vasemmalta Ulla Lehtonen (Markelin), Alvar Aalto, Rouva Karjanoja ja Kalevi Hietanen.

Kuva: Mikko Karjanoja, Alvar Aalto -museo

Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen

Arkkitehdit Kalevi Hietanen (1929–1999) ja Raili Hietanen (1931–1998) perustivat yhteisen toimiston v. 1961. Toimistonpidon rinnalla he olivat osin myös muualla töissä.

Sekä Kalevi, että Raili Hietanen olivat ennen oman toimistonsa perustamista useiden eri arkkitehti- ja suunnittelutoimistojen palveluksessa. Raili Hietanen oli työskennellyt mm. SOK:n piirustustoimistossa sekä Arkkitehtitoimisto Antero Pernajan ja Arkkitehtitoimisto Einari Teräsvirran palveluksessa.

Kalevi Hietanen puolestaan oli ollut töissä Alvar Aallon toimistossa vuosina 1958-1965. Vuodesta 1967 lähtien hän toimi Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston keskustatoimiston vetäjänä ja v. 1984-1994 Helsingin apulaiskaupunginarkkitehtina.

Kivistön kirkon suunnittelun aikoihin Hietasten arkkitehtitoimisto oli varsin pieni ja työtä tehtiin heidän kotonaan. Pääosan Kivistön kirkon suunnitelmista on laatinut ilmeisesti Raili Hietanen. Toimiston muista kohteista tunnetuimpia ovat Mäkipellontien koulukiinteistö Helsingin Haagassa vuodelta 1968 ja ns. Marinadin talon (Annankatu 29, Helsinki) restaurointi ja laajennus vuonna 1975.

Myöhemmin toimiston toiminta on pääosin ollut muiden suunnittelijoiden varassa. Toimiston toiminta loppui vuonna 1986, jolloin keskeneräiset työt ja arkistot siirtyivät Arkkitehtitoimisto Saanilahti ja Voipio Oy:n haltuun.

Alvar Aallon arkkitehtitoimiston työntekijät ryhmäkuvassa ateljeessa noin 1958. Istumassa vas. Elissa Aalto, Kaarlo Leppänen, Erkki Luoma, Kalevi Hietanen, Maina Vatara, Helga Mattsson, Jaakko Kontio, Ritva Leena Hartikainen, Walter Moser, Matti Itkonen ja Alvar Aalto. Seisomassa vasemmalta Eric Adlercreutz, Kimmo Söderholm, Arto Sipinen ja Jorma Salmenkivi.

Kuva: Heikki Havas, Alvar Aalto –museo

Puutarhasuunnittelutoimisto Onni Savonlahti

Maisema-arkkitehti Onni Savonlahti (1911-1987) oli erikoistunut puutarhataiteeseen ja suosi suunnittelussaan pelkistettyä tyylikkyyttä ja suomalaisia kasveja. Kivistön kirkon suunnittelun aikoihin hän työskenteli omassa suunnittelutoimistossaan, jonka nimissä teki pihasuunnitelmia muun muassa Espoon Tapiolaan nousevaan puutarhakaupunkiin, mutta myös muualle Suomeen.

Savonlahden muita suunnittelukohteita Kivistön kirkon piha-alueen lisäksi olivat myös esimerkiksi Helsingin Malmin lastentarhan ja Sofianlehdon vastaanottokodin ympäristöt. Muualla Suomessa Savonlahden kohteita ovat muun muassa Kuopion ja Lappeenrannan keskussairaaloiden ja Lieksankosken voimalaitoksen puistojen suunnitemat. [16]

Onni Savonlahti
Arkkitehtuurimuseo

Muut suunnittelijat[17]

Sähköteknilliset työt:
Insinööritoimisto Olavi Yrjälä

Rakennepiirustukset ja lujuuslaskelmat:
Dipl.ins. Pertti Ranta

Koneteknilliset työt:
Ins. toimisto Aarno Komppa

Pohjatutkimus:
Pohjatutkimus Oy

3.3 Suunnitteluvaiheet

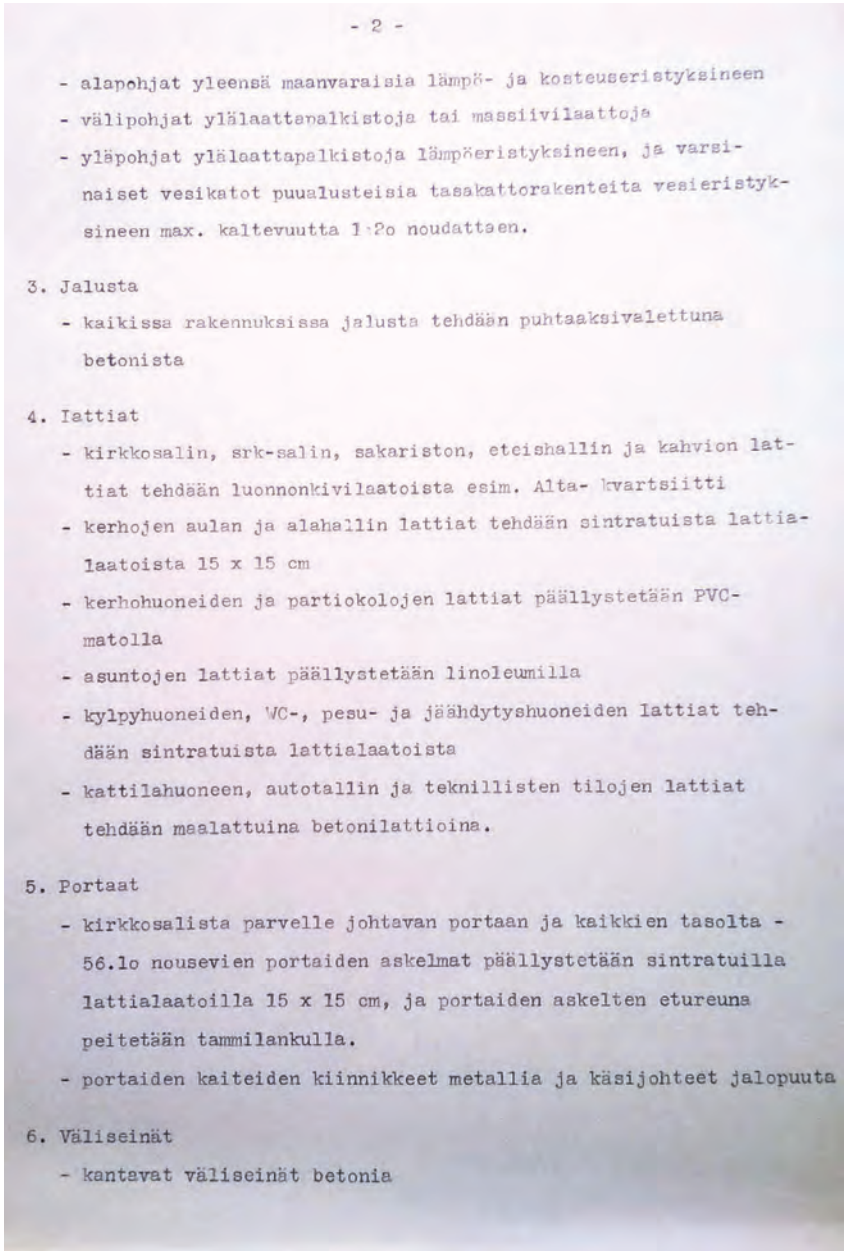
Keimolan seurakuntatalon luonnossuunnittelu on ollut käynnissä alkusyksyllä 1965. Varhaisimmat selvitystyön aikana löydetyt luonnokset on päivätty 17.9.1965, jotka ovat päivitetyt versiot 30.8.1965 päivätyistä luonnoksista. Varhaisin rakennustapaselostus on päivätty 14.9.1965.

Kirkkovaltuusto hyväksyi Keimolan seurakuntatalon laajennetun suunnitelman 24.9.1965, jolloin hanke nimettiin Kivistön kirkoksi ja samalla hanketta varten perustettiin myös rakennustoimikunta.[18]

Kirkon tontilla ei tuolloin ollut asemakaavaa tai seutukaavaa. Hankkeelle tuli siten hakea poikkeuslupa, jonka Uudenmaan lääninhallitus myönsi 25.9.1965.[19]

Rakennuslupaa varten tehty piirustussarja on päivätty 25.1.1966 ja rakennuslupahakemus Helsingin pitäjän rakennusvalvontaviranomaiselle on jätetty 31.1.1966. Kirkkohallituksen puollon jälkeen Kivistön kirkon suunnitelmat vahvistettiin Opetusministeriössä 23.2.1966.[20]

- 2 -

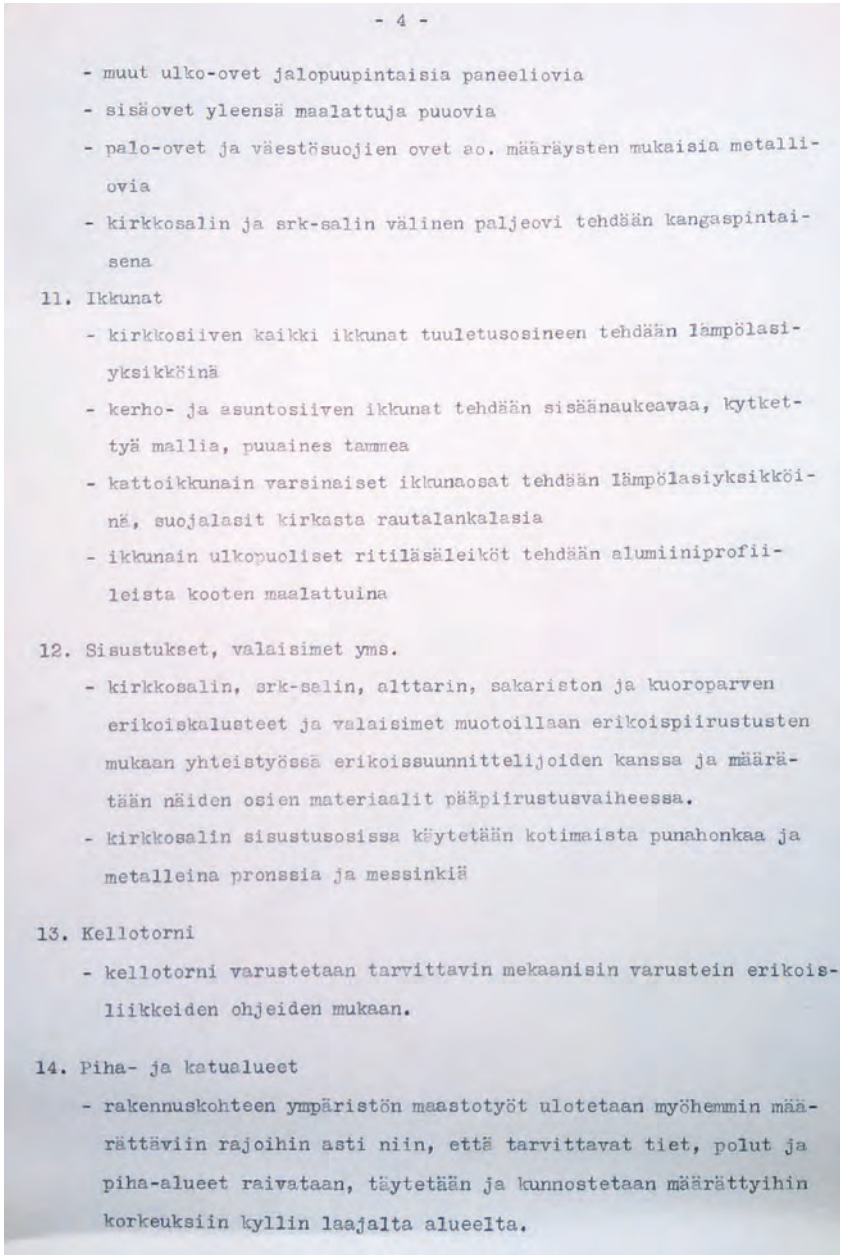
- alapohjat yleensä maanvaraisia lämpö- ja kosteuseristyksineen
- välipohjat ylälaattapalkistoja tai massiivilaattoja
- yläpohjat ylälaattapalkistoja lämpöeristyksineen, ja varsinaiset vesikatot puualusteisia tasakattorakenteita vesieristyksineen max. kaltevuutta 1:2o noudattaen.

3. Jalusta
- kaikissa rakennuksissa jalusta tehdään puhtaaksivalettuna betonista

4. Lattiat
- kirkkosalin, srk-salin, sakariston, eteishallin ja kahvion lattiat tehdään luonnonkivilaatoista esim. Alta- kvartsiitti
- kerhojen aulan ja alahallin lattiat tehdään sintratuista lattialaatoista 15 x 15 cm
- kerhohuoneiden ja partiokolojen lattiat päällystetään PVC-matolla
- asuntojen lattiat päällystetään linoleumilla
- kylpyhuoneiden, WC-, pesu- ja jäähdytyshuoneiden lattiat tehdään sintratuista lattialaatoista
- kattilahuoneen, autotallin ja teknillisten tilojen lattiat tehdään maalattuina betonilattioina.

5. Portaat
- kirkkosalista parvelle johtavan portaan ja kaikkien tasolta -56.1o nousevien portaiden askelmat päällystetään sintratuilla lattialaatoilla 15 x 15 cm, ja portaiden askelten etureuna peitetään tammilankulla.
- portaiden kaiteiden kiinnikkeet metallia ja käsijohteet jalopuuta

6. Väliseinät
- kantavat väliseinät betonia

- 4 -

- muut ulko-ovet jalopuupintaisia paneeliovia
- sisäovet yleensä maalattuja puuovia
- palo-ovet ja väestösuojien ovet ao. määräysten mukaisia metalliovia
- kirkkosalin ja srk-salin välinen paljeovi tehdään kangaspintaisena

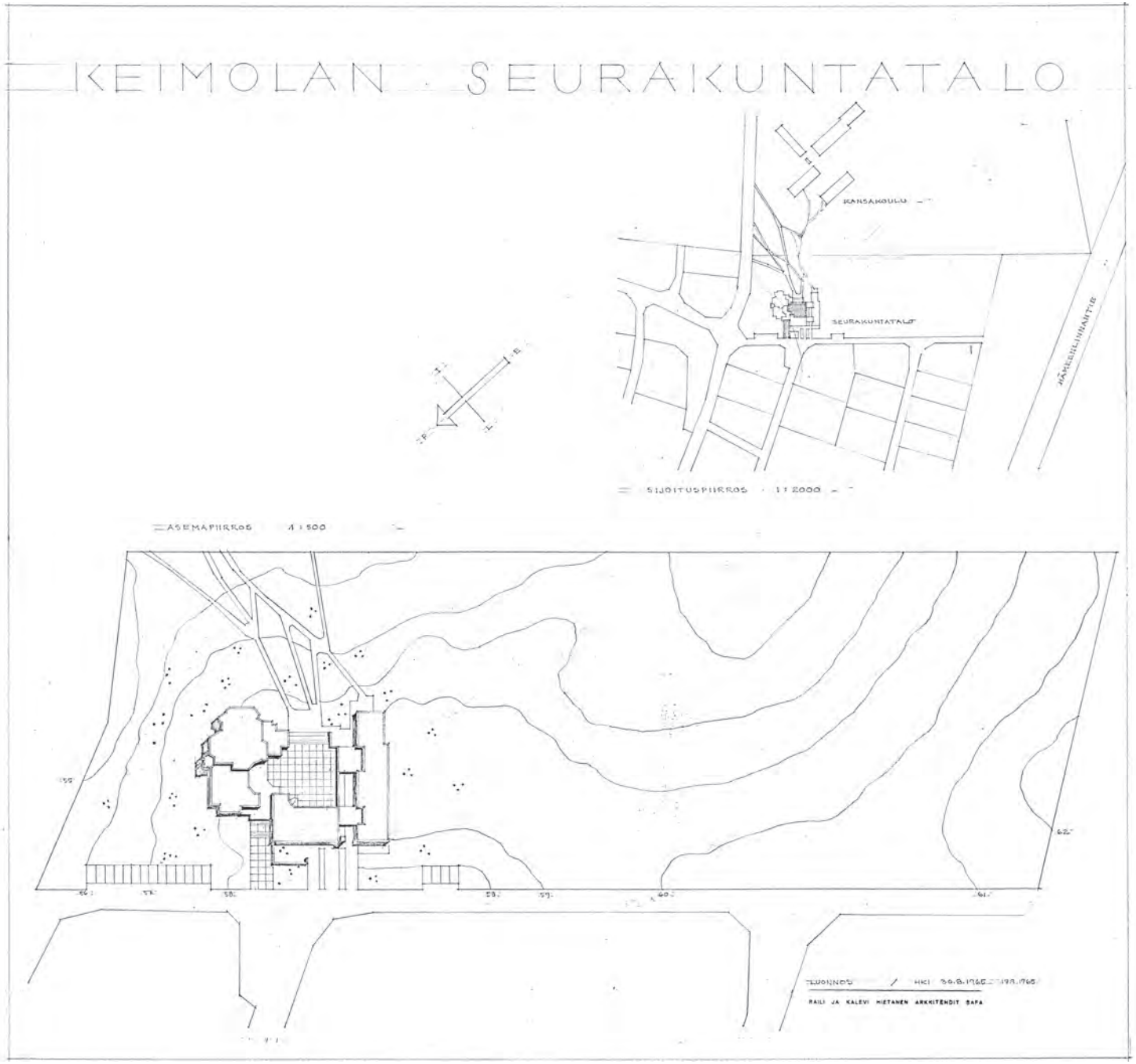
11. Ikkunat
- kirkkosiiven kaikki ikkunat tuuletusosineen tehdään lämpölasiyksikköinä
- kerho- ja asuntosiiven ikkunat tehdään sisäänaukeavaa, kytkettyä mallia, puuaines tammea
- kattoikkunain varsinaiset ikkunaosat tehdään lämpölasiyksikköinä, suojalasit kirkasta rautalankalasia
- ikkunain ulkopuoliset ritiläsäleiköt tehdään alumiiniprofiileista kooten maalattuina

12. Sisustukset, valaisimet yms.
- kirkkosalin, srk-salin, alttarin, sakariston ja kuoroparven erikoiskalusteet ja valaisimet muotoillaan erikoispiirustusten mukaan yhteistyössä erikoissuunnittelijoiden kanssa ja määrätään näiden osien materiaalit pääpiirustusvaiheessa.
- kirkkosalin sisustusosissa käytetään kotimaista punahonkaa ja metalleina pronssia ja messinkiä

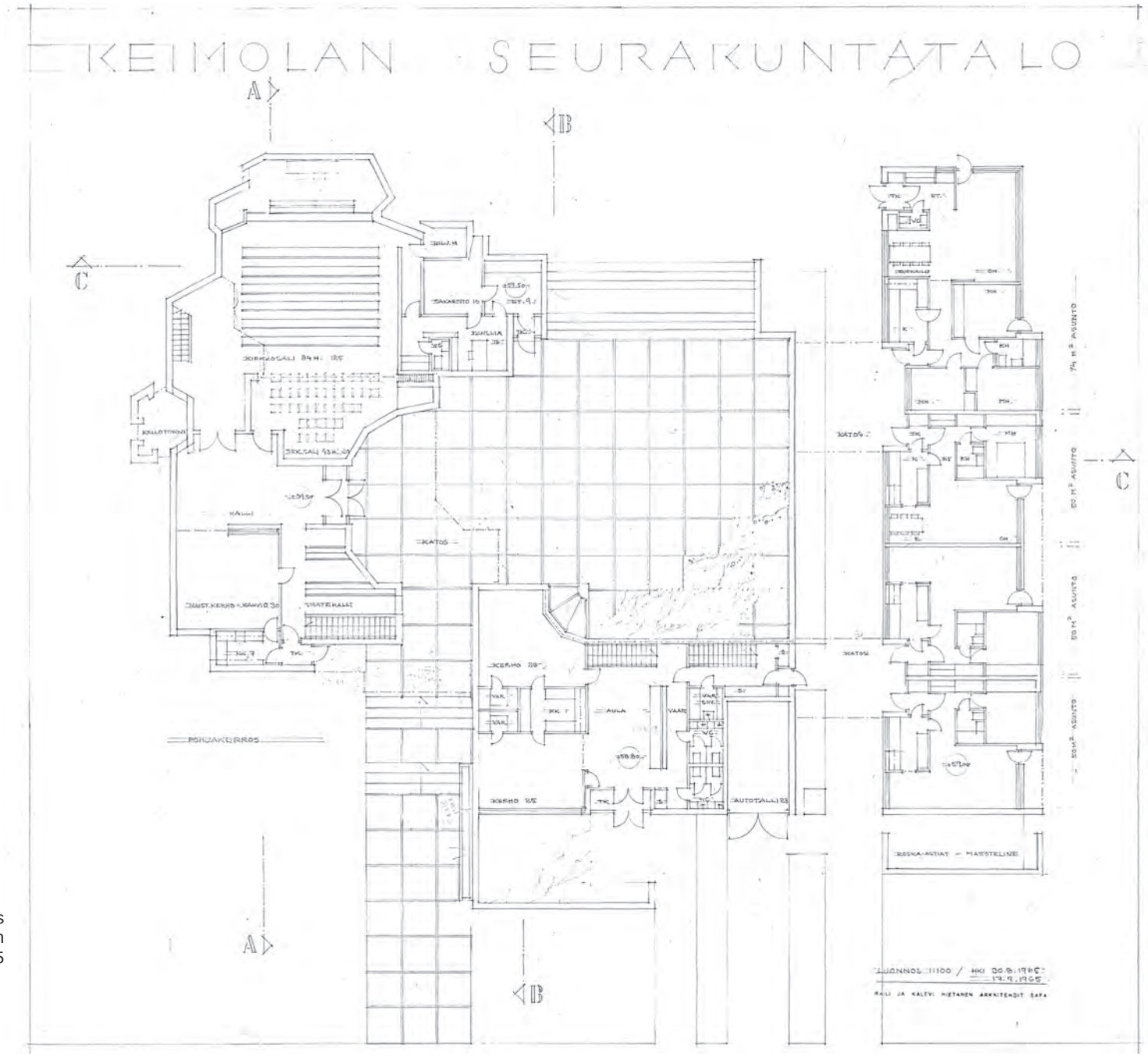
13. Kellotorni
- kellotorni varustetaan tarvittavin mekaanisin varustein erikoisliikkeiden ohjeiden mukaan.

14. Piha- ja katualueet
- rakennuskohteen ympäristön maastotyöt ulotetaan myöhemmin määrättäviin rajoihin asti niin, että tarvittavat tiet, polut ja piha-alueet raivataan, täytetään ja kunnostetaan määrättyihin korkeuksiin kyllin laajalta alueelta.

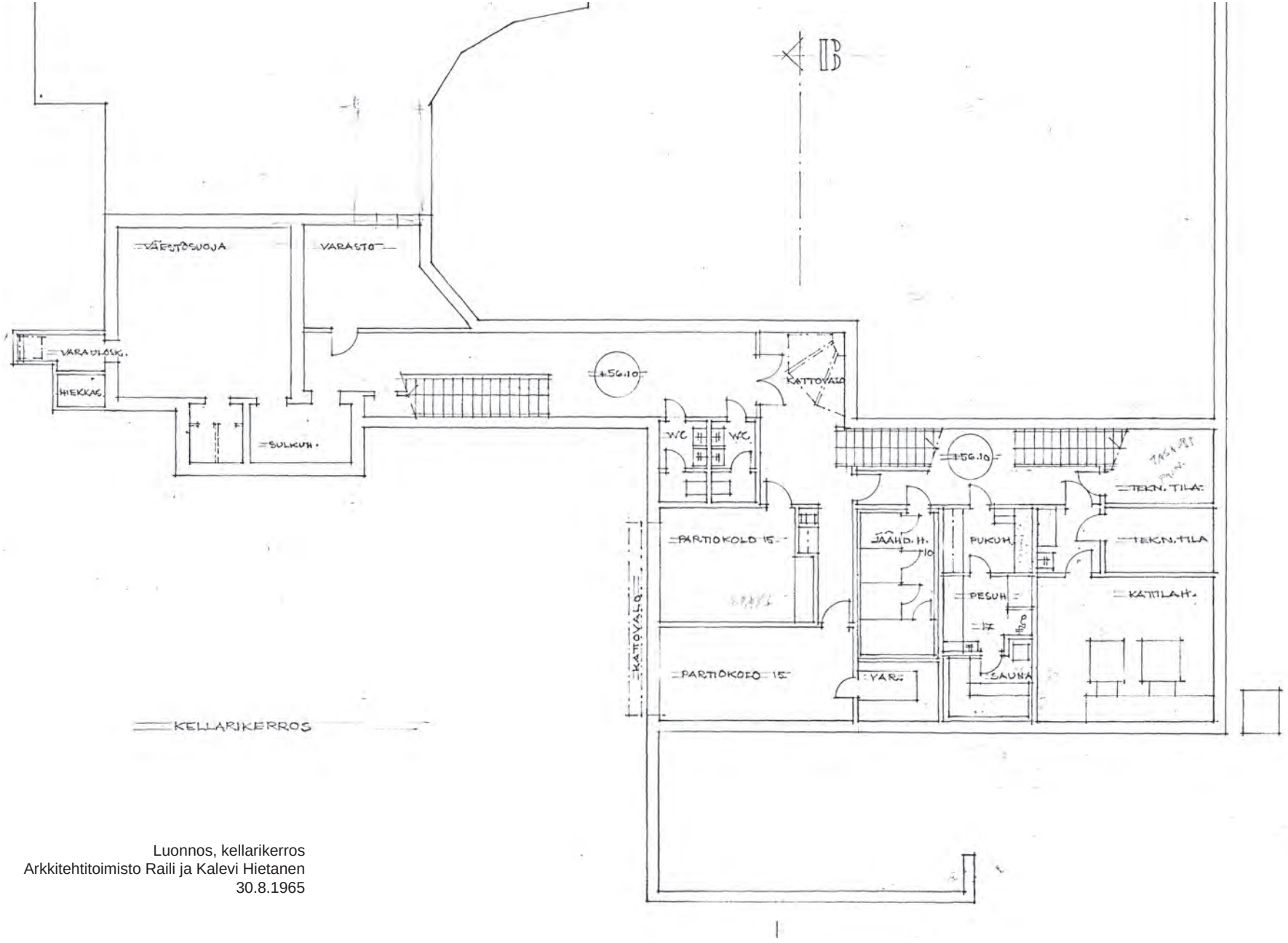
Otteita rakennustapaselostuksesta 14.9.1965, jonka on oikeaksi todistanut kirkkoherra Arvo Liesmaa Helsingin pitäjän seurakunnan kirkkoherranvirastossa 25.10.1965.

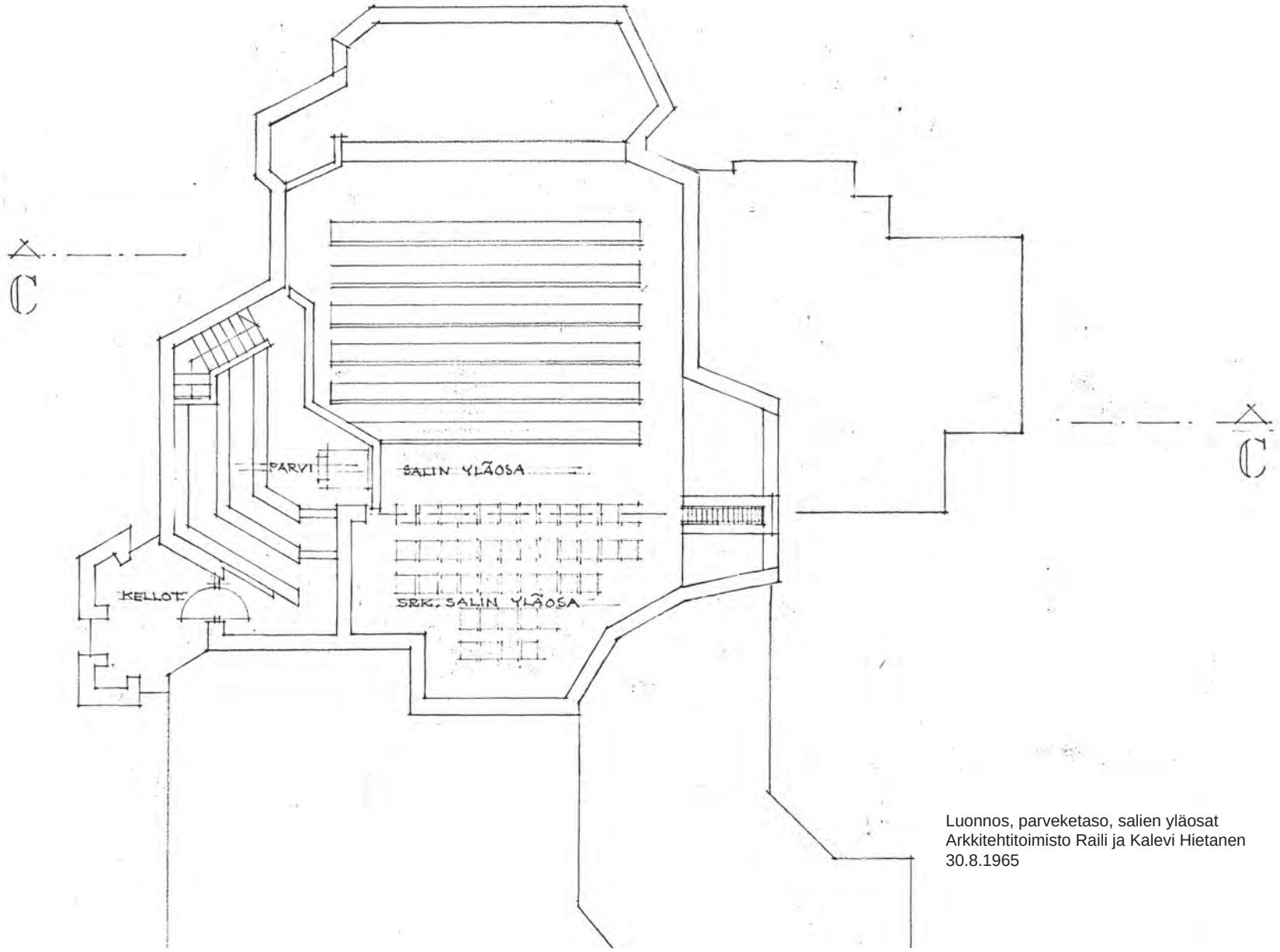
Luonnos, asemapiirros
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
30.8.1965

Luonnos, pohjakerros
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
30.8.1965

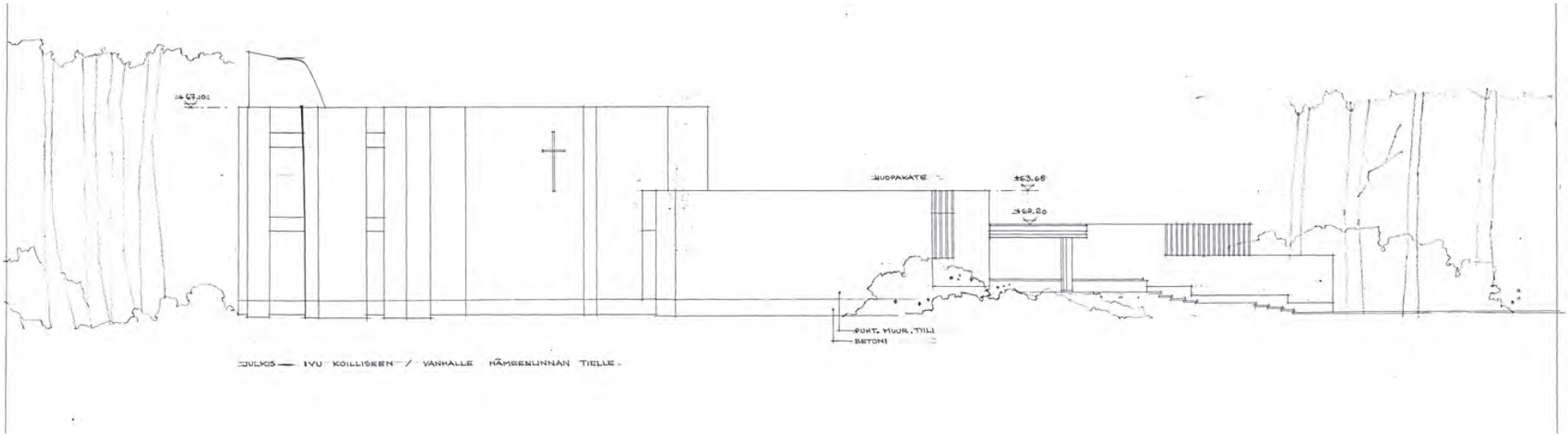
Luonnos, kellarikerros
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
30.8.1965

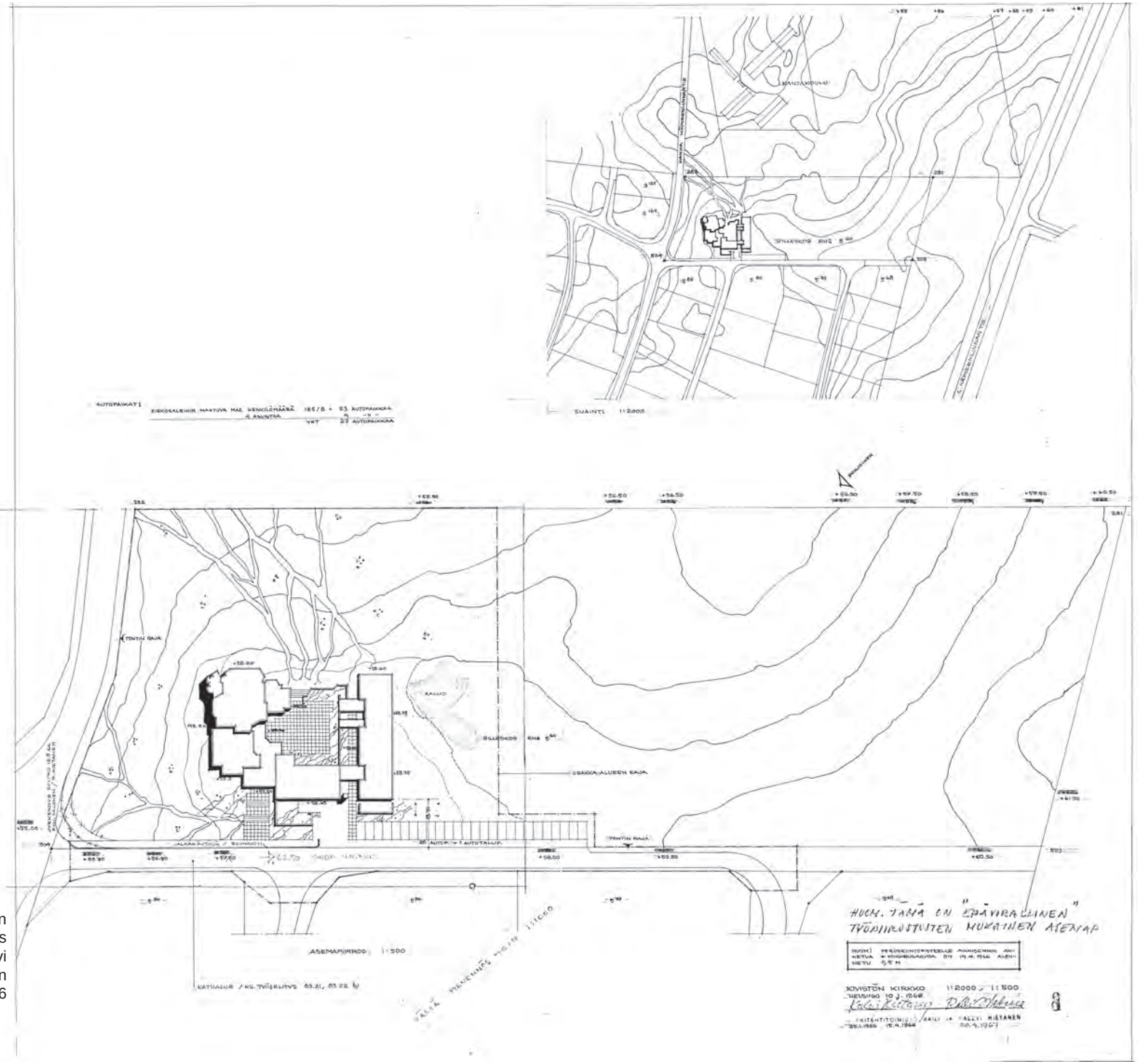

Luonnos, parveketaso, salien yläosat
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
30.8.1965

Oleellisimpia luonnos- ja pääpiirustusvaiheessa suunnitelmiin tehtyjä muutoksia:

- Valkoisella lasituksella käsitellyn julkisivutiilen (esim. Kupittaa Oy Tundra22, mainittu rakennustapaselostuksessa pvm 14.9.1965) korvaaminen punaisella tiilellä.
- Kellotornin siirto seurakuntasalin vierestä kirkkosalin nurkkaan.
- Sisäpihan metsään johtavien portaiden poistaminen.
- Kerhorakennuksen sisäpihan puoleisen vinon seinän ja kattoikkunan poisto.

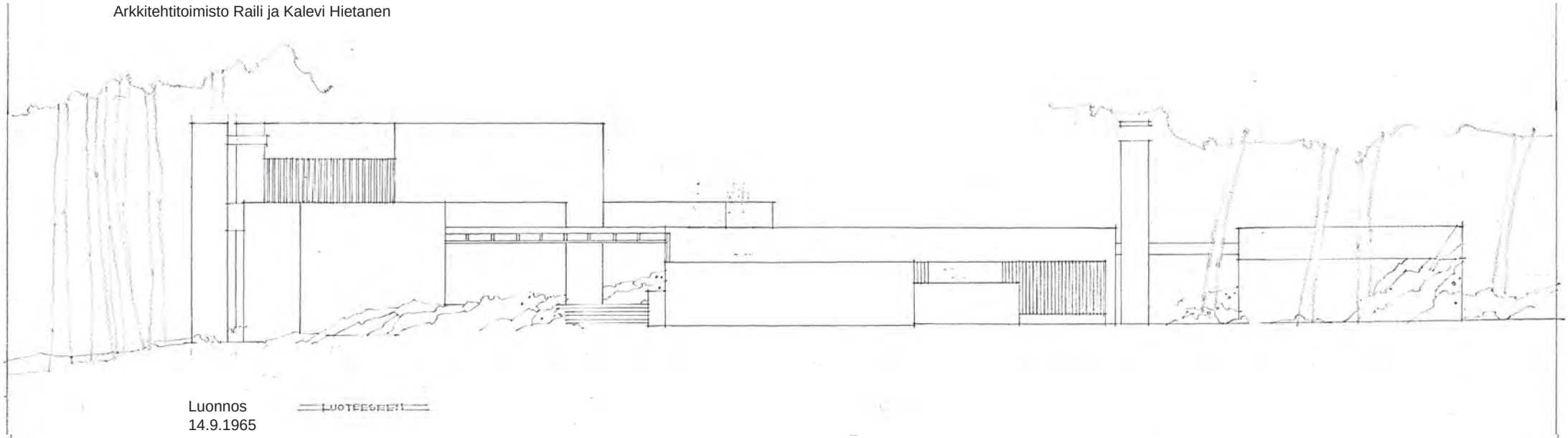

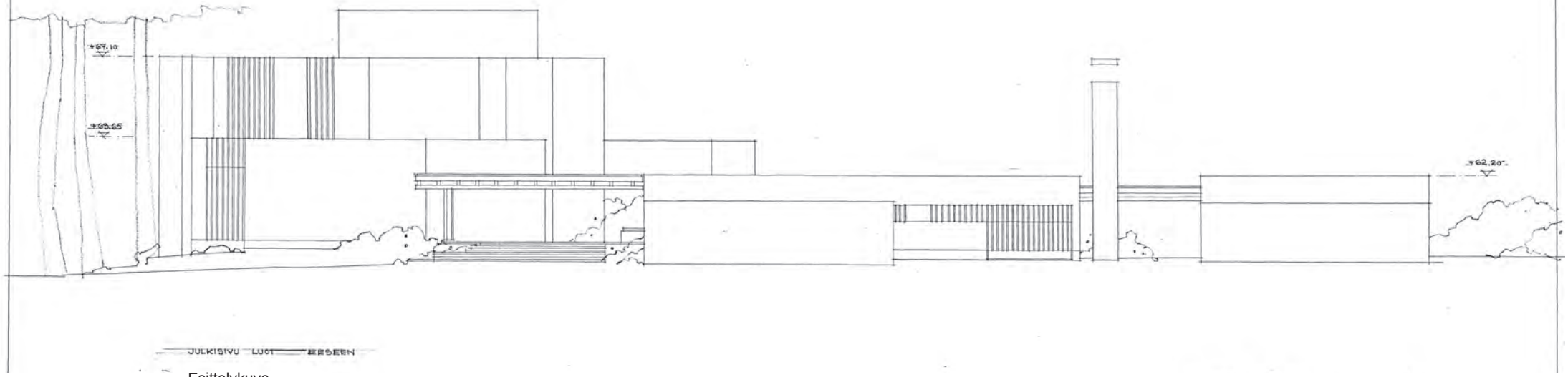
Epävirallinen työpiirustusten mukainen asemapiirros
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
10.1.1966

Julkisivu luoteeseen, Muutokset hankkeen edetessä

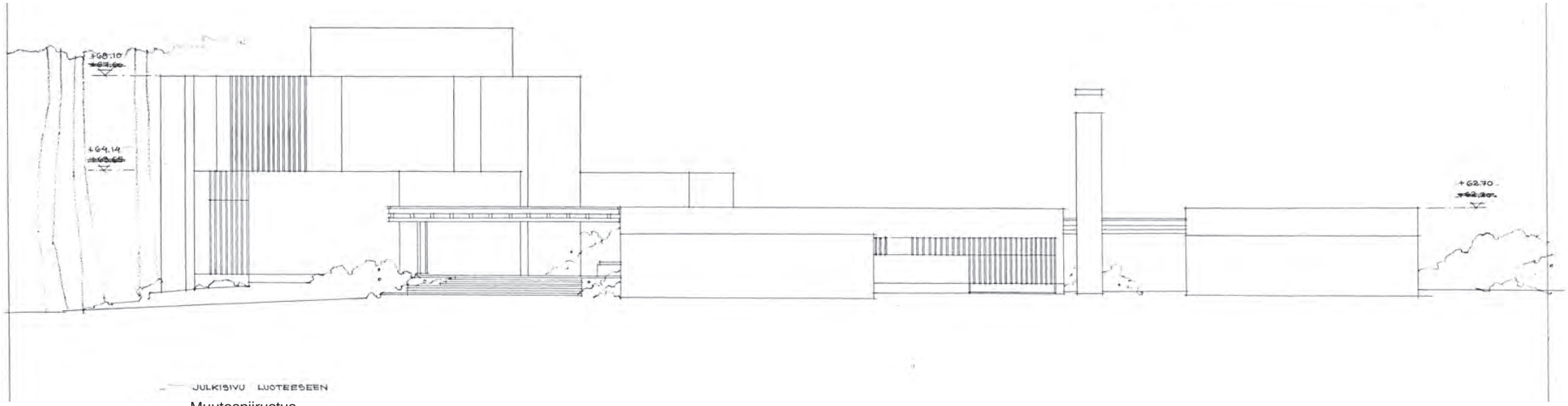
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen

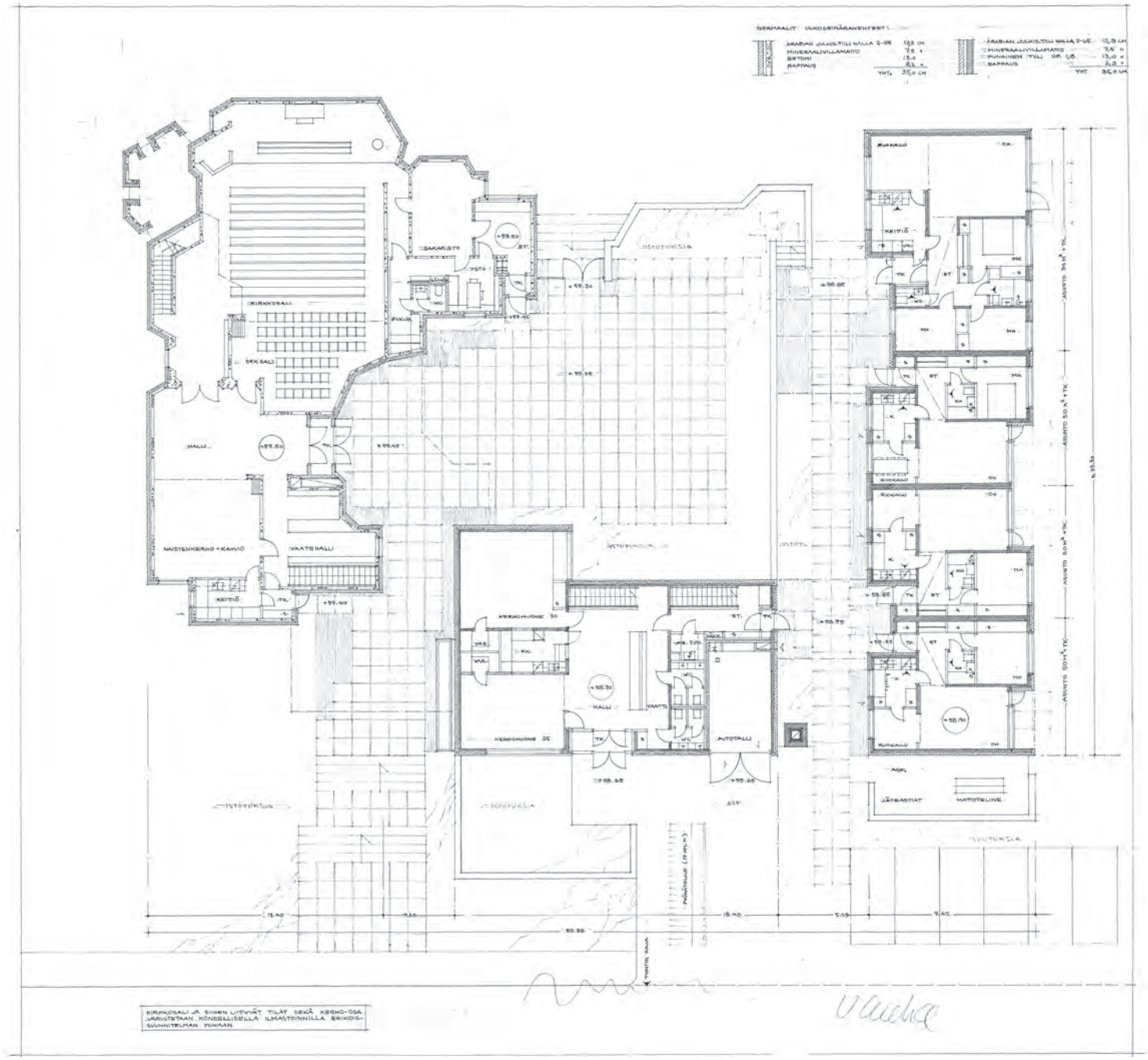
Luonnos
14.9.1965

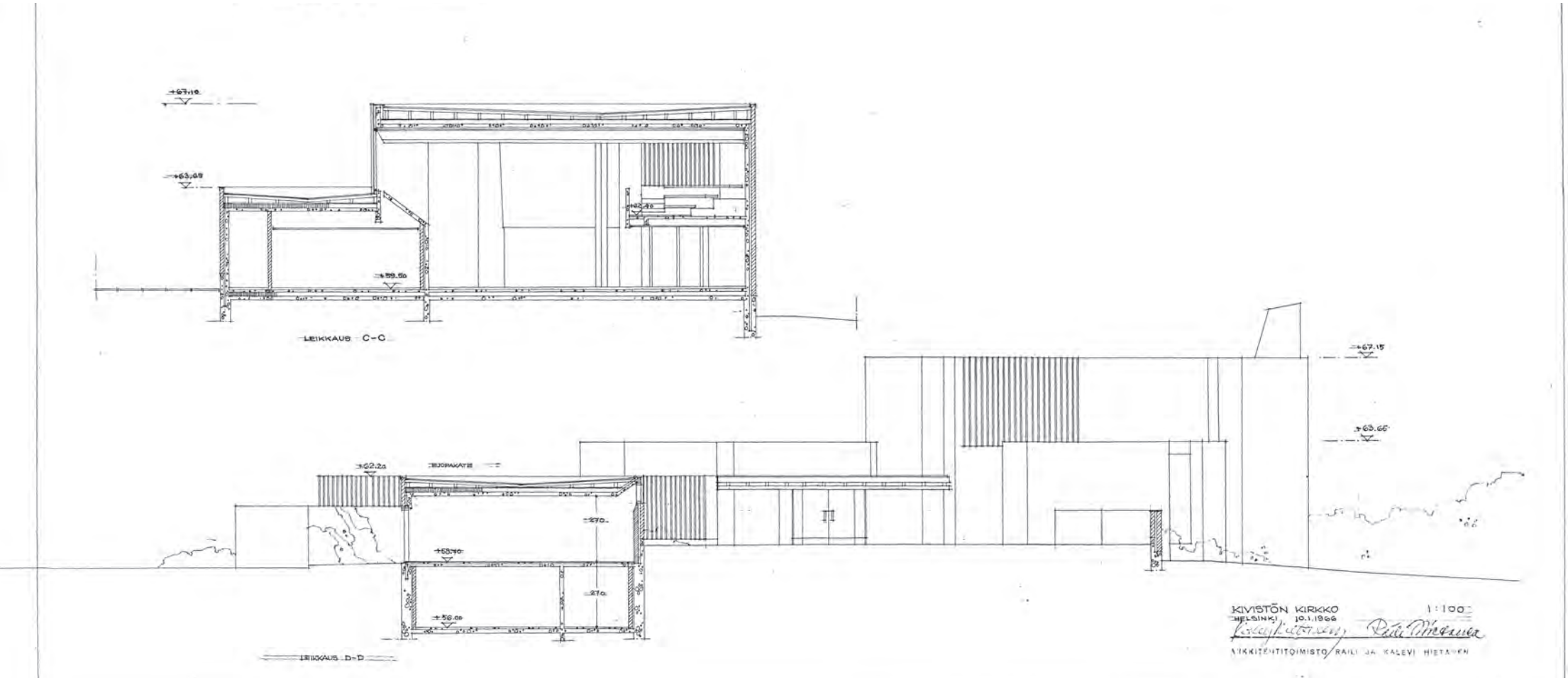
Esittelykuva
10.1.1966

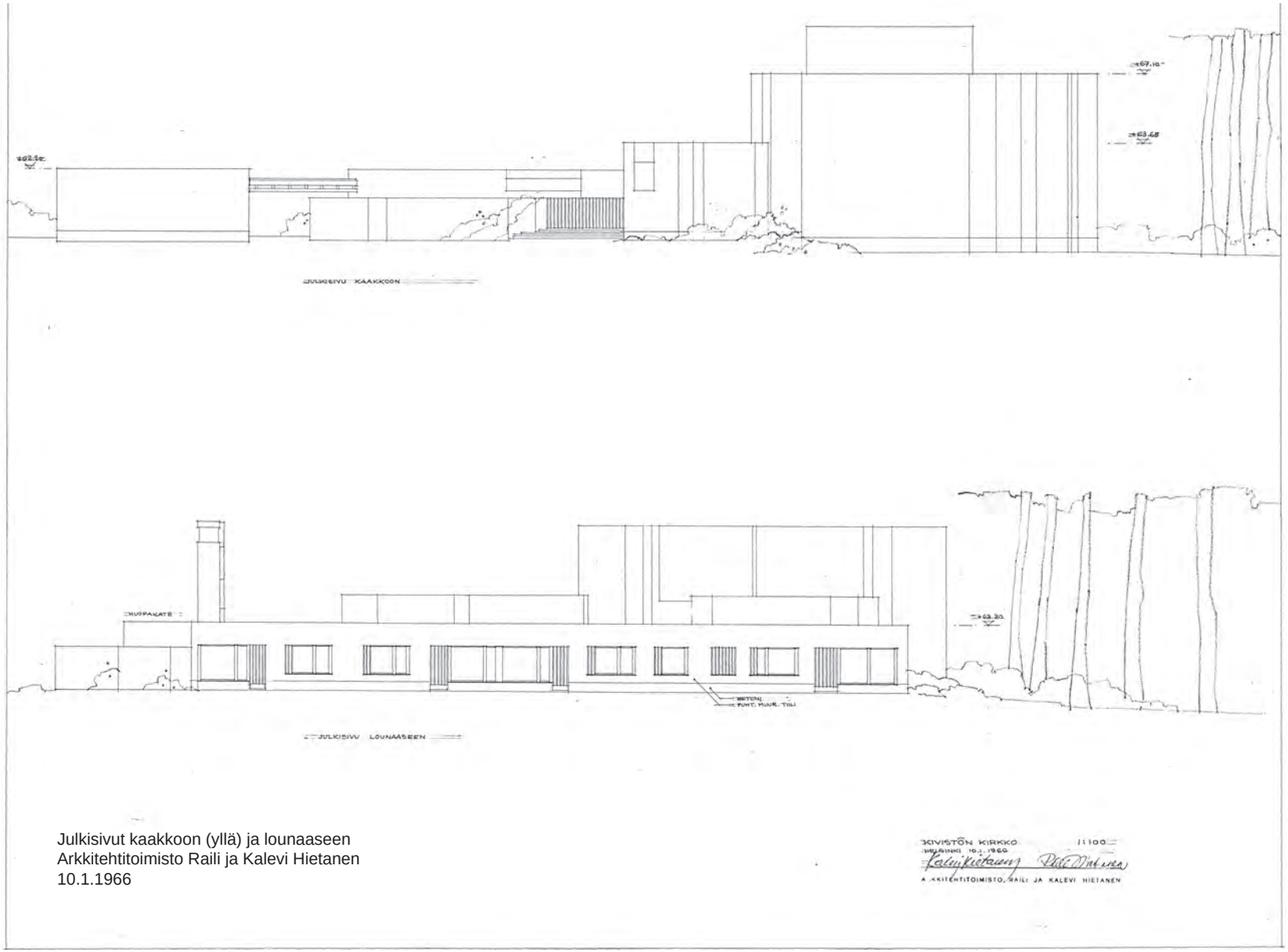
Muutospiirustus
18.7.1966

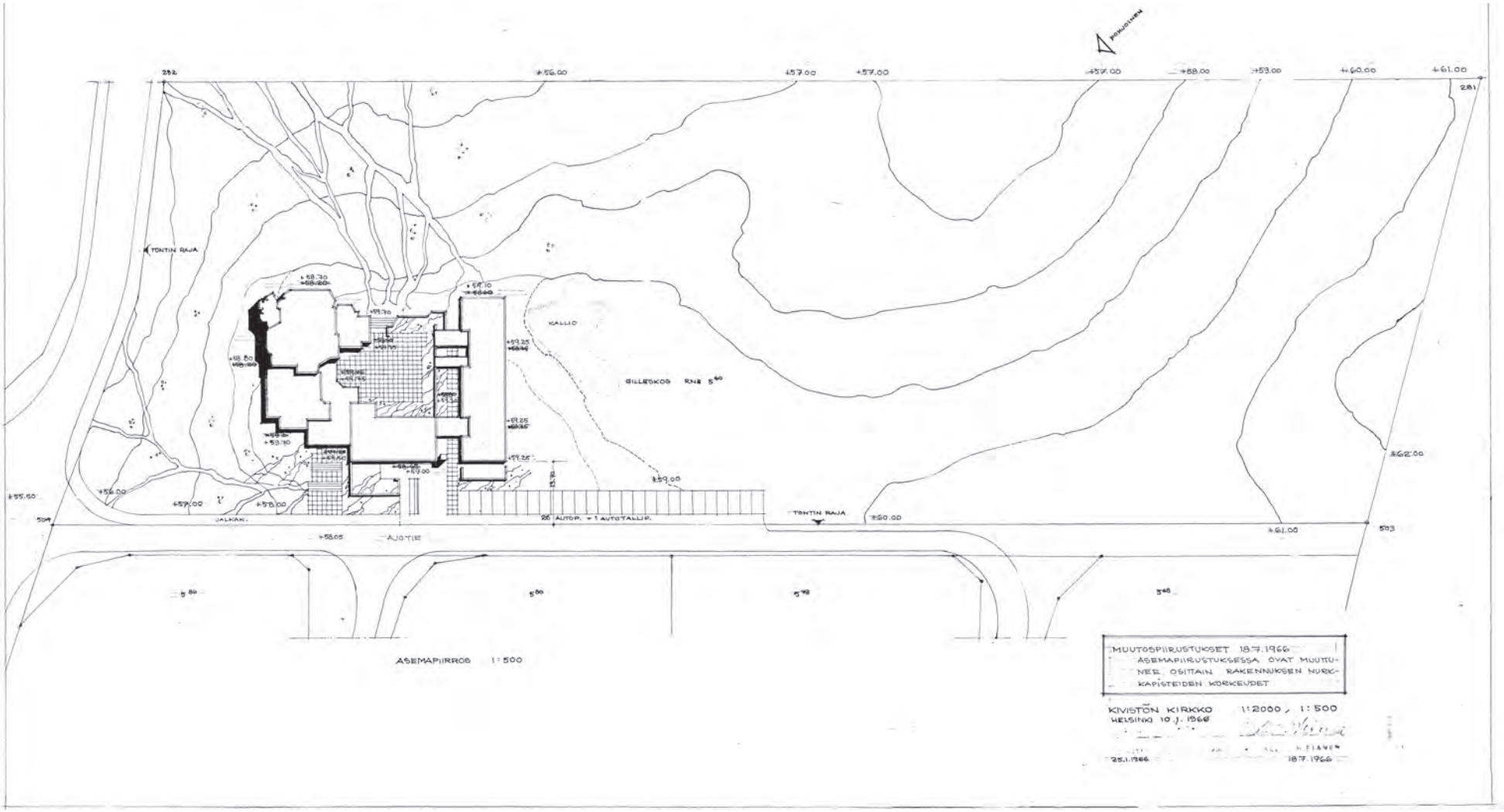
Pohjapiirros
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
10.1.1966

Leikkaukset C-C ja D-D
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
10.1.1966

Julkisivut kaakkoon (yllä) ja lounaaseen
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
10.1.1966

Asemapiirros 1: 5 000 (A4)
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
10.1.1966
Muutokset 18.7.1966

Kirkkohallitukseen lähetetyt kirkkosuunnitelmat oli päivätty 10.1.1966 ja ne käsiteltiin kirkkohallituksessa 18.1.1966. Kokouksen pöytäkirjassa suunnitelmista todetaan seuraavasti:

”*Kirkkovaltuusto on 24.9.65 hyväksynyt arkkitehti Raili ja Kalevi Hietasen laatimat piirustukset. Tuomiokapituli puoltaa vahvistamista sellaisenaan. Rakennus on osin kaksikerroksinen. Alakerrassa on: Väestönsuoja 37 m2, keskuslämmityskattila-huone, sauna aputiloineen ja 2 partiokoloa, alakerta yhteensä 260 m2. Varsinainen kerros: kirkkosali 135 m2, seurakuntasali 30 m2, lisäksi halli, kerhohuone, sakaristo ja kanslia. Vähän sivummalla on 2 kerhohuonetta 20 m2ja 25 m2, aula, WC:t, auto-talli. Asuntoja on 4, niistä 3:ssa 50 m2= 2h + k ja yksi 94 m2 4h + keittiö. Rakennuksen koko lattia-ala on 850 m2ja tilavuus 4.350 m3. Rakennus on betonirunkoinen, uloin seinä Tundra-tiiltä, lämpöeristys korkkia. Lattiat kirkossa Alta-levyjä, asunnoissa linoleum ja seurakuntatiloissa PV6-matolla. Huopakatot ja sisäpuoliset syöksytorvet. Kustannusarvio on 700.000 markkaa. Varat seurakunnalla on. Suunnitelma on varsin hyvä. Kirkkohan on perin pieni ja muotoiltu kuin Imatran tai Kalevan kirkkojen seinät. Menee siis jo enemmän plastiikan kuin arkkitehtuurin puolelle.*

Rakennusasiain neuvottelukunta toteaa, että suunnitelma on ”sinänsä melko hyvä ja sellaisenaan puollettavissa”. Kuitenkin seurakunnan olisi syytä tutkia koko Helsingin pitäjän alueen väestön todennäköinen sijoittuminen ja tehdä sen mukainen kokonaissuunnitelma. Neuvottelukunta oli ollut yhteydessä Helsingin pitäjän asemakaava-arkkitehtiin, jonka mukaan Kivistön kirkon ympäristöstä muodostui noin 3000 hengen alue. Sen sijaan suuremman alueen pääkirkko sijoittuisi valtatien toiselle puolelle ja se ei tulisi palvelemaan Kivistön aluetta. Hän piti tämän kirkon lopullista sijoittamista jo nyt selvänä ja ettei se tule kokonaisratkaisua häiritsemään. Rakennuslautakunta ilmoitti muuttaneensa työselitystä siten, että ulkopinnaksi tulisi maalattu tiili, joka alentaisi kustannuksia noin 40.000 markalla.

Kun suunnitelman asunnoista on noin 250 m2 asuinalaa, jää itse kirkkorakennuksen osuudeksi rakennuskustannuksista vain noin 400.000 markkaa. Tätä ei voitane pitää enää kohtuuttoman korkeana. (Esim. Helsingin seurakuntien tilapäisten parakkikirkkojen arvio on noin 230.000 markkaa). [21]

”

3.4 Suunnitteluratkaisu

Kivistön kirkko sijoittui lähes luonnontilaiseen ympäristöön. Kiinteistö koostuu Keimolantien puolella olevasta kirkkorakennuksesta, Laavatien puolella sijaitsevasta kerhorakennuksesta sekä neljän asunnon rivitalosta. Kirkko- ja kerhorakennuksia yhdistää maanalainen käytävä.

Rakennukset on sommiteltu tiiviisti sisäpihan ympärille. Asuinrakennusten puolella sisäpihaa rajaa muuri, joka sulkee asuinrakennukset pois sisäpihan näkymästä.

Julkisivupiirroksissa kirkkorakennus on esitetty koivikon siimekseen sijoittuvana, polveilevan muurimaisena, lähes suljettuna kappaleena. Keimolantien suunnalta katsoessa ei erota kirkon sisäänkäyntiä eikä muita rakennuksia. Kokonaisuus hahmottuu vasta noustaessa Keimolantieltä Laavatietä pitkin kohti rakennusta.

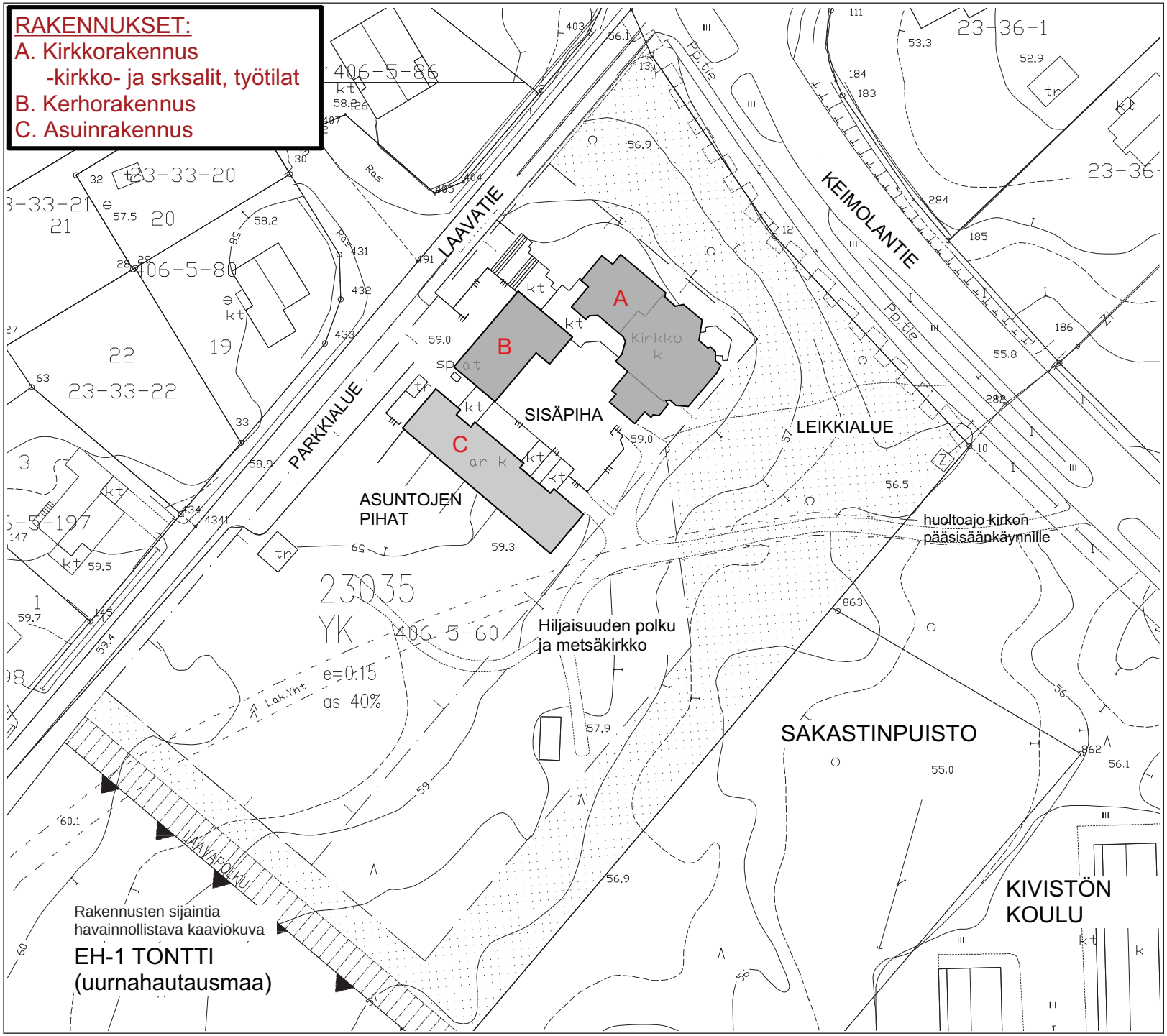
Punatiiliset rakennukset on yhdistetty toisiinsa matalilla katoksilla, jotka luovat porttimaisia rajauksia piha-alueella ja muodostavat paviljonkimaisen kokonaisuuden. Kirkkosalin rakennusmassa on muita korkeampi ja sen muodossa on vinoja kulmia, jotka poikkeavat muun rakennuskokonaisuuden suorakulmaisesta ja pienimittakaavaisesta ilmeestä.

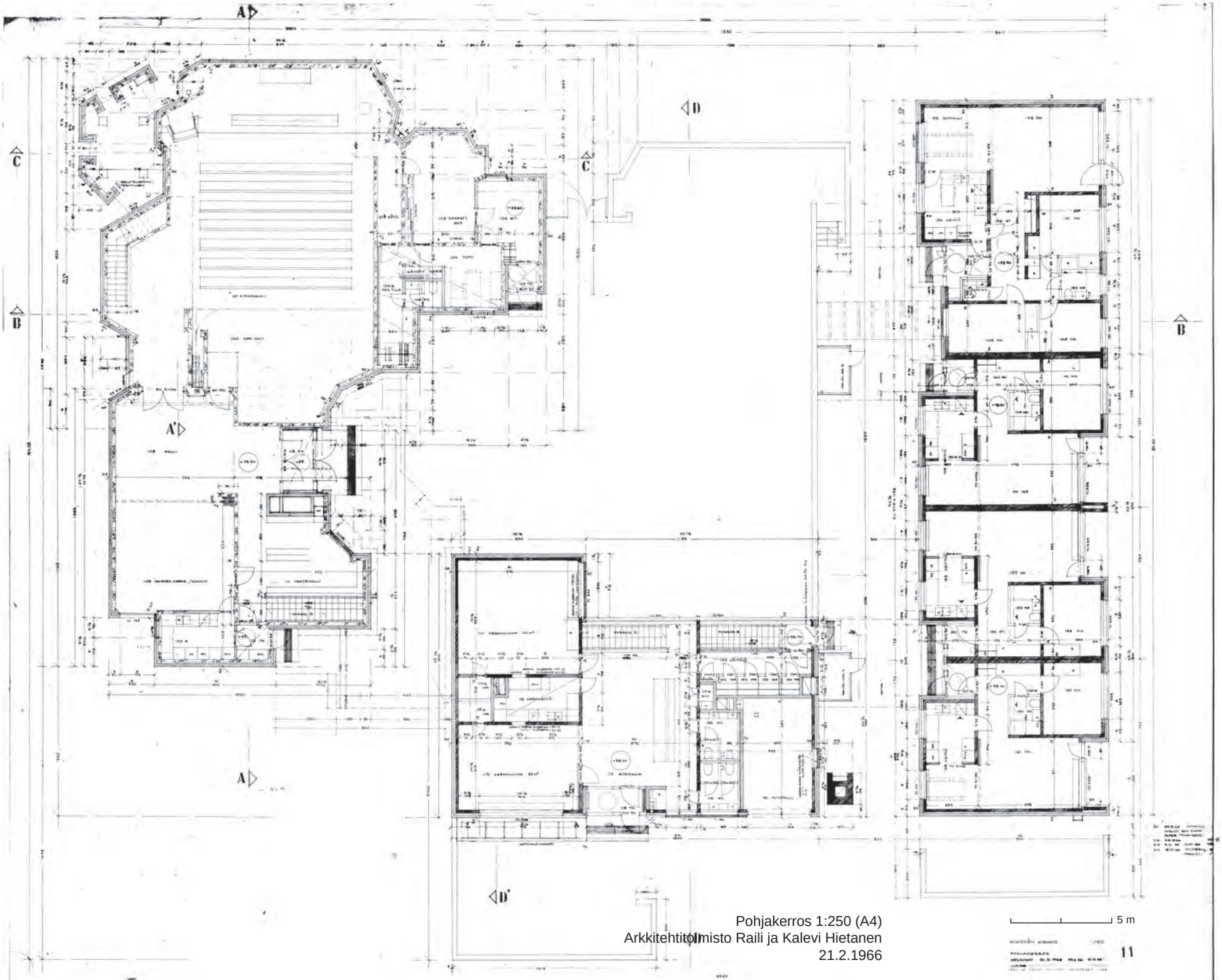
Kadulta kirkkoon johtavan pääreitin muodostaa leveä portaikko, joka nousee kirkko- ja kerhorakennusten välissä sisäpihalle. Sommittelun voi nähdä kuvaavan rakennusten keskinäistä hierarkiaa. Kirkkorakennus ja sisäpiha on sijoitettu hieman ympäröivää aluetta korkeammalle, kun muut rakennukset taas ovat matalammalla mukautuen olemassa olevaan maanpinnan tasoon ja kulku niihin on kadulta päin, vaikkakin siten, etteivät sisäänkäynnit näy suoraan kadulta.

Aiemmassa luonnoksessa oli esitetty leveät portaat myös sisäpihalta metsikön suuntaan. Tämän taustalla on saattanut olla ajatus ulkona pidettävistä tilaisuuksista, joissa portaikko voisi toimia osana seremoniatilaa tai katsomon tapaan seurakuntalaisten istuimina. Myöhemmissä suunnitelmissa nämä portaat on kuitenkin korvattu muurilla ja portilla, mahdollisesti siksi, että sisäpihalle on tarvittu ajoyhteys.

Sisätilojen suunnittelussa on kirkkosalin asema ollut keskeinen. Tilan korkeus, vinoista ikkunasyvennyksistä lankeava hämyisä valo sekä tumma aaltoileva katto luovat kirkkosalille oman, usein luostarimaiseksi luonnehditun tunnelmansa. Kirkkosalin kiinteät puiset penkit ja pallomaiset kruunuvalaisimet täydentävät kokonaisuutta. Penkkirivit ulottuvat yhtenäisinä salin laidasta laitaan ilman keskikäytävää.

Käynti aulasta kirkkosaliin oli suunniteltu urkuparven alta matalan, hämärähkön tilan kautta, joka avautuu salin sivuun. Valoisan ja varjoisan sekä matalan ja korkean tilan (ulkona taivasalla) vaihtelu on tyypillistä kirkkosuunnitelmalle. Muille rakennuskokonaisuuden tiloille luonteenomaista on pienimittakaavaisuus, jota voi luonnehtia paikoin jopa niukaksi mitoitukseksi, mikä korostaa näiden tilojen alisteista roolia kokonaisuudessa.

RAKENNUKSET:
A. Kirkkorakennus
-kirkko- ja srksalit, työtilat
B. Kerhorakennus
C. Asuinrakennus
LAAVATIE
KEIMOLANTIE
PARKKIALUE
SISÄPIHA
LEIKKIALUE
ASUNTOJEN
PIHAT
huoltoajo kirkon
pääsisäänkäynnille
Hiljaisuuden polku
ja metsäkirkko
SAKASTINPUISTO
KIVISTÖN
KOULU
LAAVAPOLKU
Rakennusten sijaintia
havainnollistava kaaviokuva
EH-1 TONTTI
(uurnahautausmaa)

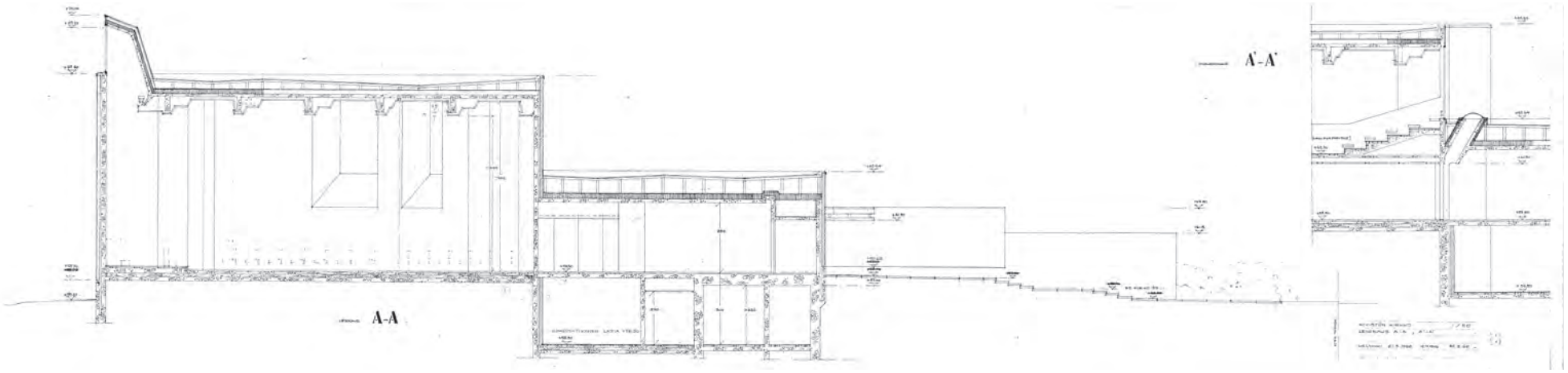
Pohjakerros 1:250 (A4)
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen
21.2.1966

5 m

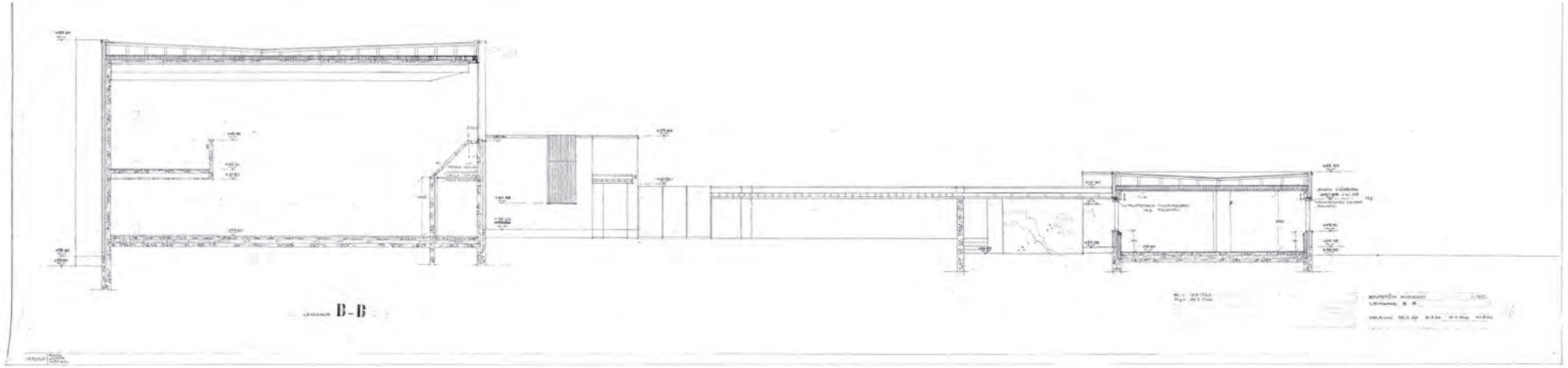
11

Leikkauskuvat 1:250

Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen

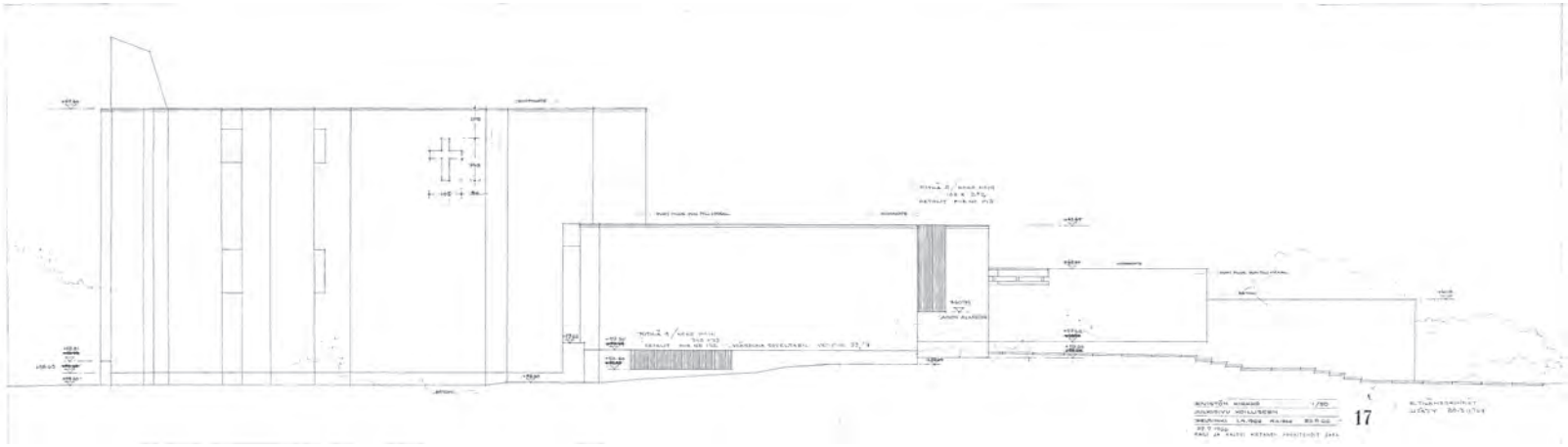
Leikkaukset A-A ja A'-A'
15.4.1966, muutokset päivätty 21.3.1968

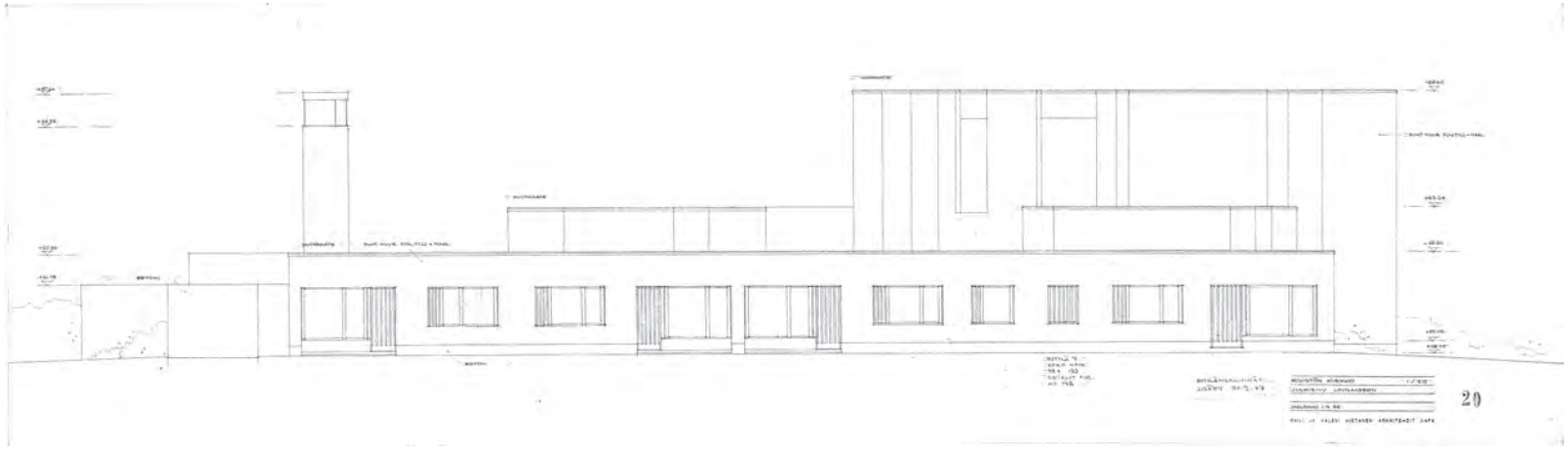
Leikkaus B-B
22.2.1966

Julkisivut 1:250

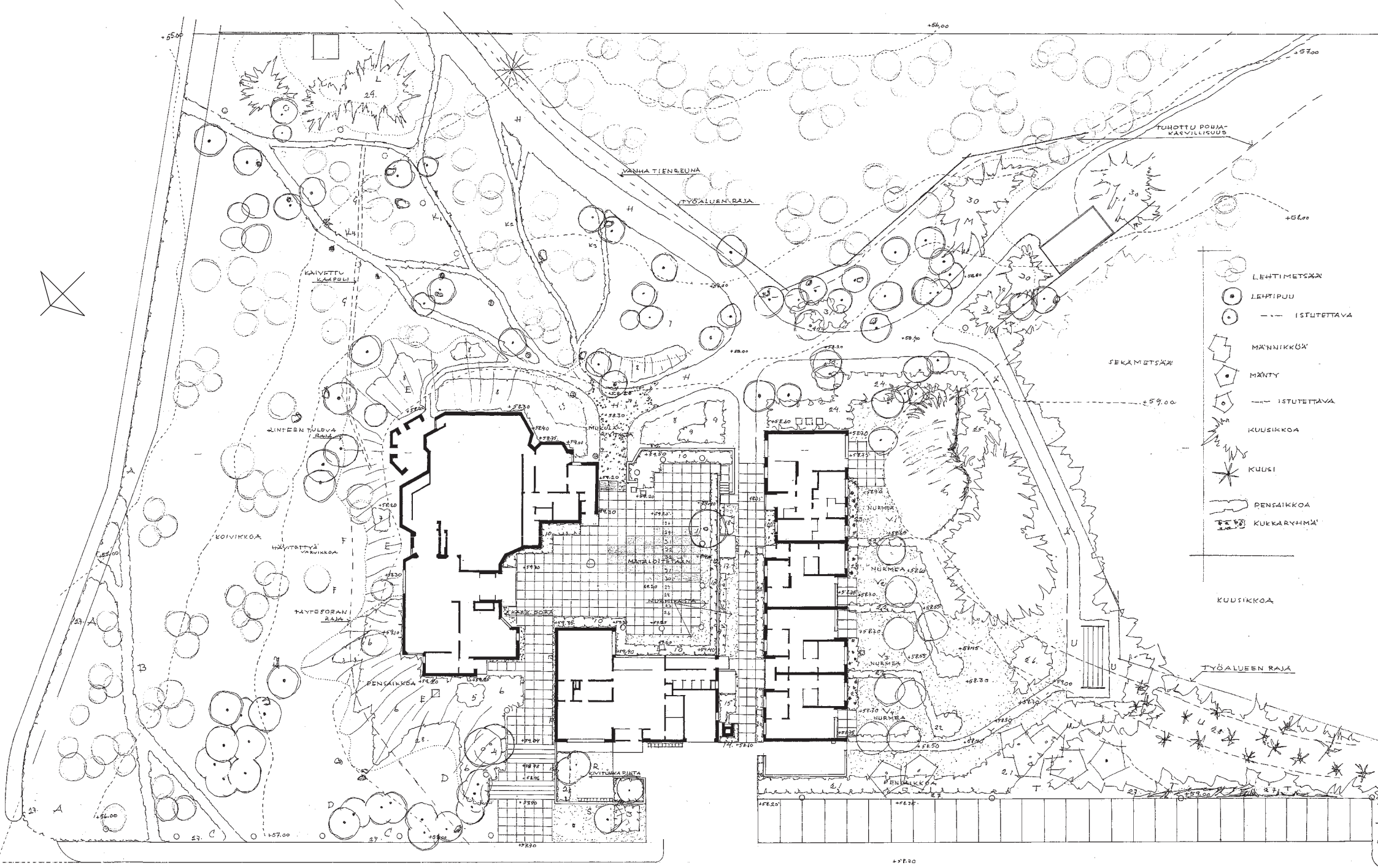
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen

Julkisivu koilliseen
1.4.1966

Julkisivu lounaaseen
1.4.1966

Puistopiirustus
Onni Savonlahti
15.8.1967
Arkkitehtuurimuseo

KIVISTÖN KIRKKO /
PUISTOPIIRUSTUS 1/200
15.8-67
18.8-67

3.5 Rakenne

Rakennukset ovat betonirunkoisia. Runkorakenteet ovat alkuperäisiä eikä niihin ole tehty muutoksia. Ala-, väli- ja yläpohjat ovat betonirakenteisia, niihin ei ole tehty muutoksia.

Julkisivut ovat muurattuja ja sokkelit ovat maalattua betonia. Sokkeleihin on tehty yksi oviaukko kirkkosalin alapuoliseen tilaan.

3.6 Talotekniset järjestelmät

Rakennuksessa on koneellinen ilmanvaihtojärjestelmä, joka on alkuperäinen. Kirkkosalissa tuloilma tuodaan alapohjassa olevassa kanavistossa kirkkosalin jalkalistoissa olevien reikien kautta. Poistoilmaventtiilit ovat kattorakenteessa katon rimoituksessa aukkoina. Seurakuntasalissa ilma tuodaan tilaan katossa seinän vieressä olevista ilmanvaihtosäleiköistä ja poistetaan huoneen toisella laidalla olevien samanlaisten ilmanvaihtosäleikköjen kautta.

Lämmitysjärjestelmänä seurakuntasalissa ja kirkkosalissa on vesikiertoinen lattialämmitys ja muissa tiloissa on patterilämmitys.

3.7 Kirkon rakentaminen

Kirkon rakennustyöt kestivät vuoden ajan. Rakennuksen vastaanottotarkastus suoritettiin 21.7.1967. Kokonaiskustannukset olivat 1 360 000 markkaa.[22] Kivistön kirkko vihittiin käyttöön 10.12.1967.

Rakennushanke toteutettiin lähes kokonaisuudessaan rakennuslupasuunnitelmien mukaisesti. Merkittävin rakennustyön aikainen muutos oli kirkkosalin takaosaan suunnitellun, kirkkosalista siirtoseinällä erotettavan seurakuntasalin muuttaminen osaksi kirkkosalia. Kirkkosalin kiinteät penkkirivit ulotettiin salin takaosaan asti eikä siirtoseinää toteutettu lukuun ottamatta siirtoseinän kattokiskoa, joka oli ehditty jo asentaa kattoon. Aulasta erotettava kahvio- ja kerhotila otettiin seurakuntasalikäyttöön.

Kirkon rakentajat

Pääurakoitsija

Alho & Salonen,
vastaava rakennusmestari
Viljo Poikolainen

Aliurakoitsijat

Koneteknilliset työt:
Herttoniemen Putkivaruste Oy

Sähkötyöt:
M. Koistisen Sähköliike Oy

Ilmastointityöt:
Suomen Puhallintehdas Oy

Kalusteet ja tekstiilit:
Stockmann Oy

Harjannostajaiskuva 1967
Vantaan kaupunginmuseo

4 Nykytilanne ja tehdyt muutokset

4 Nykytilanne ja tehdyt muutokset

Rakennuksiin tehdyt muutokset

Kivistön kirkkoon ei ole tehty suuria muutoksia, joten kirkko on säilynyt pitkälti alkuperäisessä 1960-luvun asussaan. Kiinteistöön on tehty pääasiassa vain pieniä rakenne-, materiaali-, tai tilamuutoksia. (Muutoskaaviot sivuilla 47-48.) Huomattavimpia muutoksia ovat kirkkosalin alttari- ja penkkimuutokset.

Julkisivut ja ikkunat

Julkisivuissa on uusittu jonkin verran julkisivutiiliä ja korjattu saumauksia. Kirkko- ja kerhorakennuksen ikkunat on pääosin vaihdettu lukuunottamatta kerhorakennuksen ulkoseinän ikkunaa ja kellarikerroksen askarteluhuoneen yläikkunaa. Pystypuurimoitus on poistettu ikkunoista muualla, paitsi näistä kahdesta säilytetystä ikkunasta.

Kerhorakennuksen alkuperäinen puurimoitettu yläikkuna

Lattiat

Lattialaattoja on uusittu kirkkorakennuksen aulatilassa, kirkkosalissa ja kellarikerroksen askarteluhuoneessa.

Sähköjärjestelmä, tekniset järjestelmät ja valaisimet

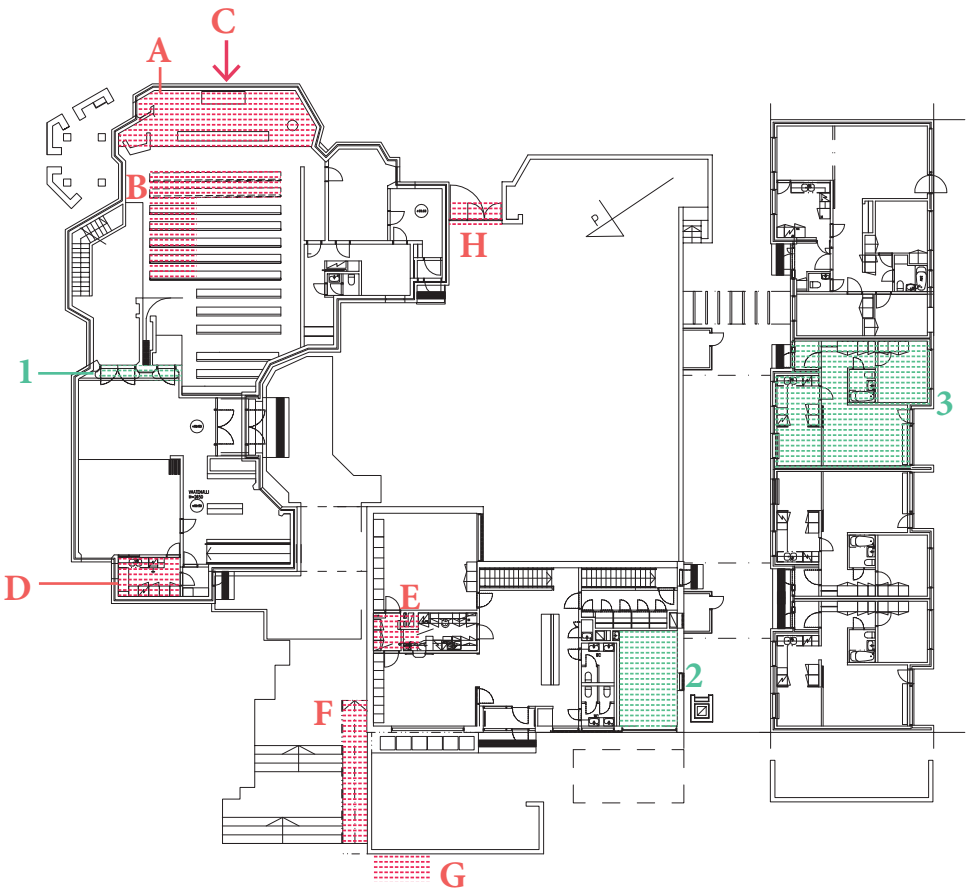
Valaisimet ovat pääosin alkuperäisiä. Seurakuntasaliin on lisätty toinen kattovalaisin ja kirkkosaliin on tehty joitakin valaisinmuutoksia.
Kiinteistön sähköjärjestelmä on alkuperäinen. Osassa rakennusta on tehty pintavetoina uusia sähkövetoja induktiosilmukoita ja antennijärjestelmää varten. Teknisten järjestelmien osalta muutoksia on tehty lämmitysjärjestelmässä.

Kerhorakennuksen ulkoseinän uusittuja tiiliä

Muutoskaaviot

Pohjakerros

Rakennemuutokset:

A Alttarikorokkeen lattialaatat on uusittu ja alttariseinään on tehty kaksiosainen alttaritaideteos. Alttariseinällä alkujaan sijainnut puinen risti on siirretty salin takaosaan.

B Kirkkosalin kaksi etummaista penkkiriviä on poistettu ja penkkirivejä on lyhennetty noin 1/3 penkkirivienen alkuperäisestä pituudesta.

C Sokkeleihin on tehty yksi oviaukko, joka johtaa kirkkosalin alapuoliseen tilaan alapohjan alle.

D Seurakuntasalin keittiössä oli 2010-luvulla vesivahinko, jonka korjaustöiden yhteydessä uusittiin myös lattianpäällysteitä.

E Kerhohuoneen keittiötä on laajennettu.

F Pääsisäänkäynnille johtavien portaiden viereen on rakennettu luiska.

G Alunperin kirkkoon johtavalla porraskäytävällä sijainnut ilmoitustaulu on siirretty kerhotilojen pihaa rajaavaan muuriin. Alueelle on myöhemmin sijoitettu myös lipputanko.

H Sisäpihan takasisäänkäynnin portti on poistettu ja saranat on yhä näkyvillä seinärakenteessa.

Käyttötarkoituksen muutokset:

1 Kirkkosalin sisäänkäynti on alkuperäisestä suunnitelmasta hieman poikkeava. Alunperin kirkkosaliin kuljettiin urkuparven alle johtavista pariovista. Kirkkosalin takaosan toteutumattoman seurakuntasalin takia kulku kirkkosaliin tapahtuu nykyään myös suunnitellun seurakuntasalin ovesta, joka johtaa nykyisen kirkkosalin takaosaan.

2 Autotalli on muutettu pellettivarastoksi.

3 Asuinrakennuksen yksi huoneistoista toimii nykyisin toimistona.

Rakennemuutokset:

I Urkuparvelta on poistettu kiinteät penkit.

J Askartelutilan lattialaatat on uusittu ja ulkoseinä levytetty yläkerran keittiön vesivahingon yhteydessä.

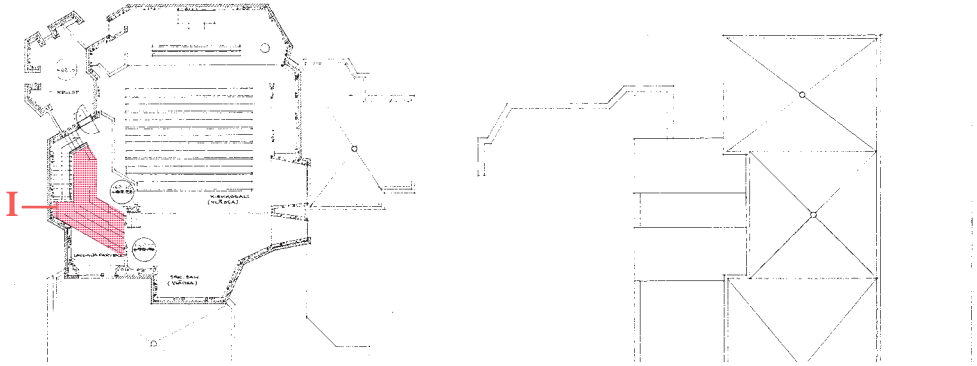
Käyttötarkoituksen muutokset:

4 Alunperin askartelutilaksi ajateltu tila toimii nykyään kudontaryhmän tilana.

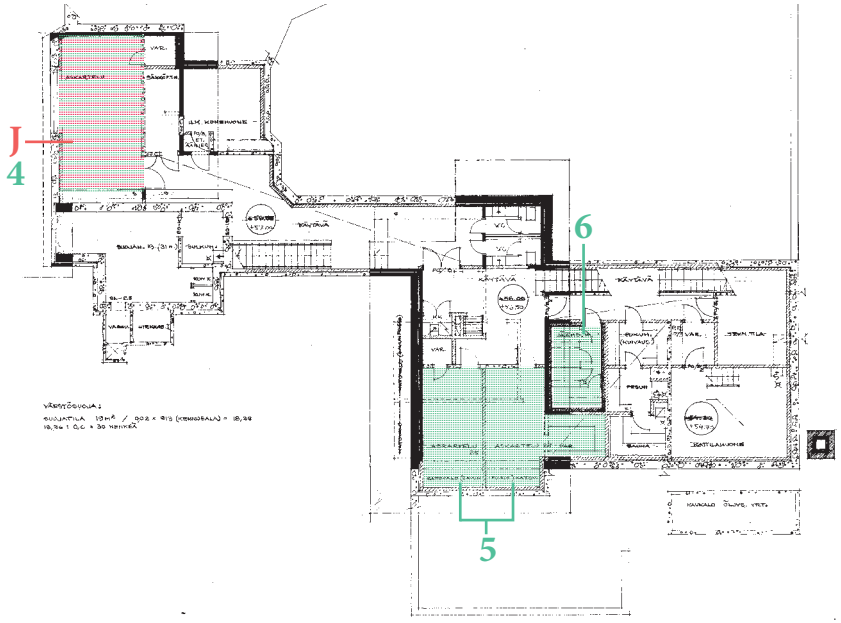
5 Alunperin askartelutiloiksi tarkoitetut huoneet toimivat nykyisin vaatejakelun tiloina ja varastoina.

6 Asuntojen käyttöön tarkoitettu kylmiö on nykyisin lämmin varastotila.

Parvikerros

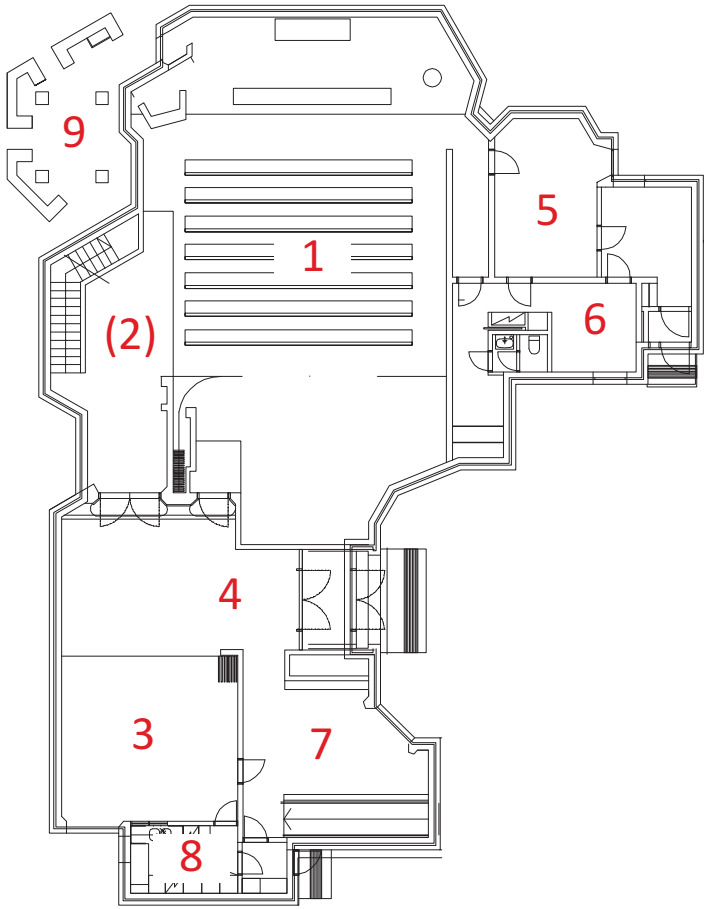

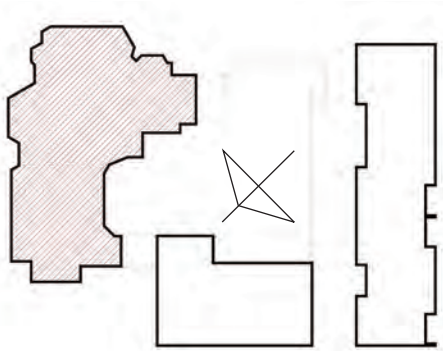
Kellarikerros

5 Kirkkorakennus

1. Kirkkosali
2. Urkuparvi (2.krs)
3. Seurakuntasali
4. Aula
5. Sakasti
6. Toimistotila
7. Naulakkotila
8. Keittiö
9. Kellotorni

5 Kirkkorakennus

Kirkkosali on rakennuskokonaisuuden keskeisin tila. Se on korkea ja ilmava, mutta kuitenkin tunnelmallinen ja kodikas.

5.1 Kirkkosali

Kirkkosalille leimaa-antavia piirteitä ovat vapaamuotoisesti aaltoileva, kapeasta puupaneelista rakennettu sisäkatto sekä ulkoseinän vinot ja huomattavan syvät ikkunasyvennykset. Ulkoseinärakenne ei todellisuudessa tosin ole niin massiivinen kuin ikkunasyvennyksestä voisi päätellä, sillä ulkoseinärakenteen ja kirkkosalin sisäpinnan väliin jää tyhjää tilaa. Arkkitehdin suunnitelmissa näiden ikkunoiden ulkopintaan on esitetty pystysäleikköjä, mutta mahdollisesti niitä ei ole koskaan toteutettu.

Alkujaan käynti kirkkosaliin on järjestetty urkuparven alitse aulan pariovien kautta. Näin saliin saavuttaessa tullaan ensin matalaan tilaan, joka ohjaa tulijan avaraan kirkkosaliin. Sisäänkäyntiratkaisusta johtuen ei kirkkosalissa ole keskikäytävää, vaan kulku istumapaikoille on ollut penkkien päästä. Koska salin takaosan erottaminen seurakuntasaliksi ei toteutunut, on aulasta kirkkosalin takaosaan johtavaa ovea käytetty myös käyntinä kirkkosaliin.
Nykyisin kapeaa oviaukkoa käytetään kirkkosalin pääovena. Suunnitelmien mukainen sisäänkäyntikäytävä toimii nykyisin katafalkin säilytyspaikkana.

Näkymä kirkkosalin takaosasta alttarille.

Näkymä alttarilta kirkkosalin takaosaan ja sisäänkäynneille. Kirkkosalin takaseinällä on alunperin alttarilla sijainnut puinen risti. Urkuparvi on kuvassa oikealla sisäänkäynnin yläpuolella.

Alttari on alun perin ollut kiinni salin päätyseinässä, mutta se on siirretty irti seinästä lähemmäs alttarikaidetta 1980–90-luvulla. Alttarikaide muodostuu kolmesta suorasta puisesta elementistä, jossa paksujen pystypuiden päällä on paksu vaakapuu. Suunnitelmien mukaan alttarikaiteen keskimmäinen osa voidaan irrottaa siunaustilaisuudessa arkkua varten. Nykyisin kaidetta ei enää kuitenkaan irroteta, vaan arkku sijoitetaan kokonaan kaiteen ulkopuolelle.

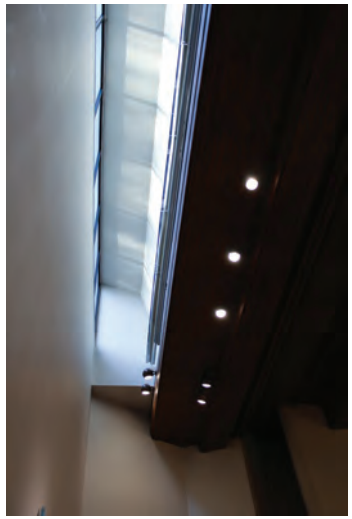
Nykyinen pääsisäänkäynti kirkkosalin takaosassa.

‹ Kirkkosalin ikkunasyvennykset ja tumma aaltoileva kattorakenne.

˅ Kirkkosalin alttariseinän katossa olevat ikkunat/valoraot, joiden kautta luonnonvaloa pääsee alttarille.

Kirkkosalin takaosa. Seiniin kiinnitetyt spiraalivarjostimin koristellut valaisimet ovat alkuperäiset.

Kirkkosalin takaseinän puuristi sijaitsi alun perin alttarin yläpuolella. Sen tilalle alttariseinälle hankittiin v. 1987 kirkon 20-vuotisjuhlien kunniaksi uusi Sanansaattajat -niminen alttaritaideteos. Vuonna 1986 valmistuneen kaksiosaisen öljyvärityön on tehnyt taidemaalari ja graafikko, taiteilijaprofessori Sakari Marila. Sinisävyinen teos kuvaa Jumalan kolminaisuutta, Pyhää Henkeä ja pasuunoita puhaltavia enkeleitä. [23]

Alttarikorokkeen lattialaatat on uusittu 2010-luvulla. Laatoituksessa on käytetty samoja lattialaattoja kuin seurakuntasalin lattian uusituissa osissa. Uusien laattojen värisävy eroaa selvästi alkuperäisistä laatoista, mutta alttarikorokkeen ja kirkkosalin lattian välisen tasoeron takia väriero jää melko huomaamattomaksi.

Alttari, alttarikaide, saarnastuoli ja kastemalja ovat lakattua mäntyä. Pehmustetut osat ovat alkuperäistä mustaa keinomateriaalia. Kiinteät kalusteet ja tekstiilit on toimittanut Stockmann Oy. [24]

« Sanansaattajat -alttaritaideteos Sakari Marila, 1986

‹ Saarnastuoli alttarikorokkeen reunalla.

› Alttarikorokkeen ja kirkkosalin lattian välinen sävyero on nähtävissä selvästi.

Kirkkosalissa on kiinteät puiset penkit. Istumapaikkoja on nykyisin 150 henkilölle ja lisäksi 50 lisäistuimelle. Vuosien varrella on kirkkosalin penkkimäärää vähennetty useaan otteeseen. Alttaria lähinnä ollut penkkirivi on poistettu ennen 1980-lukua, jotta arkun kuljettamiselle on saatu enemmän tilaa alttarikorokkeen eteen. Kulkureitin muutoksen takia on kirkkosalin penkkirivejä lyhennetty urkuparven puoleisesta päästä 1980-luvun lopussa. Toinen, tuolloin alttaria lähinnä ollut penkkirivi poistettiin vuonna 2015, jolloin kirkossa otettiin käyttöön uusi katafalkki. Purettujen penkkirivien kiinnityskohtien jäljet näkyvät yhä lattiassa. Kirkkosalista poistettuja penkkejä on sijoitettu naulakkotilaan ja kerhorakennuksen aulaan. [25]

Kastemalja

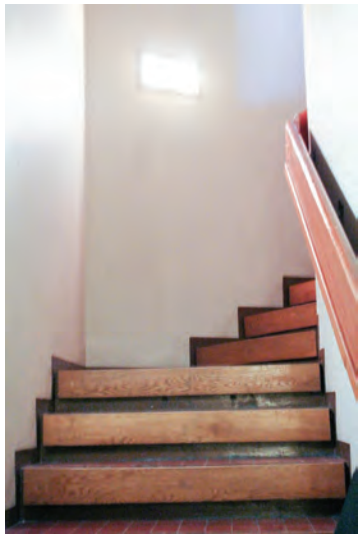
Poistetun penkkirivin kiinnityskohdat näkyvät vielä selvästi kirkkosalin lattiassa.

Pehmusteet ovat alkuperäistä mustaa keinomateriaalia.

Puiset kirkkosalin penkit.

Urkuparvi sijaitsee kirkkosalin pääsisäänkäynnin käytävän yläpuolella, alttarille päin katsottaessa salin vasemmalla puolella. Portaat urkuparvelle lähtevät kirkkosaliin vievältä käytävältä, läheltä kirkkosalin sisäänkäyntiä. Portaissa on käytetty samaa lattiatiiltä kuin kirkkosalin lattiassa. Lattiatiili on nostettu portaissa jalkalistaksi. Portaan askelmien etureunaan on kiinnitetty puulankut. Käsijohteena on toiselle puolelle seinään kiinnitetty korkea puinen puujohde. Portaiden puuosissa on käytetty samanlaista lakattua puuta kuin kirkkosalin puuosissa.

Urkuparvella on alkujaan ollut samanlaiset kiinteät penkit kuin kirkkosalissa, mutta ne on myöhemmin korvattu irtotuoleilla. Urkuparvella on jälkikäteen kattopintaan asennetut valaisimet.

Urkuparvelle johtavat punaisin laatoin päällystetyt portaat.

Urkuparvi sijaitsee kirkkosalin pääsisäänkäynnin päällä luoden sisäänkäynnistä matalamman kuin korkea kirkkosali.

Kirkkoon hankittiin vuonna 1971 12-äänikertaiset urut saksalais-suomalaiselta urkujen rakentajalta, Hans Heimrichiltä, Maksamaalta läheltä Vaasaa. Urut vihittiin käyttöön 12.10.1971. [26]

Kirkkosalin kattokruunujen lasipallot ovat Iittalan tehtaan valmistamia. Alttarin yläpuolella katossa olevat pallovalaisimet ovat uusittuja. Erona uusiin lasipalloihin oli vanhoissa reikä pallon pohjassa, uusissa ei tätä reikää ole. Lähinnä alttaria olevaan valaisimeen on jälkeenpäin lisätty yksi spottivalaisin valaisemaan alttaria. Ainakin kattokruunut ovat Arkkitehtitoimisto Hietasen suunnitelmien mukaan valmistettuja.

Alttarin yläpuolella katossa olevat pallovalaisimet on uusittu. Kolme uutta valaisinta on upotettu vanhojen valaisimien reikiin, ja kaksi uutta valaisinta on asennettu pintaan. Alkuperäiset valaisimet ovat todennäköisesti olleet samanlaisia kuin esimerkiksi kellarissa olevat lieriön muotoiset kattoon upotetut valaisimet.

Kirkkorakennuksessa omaleimaista on spiraalivarjostimin varustetut valaisimet, joita on pääosin asennettu seinään uppoasennettuina erilaisissa ja erikoisissa ryhmissä. Valaisimiin on myöhemmin vaihdettu, ilmeisesti alkuperäisiä lamppuja kirkkaammat, energiansäästölamput. Ilmeisesti tilojen valaistus on alun perin ollut vielä hämärämpi.

Alttarin katossa ja sivuikkunan kohdalla olevat valaisimet on 1980–90-luvulla vaihdettu loisteputkiin. Loisteputket korvaavat alkuperäiset riviin asennetut hehkulamput, joita on edelleen tuulikaapissa ja kirkkosalin yläpuolella.

Kirkkosalin katossa on uudet pinta-asennetut kaiuttimet. Alkuperäiset kaiuttimet olivat neliömäisten ritilöiden takana upotettuina kattoon.

Spiraalivarjostinvalaisimet

Myöhemmin kirkkosalin kattoon urkuparven päälle asennetut kattovalaisimet. Kuvassa on näkyvissä myös väliseinän kisko, johon olisi alkuperäisten suunnitelmien mukaan tullut seurakuntasalin kirkkosalista erottava väliseinä. Suunnitelma ei toteutunut, mutta väliseinän kiskot ehdittiin jo asentaa kattoon.

Virsikirjat seinän syvennyksessä lähellä kirkkosalin sisäänkäyntiä.

Kirkkosalin kattovalaisimet,
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen, Iittalan lasi.
Uusituissa lasipalloissa ei ole reikää pohjassa, kuten alkuperäisissä lasipalloissa oli, vaan ne ovat umpinaiset.

5.2 Aula ja seurakuntasali

Kirkon pääsisäänkäynti on sisäpihan puolella rakennuksen lounaissivulla. Pienen tuulikaapin raskaiden, puurimapintaisten pariovien kautta saavutaan aulaan, josta on käynti kirkkosaliin. Nykyisin seurakuntasalina käytettävä, paljeseinällä erotettu tila liittyy osaksi aulatilaa.

Aulatilalle ominaista on valaistuksen hämyisyys, punainen laattalattia sekä valkoiseksi maalatut seinät ja katto. Kirkkosalin puoleisessa seinässä on vahvasti profiloitu, tummaksi patinoitunut pystyrimaverhous, jonka ovet johtavat kirkkosaliin. Rimaverhous on samanlainen kuin ulko-ovissa.

Seurakuntasalin vieressä olevan keittiön vesivahingon seurauksena on seurakuntasalin lattiatiililaattoja uusittu. Uudet laatat kuitenkin erottuvat selvästi vanhoista lattialaatoista värieron takia.

Seurakuntasalissa on rakennuksen omaleimaisia spiraalivalaisimia käytetty myös kattovalaisimina. Kattovalaisimista lähempänä sisäänkäyntiä oleva valaisin on lisätty 1980-luvulla. Alkujaan kattovalaisin oli upotettu kattoon. Uuden valaisimen lisäyksen yhteydessä myös alkuperäinen valaisin siirrettiin kattopintaan asennetuksi valaisimeksi.

Seurakuntasalin päädyssä on iso ikkuna ja ovi keittiöön.

Pääsisäänkäynti, tuulikaappi ja aula.

Aulasta kirkkosaliin johtava pystyrimaverhottu aaltoileva seinärakenne ja ovi.

Seurakuntasali sijaitsee heti aulan yhteydessä. Kattovalaisimina käytetty spiraalivarjostimia.

Uusittujen lattiatiililaattojen väriero nakyy seurakuntasalin tiililattiassa selvästi.

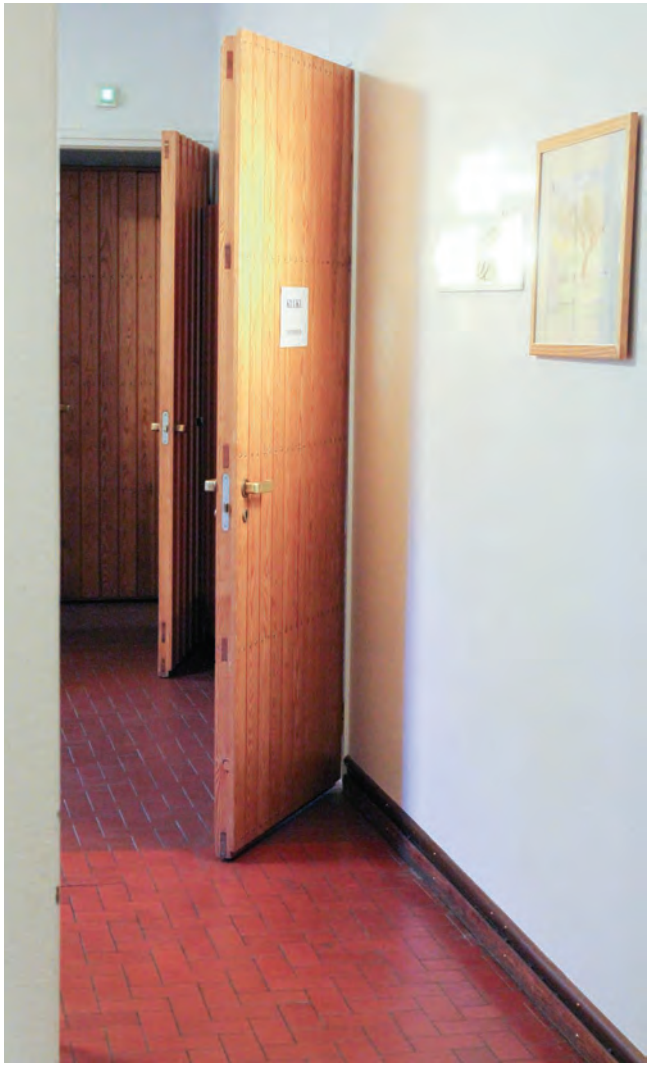

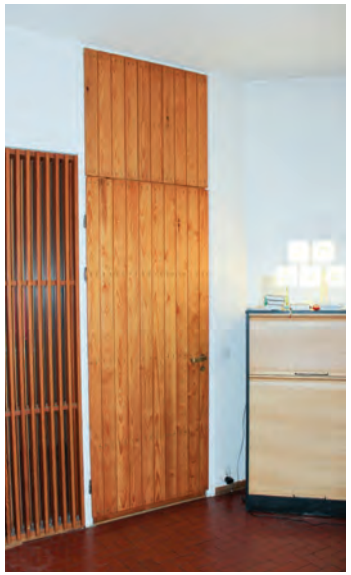

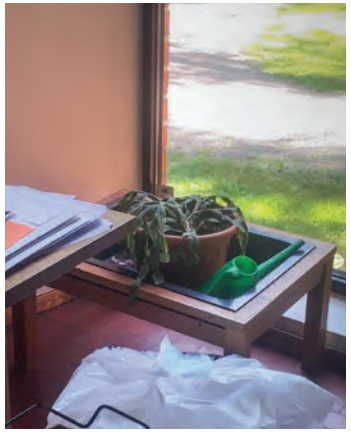
‹ Spiraalivalaisimia katossa ja seinässä seurakuntasalissa.

^ Aulatilassa oven yläpuolella seinärakenteeseen kiinnitetyt alkuperäiset valaisimet, joista kaksi on myöhemmin uusittu.

› Aulasta keittiöön johtava kulkuväylä.Vaatetila jää kuvassa vasemmalle, kulku seurakuntasaliin oikealla avoinna olevan oven kautta.

5.3 Sakasti ja toimistotila

Kirkkosalin vieressä olevassa matalammassa siivessä sijaitsee sakasti ja toimistotila, jota käytetään myös diakonin vastaanottotilana. Vino seinälinja edustaa samaa detaljimaailmaa kuin kirkkosalissa, mutta muuten tilat ovat tavanomaisempia. Tiloihin on käynti sisäpihalta erillisestä sisäänkäynnistä.

Sakastissa on korkea lattiasta kattoon ulottuva ikkuna. Odotustilassa ja toimistotilassa on normaalia hieman korkeammalla oleva ikkuna, jonka yläreuna on katon rajassa. Ovet ovat kiinteistölle ominaista lakattua puista pystypaneelia, jossa on kupariset isokupuiset naulat. Ovien päällä jatkuu samanlainen pystypaneeli, kuin ovissa.

Sakastissa on ehtoollisvälineiden ja liturgisten vaatteiden säilytystä varten kaksi kaappia, joista toinen on myöhemmin lisätty. Tilassa sijaitsee alkuperäinen kukkapöytä. Odotustilassa on käytössä alkuperäinen keinonahkainen sohva ja tuoli.

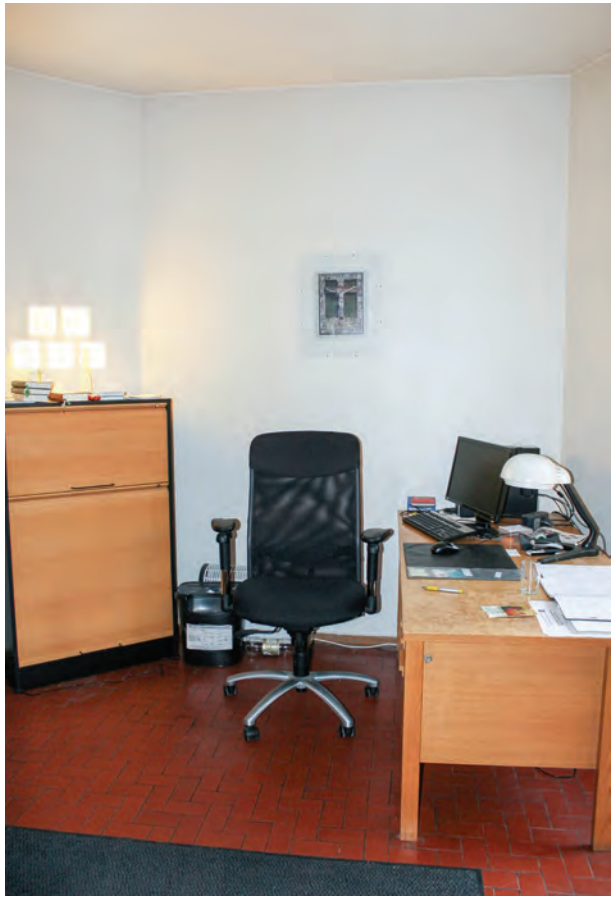
Kirkkosalin, sakastin ja toimistotilan väissä olevalta käytävältä on käynti kirkon ainoaan esteettömään wc-tilaan sekä kirkon av-järjestelmän ja kirkonkellojen ohjaus.

⌜ Sakastissa toistuu kirkolle tyypillinen valkoinen seinäpinta ja punainen tiililattia, sekä spiraalivalaisimet ja kirkkosalille ominainen materiaali, lakattu mänty.

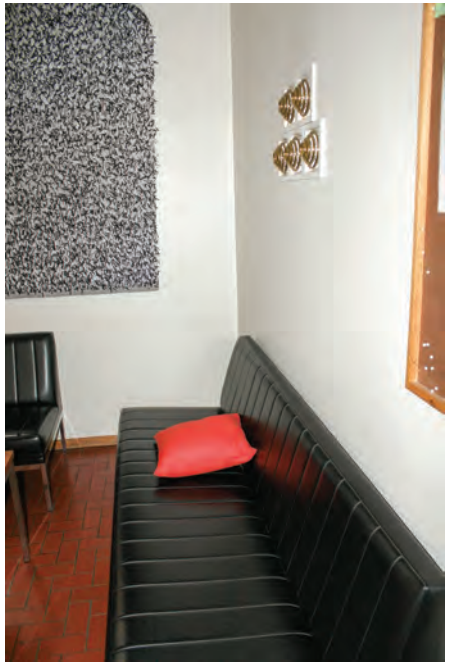
‹ Alkuperäinen puinen kukkalaatikko

› Kirkkosalista toimistotilaan johtava käytävä. Oikeanpuoleinen seinä on myös kirkkosalin ikkunallinen ulkoseinä.

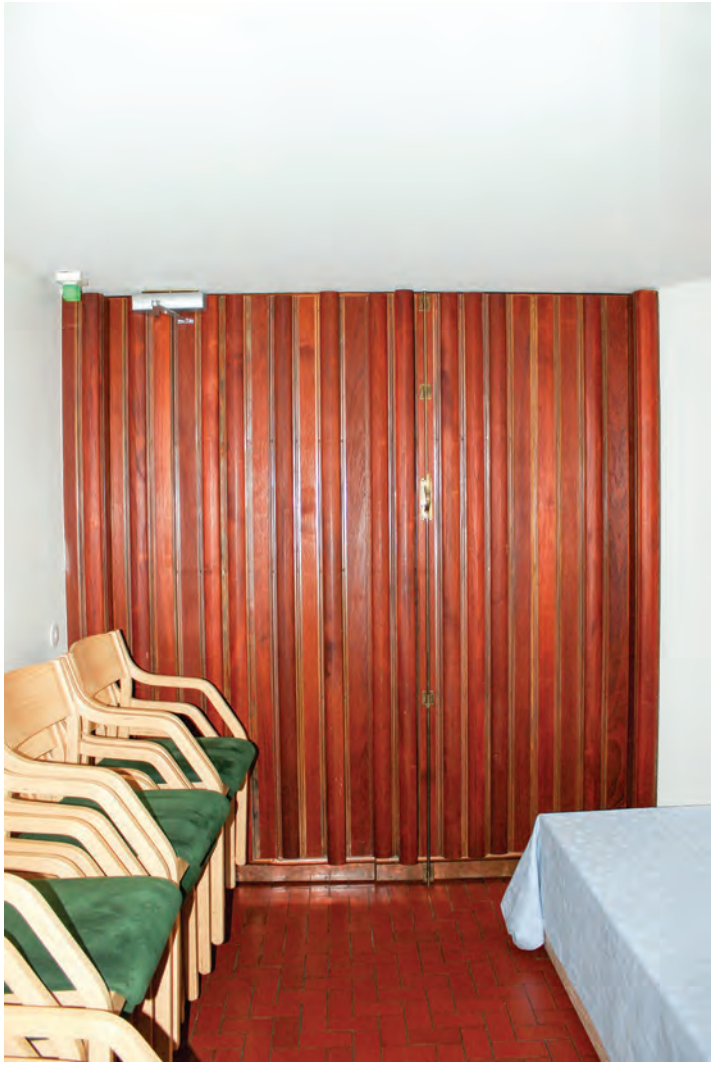

<< Sakasti

< Toimistotila

^ Sakastin ja diakonian odotustila. Tilassa on arkkitehtien suunnittelemat alkuperäiset mustat keinokankaalla verhoillut penkit.

5.4 Muut kirkkorakennuksen tilat

Sakasti- ja toimistotiloissa jatkuu kirkkosalin punainen lattialaatoitus ja valkoiseksi maalatut seinät. Katto on osittain valkoiseksi maalattua ja osittain lakattua puupaneelia. WC:n lattia on laatoitettu pienellä neliönmuotoisella ruskealla lattialaatalla ja altaan takana pieni osa on laatoitettu valkoisella laatalla.

Naulakkotila

Naulakkotila liittyy suoraan aulaan. Sen kautta on kulkuyhteys kellarin portaikkoon sekä seurakuntasaliin ja sen keittiöön. Tilassa on lattiasta kattoon ulottuva ikkuna sisäpihalle päin.

Seinään kiinnitetyt naulakot ovat puisia ja niissä on metallikoukkuja kahdessa rivissä sekä puinen hattuhylly.

Tilassa on seinän vieressä kolmiosainen alkuperäinen keinonahkapäällysteinen penkki, joka sijaitsi alkujaan suunnitelman mukaisesti tilan keskellä. Naulakon alle on sijoitettu kirkkosalista irrotettu penkkirivi.

Osa lattialaatoista on uusittu 2010-luvun vesivahinkokorjauksen yhteydessä. Laatat ovat samaa tyyppiä kuin seurakuntasalin puolella.

« Naulakkotilan lattian uusitut tiililaatat erottuvat selvästi.

‹ Naulakkotilaan siirretty kirkkosalista poistettu penkki. Oikealla kellariin johtavat portaat.

Naulakkotilassa on myös alkuperäinen Raili ja Kalevi Hietasen suunnittelema musta keinokankaalla verhoiltu penkki.

Keittiö

Keittiönkalusteet ja lattianpäällyste on uusittu keittiössä 2010-luvulla sattuneen vesivahingon korjauksen yhteydessä. Tällöin seurakuntasalin ja keittiön välinen tarjoiluluukku poistettiin käytöstä. Luukku on vielä paikoillaan, mutta keittiön puolella luukun kohdalla on keittiökalusteita.

Keittiön korjausta vesivahingon aikaan

Tarjoiluluukku salin puolelta

Kellotorni

Kirkonkellot on valmistanut itävaltalainen kellovalimo Glockengiesserei Josef Pfunder. [27]

Kellotornissa on kirkkosaliin avautuva luukku, jonka tarkoituksena oli ilmeisesti tuoda kellojen ääni paremmin kirkkosaliin. Luukkua ei tiedettävästi ole käytetty.

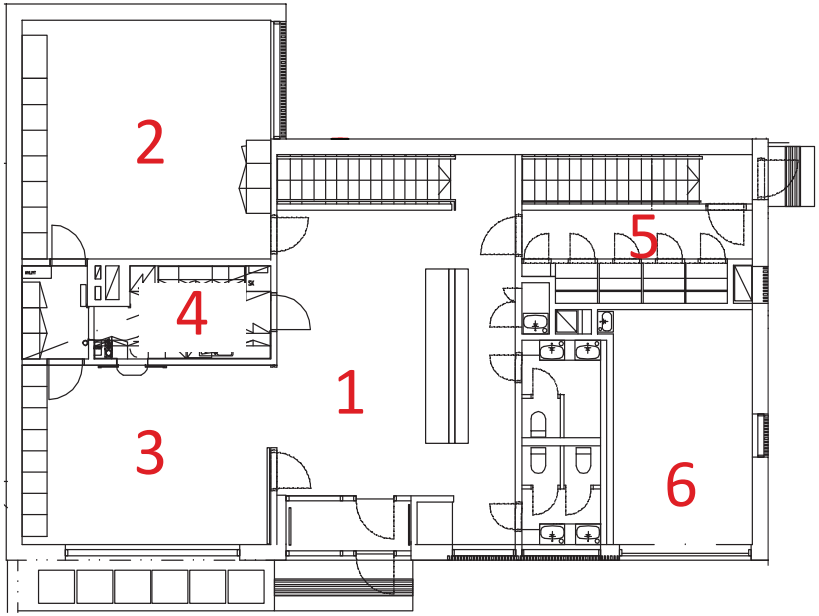

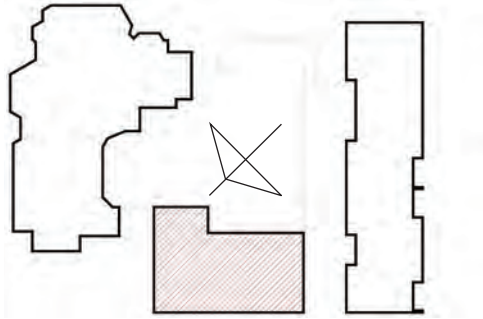
<< Kirkonkellot

< Kellotorni, kirkkosaliin avautuva luukku

6 Kerhorakennus

1. Aulatila
2. Kerhohuone
3. Ruokailutila
4. Kerhotilojen keittiö
5. Irtaimistovarastot
6. Autotalli

Aula

Sisäänkäyntioven kautta kuljetaan kerhorakennuksen aulaan. Aulan lattiamateriaalina on samanlainen laatoitus kuin kirkkorakennuksessa. Seinät ovat osittain puhtaaksi muurattua tummaa tiiltä, osittain valkoiseksi maalattuja. Katto on valkoiseksi maalattu ja siihen on kiinnitetty akustiikkalevyjä. Aulan naulakot ja valaisimet ovat alkuperäiset.

Aulasta on käynti kerhotiloihin, keittiöön ja wc-tiloihin. Lisäksi aulasta on portaat kellarikerrokseen.

Kerhotilat

Alkuperäisistä kerhohuoneista on toinen nykyisin ruokailutilana ja toinen kerhohuoneena. Huoneiden välissä oleva kerhotilojen keittiö on uusittu 2000-luvun alussa. Ruokailutilaan on tarjoiluluukku keittiöstä. Alun perin kumpaankin kerhohuoneeseen oli oma luukku keittiöstä. Keittiön uusimisen yhteydessä nykyisen kerhotilan luukku on poistettu käytöstä. Ruokailutilassa on jälkeenpäin pinta-asennettuja ilmanvaihtojärjestelmän osia. Kerhotilojen erilliset pienet varastohuoneet on yhdistetty ja niistä on läpikäynti huoneesta toiseen.

Kerhotilojen lattioissa on muovimatto. Seinä- ja kattomateriaalit ovat samanlaiset kuin aulassa, osaksi muurattua ja osaksi maalattua.

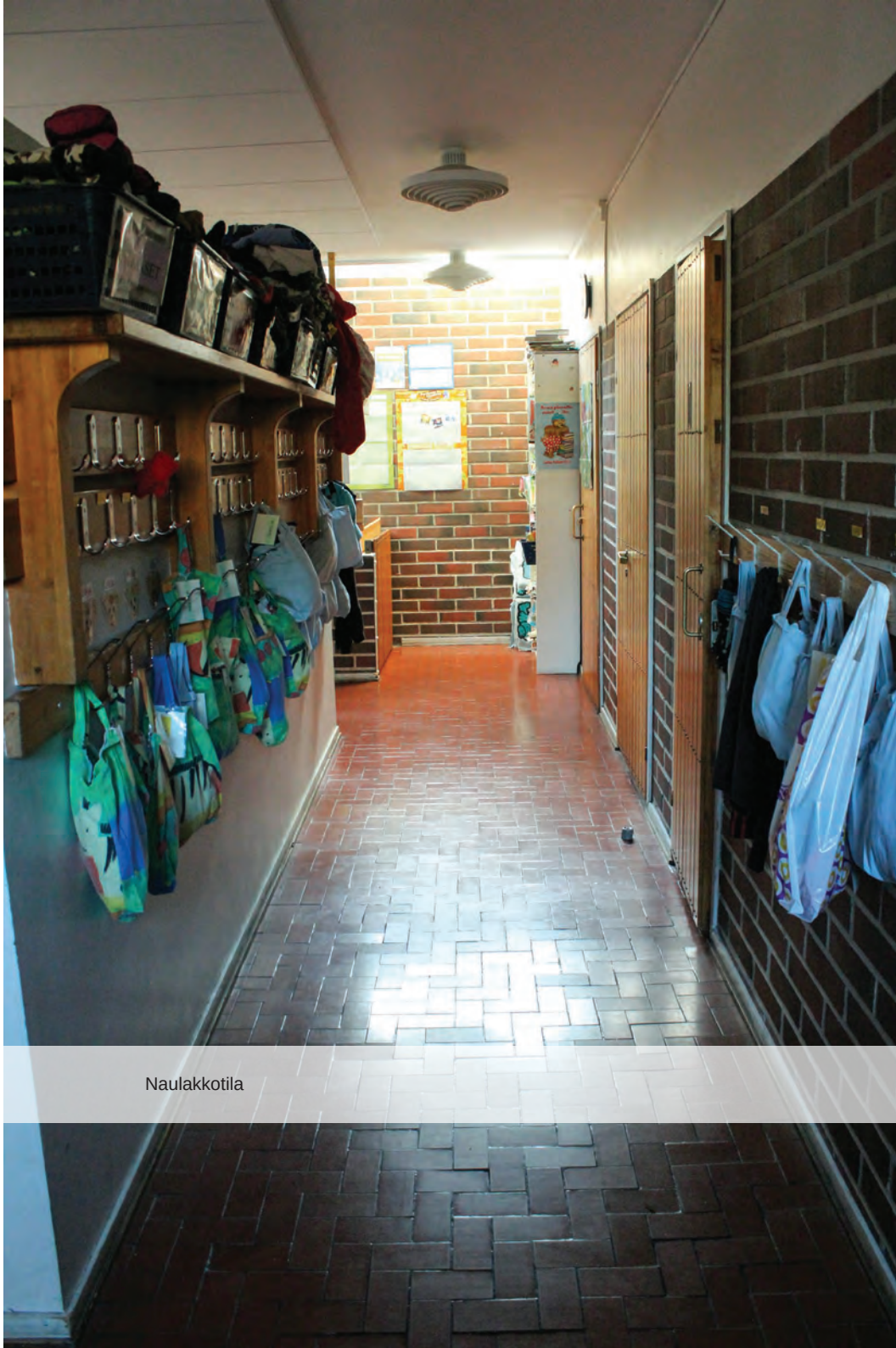
Kerhorakennuksen aula

Kerhorakennuksen aula. Kellariin johtavat portaat ovat kuvassa vasemmalla olevan seinämän takana. Keskellä oleva ovi johtaa irtaimistovarastoihin.

Kerhohuoneen aula, takana ruokailutila

Naulakkotila

Kerhohuoneessa on punaiset tiiliseinät ja muovilattia.

Kerhohuone

Yksi kirkkosalista poistetuista penkkiriveistä on sijoitettu kerhorakennuksen aulatilaan.

Ruokailutilaa

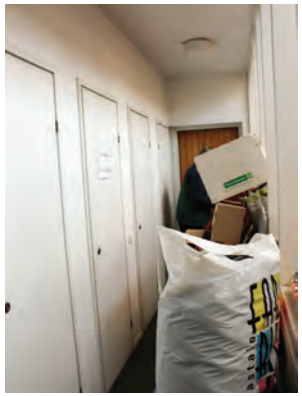
Ruokailutila, takana aula

Kerhotilojen keittiö

Irtaimistovarastot

Kerhorakennuksen asuinrakennuksen puoleisesta päädystä on oma sisäänkäynti kellarikerrokseen ja asuntojen irtaimistovarastoihin. Varastotilasta on käynti kerhotiloihin.

Varastotilan käytävä, oikealla ikkunat, vasemmalla irtaimistovarastot.

Autotalli

Autotalli muutettiin pellettivarastoksi v. 2008. Tila on pellettisiiloa lukuun ottamatta alkuperäisessä asussa.

Autotalli

Kellarikerrokseen johtavat portaat. Oikealla ikkunat irtaimistovarastoihin.

Kulku kellarikerrokseen kerhorakennuksen aulasta. Portaiden alapäässä takkahuone.

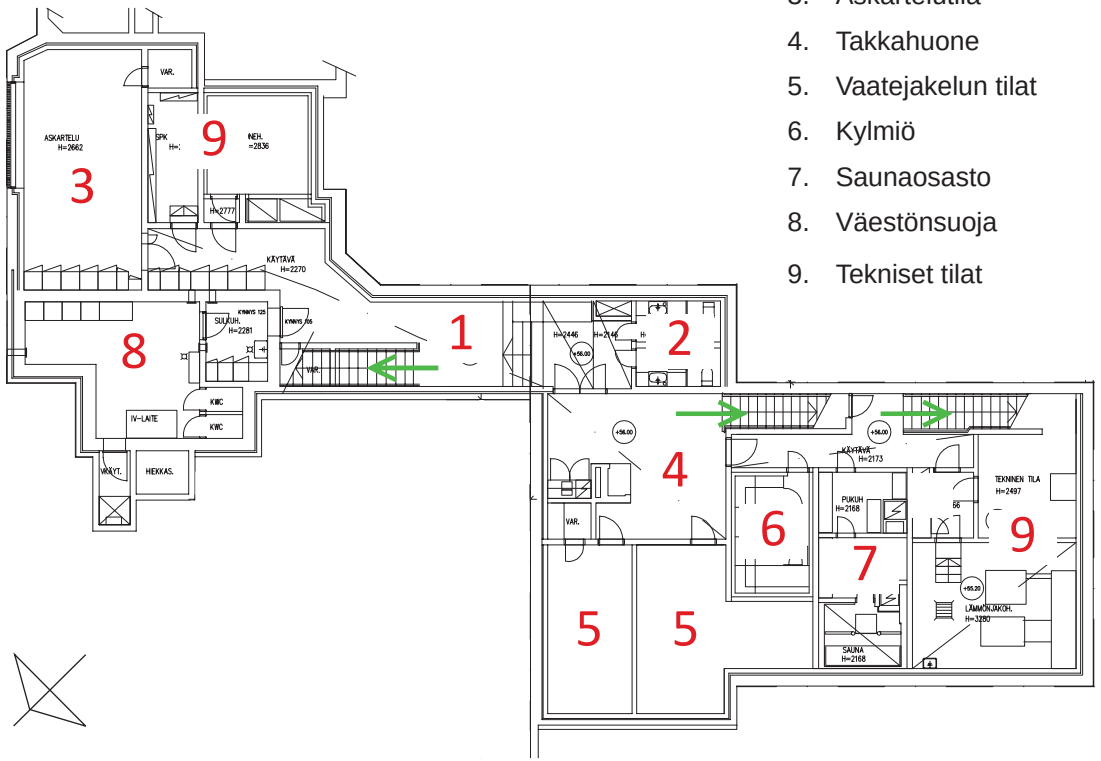

Kellarikerrokseen johtavien portaiden viereisen seinän yläreunassa on alumiini-ikkunat, jotka valaisevat portaita ja kerhorakennuksen aulaa tuoden niihin luonnonvaloa.

Kellarikerros

1. Käytävä
2. WC-tilat
3. Askartelutila
4. Takkahuone
5. Vaatejakelun tilat
6. Kylmiö
7. Saunaosasto
8. Väestönsuoja
9. Tekniset tilat

Kellarikerroksen portaat kirkkorakennuksen naulakkotilaan

Takkahuone

Kellarikerroksen takkahuoneessa on punainen laattalattia ja valkoiset seinät. Huoneessa on ruskeasta sileästä tiilestä muurattu takka, joka on edelleen käytössä. Takan takana ovellisessa syvennyksessä on pieni keittiö. Syvennyksen ovi on pystypaneelia, kuten wc-tiloissa. Keittiökalusteet ovat alkuperäisiä.

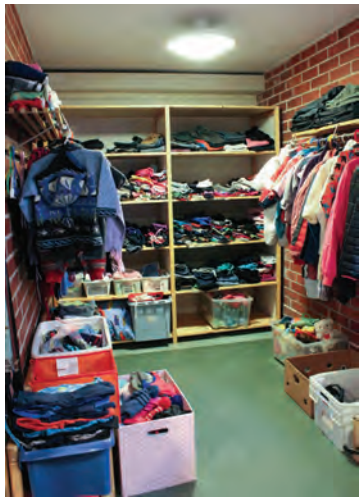
Takkahuoneesta on porrasyhteys kerhotiloihin. Portaat ovat samanlaiset kuin kirkon naulakkotilasta kellariin johtavat portaat. Portaiden vieressä yläkertaan nouseva seinä on saman sävyistä ruskeaa tiiltä kuin takka.

Kellarin keittiö, jonne on käynti takkahuoneesta takan viereisestä ovesta.

Takkahuone. Keittiön ovi takan oikealla puolella.

Vaatejakelun tila

Varastotila

Vaatejakelun tilat

Alkuperäisten piirustusten mukaan askartelutilaksi nimetyt huoneet kerhorakennuksen kellarissa toimivat nykyään vaatejakelun tiloina. Tiloissa varastoidaan vaatteita ja kerran kuussa niissä järjestetään vaatejakelua. Toisessa tilassa oli aiemmin kudontakerhon kangaspuut. Tiloissa on vihertävä muovimatto, punatiiliset seinät ja valkoinen katto.

Alunperin rivitalon asuntojen käytössä ollut kylmiö toimii nykyisin lämpimänä varastotilana. Kylmäkoneet purettiin tilasta 1990-luvulla. Huoneessa on vielä alkuperäiset kylmähuoneen varusteet ja pintamateriaalit. Lattiamateriaali on punainen kuusikulmiolaatta.

Vaatejakelun tilassa sijaitsevat kattoikkunat avautuvat kerhorakennuksen pihalle.

Kattoikkunat valaisevat vaatejakelutilaa.

Kellarin aula

Kirkkorakennuksesta tultaessa on kolmeaskelmaiset koko tilan levyiset portaat alaspäin wc-tiloihin. Askelmat ovat toteutettu samoin kuten kellariin vievissä portaissa. Käytävätilassa jatkuu samanlainen tiililaatta kuin yläkerran tiloissa. Kellarikerroksen seinät ovat valkoiset ja katto on osaksi valkoinen ja osaksi vaaleanharmaata reikälevyä. Kellarikerroksen aula on kahdessa eri tasossa.

<< Kattovalaisin

< Kellarin aula

WC-tilat

Kellarin aulasta on suora kulku miesten ja naisten wc-tilaan. Wc-tilojen ovet ovat pystypaneelisia ja niissä on puiset kahvat. Ovet on kiinnitetty oven runkoon isokantaisilla kuparinauloilla. Wc-tilat ovat kaksiosaiset: etuosassa on tasollinen allas ja leveä peili, takaosassa on wc-istuin. Tiloja jakaa levyrakenteinen ovellinen seinämä. Wc-tilat ovat varusteineen alkuperäisiä.

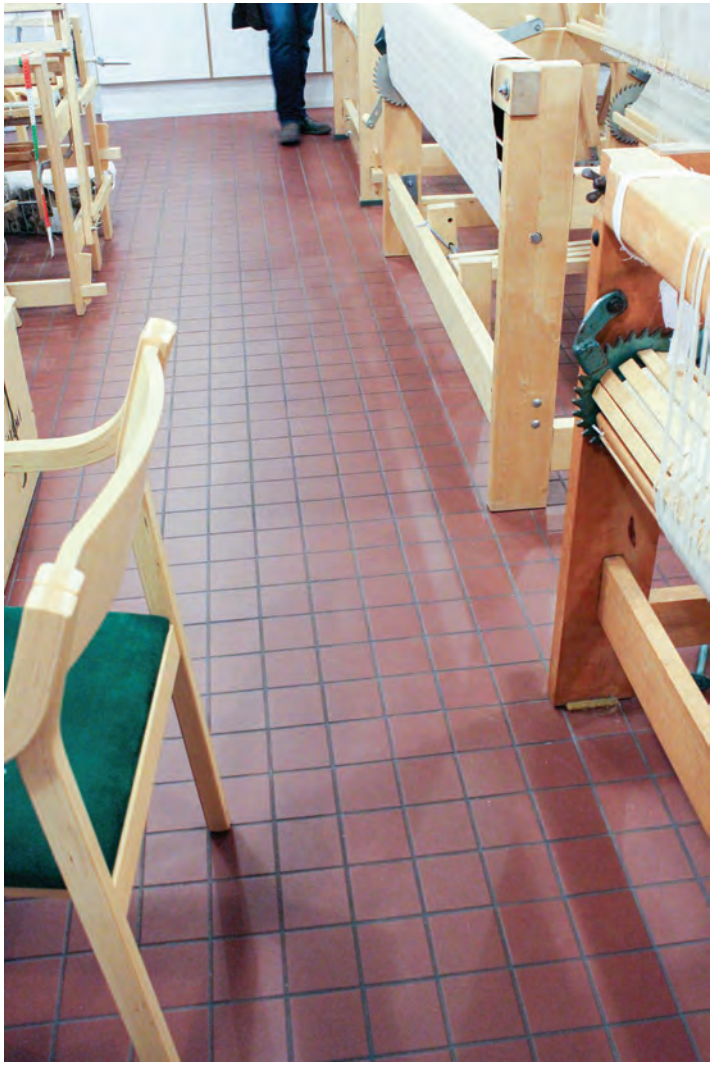
Askartelutila

Alkuperäisten piirustusten mukaan askartelutilaksi nimetty huone toimii nykyään kudontaryhmän tilana, jonne on sijoitettu kangaspuita. Ennen nykyistä käyttöä tilassa on toiminut partiokolo. Tilasta ei ole erillistä poistumistietä, joten palomääräysten takia tilassa ei voi nykyään järjestää toimintaa, johon osallistuu useita ihmisiä samanaikaisesti.

Askartelutilan lattianpäällyste on yläkerran keittiön vesivahingon yhteydessä muutettu punaiseksi neliönmalliseksi laataksi. Alun perin tilassa on ollut samanlainen laatoitus kuin yleisesti kirkkorakennuksen tiloissa.

Huoneessa on kolmiosainen yläikkuna, jossa on ulkopuolella vielä tallella alkuperäiset puusäleiköt. Huoneen ulkoseinä on vesivahingon yhteydessä levytetty 2010-luvulla.

Saunaosasto

Kiinteistön saunaosasto on asukkaiden ja kirkon yhteisessä käytössä. Saunaosastoon kuuluu kolme tilaa; pukuhuone, pesuhuone ja sauna. Lattia on osastolla samanlaista punaista kuusiolaattaa, kuin kylmiössä. Katto on puupintainen paneelikatto. Seinät on pukuhuoneessa maalattu valkoiseksi, pesuhuoneessa seinät ovat valkoista ja vaaleanruskeaa laattaa ja saunassa puuta. Pesuhuoneen seinälaatoitus ja löylyhuoneen ovi eivät ole alkuperäisiä. Pukuhuoneessa on myös pyykinpesukone ja pyykinkuivaus.

Väestönsuoja ja tekniset tilat

Väestönsuoja ja tekniset tilat ovat alkuperäisissä paikoissa ja tilat ovat alkuperäisessä kunnossa. Ilmanvaihtokoneet ja sähköpääkeskus ovat alkuperäisiä. Lämmönjakolaitteistoa on uusittu.

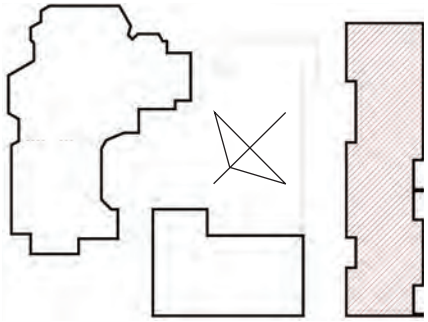

Asuinrakennusten ja kirkon välinen tie.

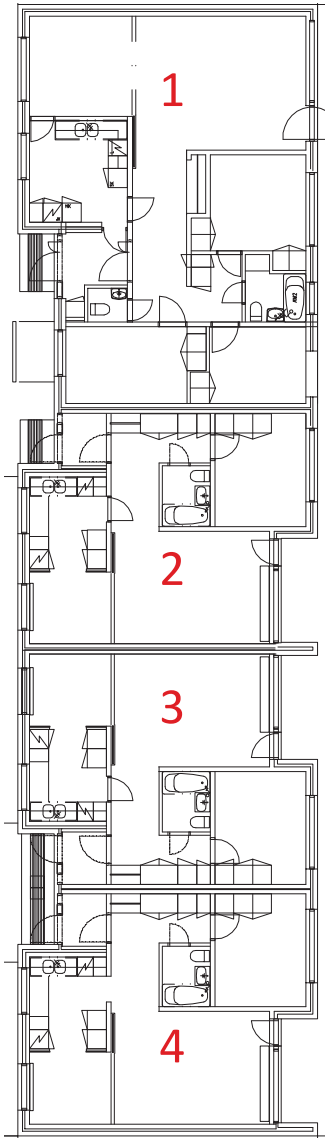

7 Asuinrakennus

1. Asunto (94 m^2)
2. Toimisto (50 m2 (entinen asunto)
3. Asunto (50 m2)
4. Asunto (50 m2)

7 Asuinrakennus

Asuinrakennuksessa on kolme keskenään samanlaista 50 m2 kokoista kaksiota ja yksi 94 m2 kokoinen neljän huoneen asunto.

Sisätilat

Selvitystyön yhteydessä on käyty kahdessa asunnossa. Toinen niistä (kolmas asunto Laavatieltä) on muutettu toimistotiloiksi muutama vuosi sitten. Ensimmäinen asunto Laavatieltä päin katsottuna on taas lähes alkuperäisessä kunnossa.

Asunnoissa linoleummatto on korvattu parkettilattialla, seinät on maalattu valkoiseksi ja huoneistojen väliset seinät puhtaaksi muurattuja punatiiltä. Asuntojen katot on tummaksi käsiteltyä puupaneelia. Jalkalistat ovat valkoiseksi maalattuja suorakaiteen muotoisia puulistoja, joiden päällä on lakattu tammilista. Huoneistoissa on alkuperäiset puiset puuikkunat.

Sisäkuva asunnosta.

Alkuperäiset puukarmiset ikkunat ja ovi, josta kulku pienelle aidoin rajatulle asuinpihalle.

Asunnon 4 parkettilattiaa ja tiiliseinää.

Asuinrakennusten kirkon puoleisista ikkunoista on näkymä tielle ja kirkon sisäpihaa rajaavaan muuriin. Parkettilattia ja alkuperäiset ikkunat.

Naulakko

Toimistokäytössä oleva asunto 2.

Ulkotilat

Asuntojen etuovet sijaitsevat kerhorakennuksen sekä sisäpihan muurin ja asuinrakennuksen rajaamalla käytävällä. Käytävällä on kaksi kylmää varastotilaa. Asuntopihan puolella asunnoilla on omat terassit.

Laavatien puoleisessa päädyssä on samantyyppinen muuri kuin kerhorakennuksessa. Alkuperäisen suunnitelman mukaan muuri rajaa ulkotilan jäteastioita ja tomutustelinettä varten. Nykyisin paikalla on myös irtokontti, joka toimii kirkon kiinteistöhuollon varastotilana.

Oikealla asuinrakennus. Asuntoihin kulku tapahtuu asuinrakennuksen ja kirkon sisäpihaa rajaavan muurin väliseltä tieltä. Tietä kattaa asuntojen sisäänkäyntien kohdalla katos, joka kiinnittyy toisessa päässä (kuvassa vasemmalla) sisäpihaa rajaavaan muuriin ja yhdistää siten asuinrakennuksen kirkon muihin rakennuksiin.

Asuntojen sisäänkäynnit. Kuvassa oikealla varastotilaa rajaava muuri
Asuntopiha

Puisesta pystyrimasta tehty portti, jonka takana jätesäiliöt ja tomutusteline. Muurin takana on myös kirkon kiinteistöhuollon varastotilana toimiva irtokontti.

^ Asuinrakennusten roskasäiliöt puurimaportin takana. Oikealla kuvassa asuintalon pihan aitaa.

< Asuinrakennusten ja kirkon välinen tie, jonka varrella on seinään kiinnitetyt postilaatikot.

8

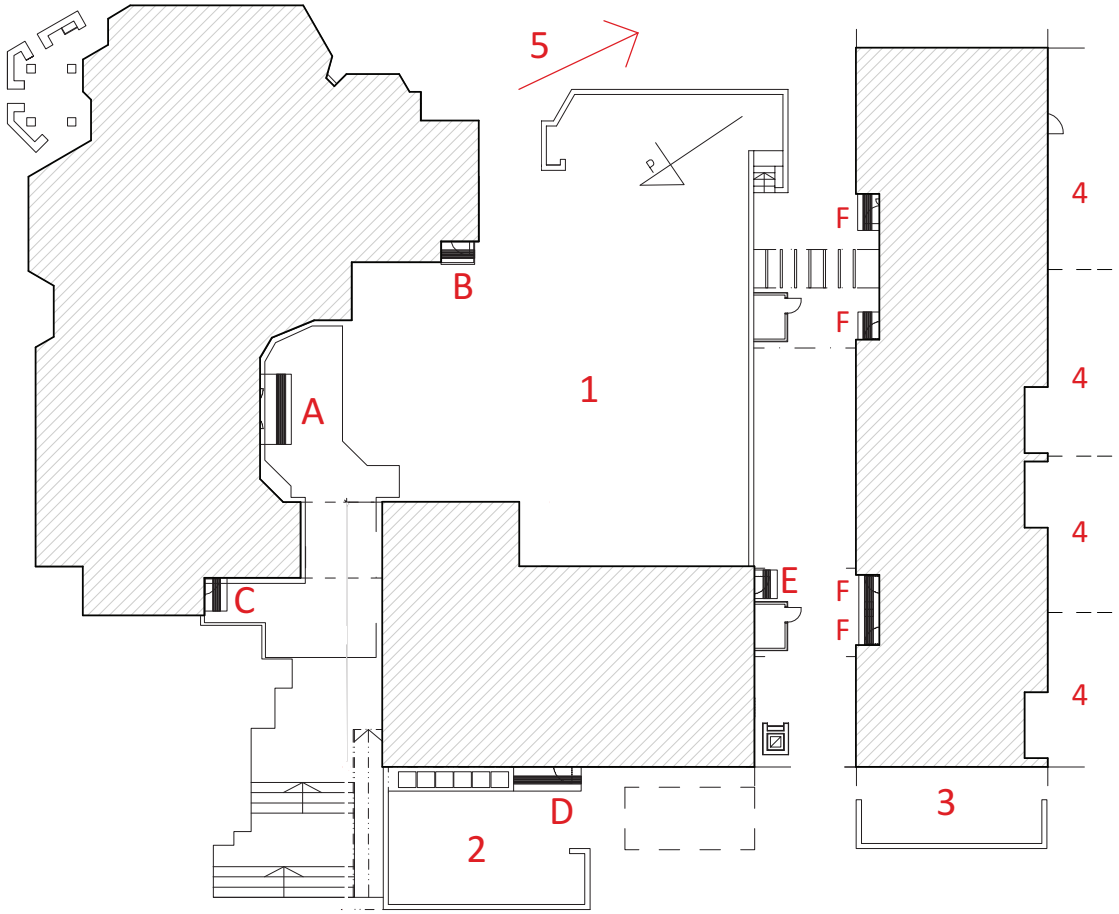
Ulkotilat ja julkisivut

Sisäänkäynnit

A - Pääsisäänkäynti
B - Diakonin vastaanotto
B - Toimistotilat
C - Keittiö
D - Kerhotilat
E - Kellaritilat
F - Asunnot

Pihat

1. Sisäpiha
2. Kerhojen ulkotila
3. Jätetila / tomutus
4. Asuntojen pihat
5. Hiljaisuuden polku / metsäkirkko

8 Ulkotilat ja julkisivut

8.1 Julkisivut

Rakennusten julkisivut ovat puhtaaksi muurattua punatiiltä. Ikkunoiden välipilarit ja ikkunanauhojen umpiosat ovat tiilenpunaiseksi maalattua peltiä. Julkisivuissa on selvästi erottuvia kohtia, joissa vaurioituneita tiiliä on vaihdettu uusiin. Muutoin julkisivut ovat hyvin säilyneitä.

P

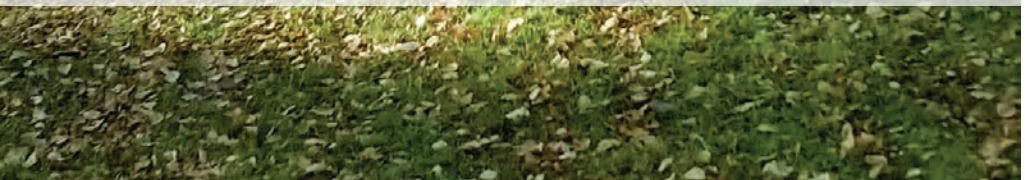
Sakastin ikkuna

Kirkon sisäpihaa ja pääsisäänkäynnin katos. Katoksen yläpuolisen pystypuurimoitetun lv-säleikön rimoitus on samanlaista, kuin kerhorakennuksen ikkunoissa.

Näkymä Hiljaisuudenpolulle kirkkosalin takaa.

Näkymä sakastin (oikealla) takaa sisäpihalle. Takaosan sisäänkäynnistä on poistettu rautaportti, jonka saranat ovat yhä näkyvissä.

Kirkon pääsisäänkäynti Laavatieltä sekä myöhemmin rakennettu luiska.

8.2 Katokset

Kirkkorakennuksen ja kerhorakennuksen välissä on pääsisäänkäynnin katos. Katosta kannattelevat pyöröpuin koristellut, kolmesta teräsputkesta rakennetut teräspilarit. Pilareiden teräsosat on maalattu tiilenpunaisiksi. Joissakin pilareissa yksi putkista on kuparinen, toimien katoksen vedenpoistoputkena. Katoksen alapinta on tummaksi patinoitunutta raakalautaa. Räystään puuosat on maalattu vaaleanruskeiksi. Katos on säilynyt alkuperäisessä ulkomuodossaan.

8.3 Perustukset, sokkeli

Sokkeli on tiilenpunaiseksi maalattua betonia, jossa muottilautakuvio näkyy pinnassa. Sokkeli on lähes julkisivun tasossa, ns. valesokkeli, jossa rakennuksen runkorakenne on lähellä maanpinnan tasoa. Valesokkeli on 60-luvun tyypillinen perustusrakenneratkaisu.

Sisäänkäyntikatoksen pilarirakennetta.

Kerhotilojen sisäpihan puoleisen seinän korjattu sokkelin vierusta, johon on asennettu patolevy maata vasten.

8.4 Vesikatto

Tasakaton huopakate on uusittu kauttaaltaan, samoin alkuperäisen malliset räystäspellitykset. Punaiseksi maalattujen pellitysten maalipinta on osittain lohkeillut.

8.5 Sisäänkäynnit ja ovet

Kirkkorakennuksen kolme sisäänkäynnin ovea; pääsisäänkäynti, keittiön ja sakastin ovet ovat puolipyöreistä pystyrimoista muotoiltuja, tummaksi patinoituja lakattuja puuovia. Ovien matalat potkupellit ovat kuparipeltiä. Ovet ovat alkuperäisiä.

Sisäänkäyntien edessä on neliön muotoisista, 1 x 1 m kivilaatoista rakennetut sisäänkäyntitasot, joihin on upotettu tason levyiset teräsritilät. Pääsisäänkäyntitason eteen on jälkeenpäin lisätty sinkitty terässäleikkö.

Kerhorakennuksen sisäänkäynti on Laavatieltä. Ulko-ovi on vasikallinen lakattu pystypaneelinen puuovi. Ovi on alkuperäinen, mutta oven puupaneelit on korvattu uusilla. Oven yhteydessä on kapea oven korkuinen lasiosa. Potkupelti on kuparia. Sisäänkäynnin edessä on kivilaatoista rakennettu sisäänkäyntitaso, johon on upotettu tason levyinen teräsritilä. Autotallin ovi on ruskeaksi maalattu puunosto-ovi. Sisäänkäynnin vieressä on rivissä neljä kuvullista kattoikkunaa kellarikerroksen tiloihin. Kuvut muodostavat kokonaisuuden, jossa on yhtenäinen pellitys ja betoniosa. Kattoikkunoiden betoniosa on samanlaista kuin rakennuksen sokkeliosa.

Ovi kerhorakennuksen kellariin ja irtaimistovarastoihin

Seurakuntasalin keittiön ovi

Pääsisäänkäyntikatos ja ovi

8.6 Ikkunat

Kirkkorakennuksessa ikkunat olivat alun perin teräsikkunoita, jotka on muutettu 1980-luvulla alumiini-ikkunoiksi. Kerho- ja asuinrakennuksen ikkunat ovat pääosin alkuperäisiä puuikkunoita. Kerhotilan kellariin johtavien portaiden yläpuolella olevat yläikkunat ovat alumiini-ikkunoita. Myös kattoikkunat kerhorakennuksen sisäänkäynnin vieressä ovat puisia ja nekin ovat säilyneet alkuperäisenä.

Alkuperäiset puiset pystyrimoitukset on poistettu lähes kaikista ikkunoista, ilmeisesti sisätilojen valoisuuden lisäämiseksi. Ikkunakarmeissa näkyy edelleen säleikköjen kiinnityskohdat. Pääsisäänkäynnin yläpuolella olevassa ilmanvaihtoventtiilissä sekä Laavatien julkisivun sokkelissa olevan ikkunan edessä ja kerhotilojen sisäänkäynnin vieressä olevissa ikkunoissa on edelleen pystysäleiköt. Kellarissa on yksi alkuperäinen puinen yläikkuna, jossa on vielä alkuperäiset rimoitukset.

Diakonian vastaanoton ovi

^ Askartelutilan yläikkunan alkuperäinen puurimoitus

< Kirkkosalin sivuikkuna. Ikkunan alaosa on betonia.

Kerhohuoneen ikkunat sisäpihalla

Alkuperäiset pystyrimat yläikkunassa

8.7 Piha-alueet, kulkureitit, pysäköinti

Kirkko- ja kerhorakennukset rajaavat väliinsä sisäpihan. Sisäpihaa rajaa myös rakennusten lisäksi korkea betonimuuri. Sisäpiha on laatoitettu neliön muotoisilla betonilaatoilla.

Laavatieltä sisäänkäynnille johtaviin portaisiin on lisätty luiska kerhorakennuksen ja muurin viereen. Luiskan käsijohde on asennettu kerhorakennuksen ulkoseinään ja kerhorakennuksen edessä olevaan muuriin.

Muuri on tiilenpunaiseksi maalattua betonia, jossa näkyy muottilautakuvio pinnassa. Muurin päällä on samanlainen vaaleanruskeaksi maalattu räystäsdetalji, kuin sisääntulokatoksessa. Vesipelti on maalattu tiilenpunaiseksi. Muuri on paikoin melko huonokuntoinen ja osin myös kallistunut. Betoniraudoitukset ovat paikoin näkyvissä.

Metsän puoleisen muurin portista avautuu näkymä metsikköön. Aukossa ollut portti on nostettu pois paikaltaan jo 1980-luvulla, mutta saranoiden kiinnikkeet ovat yhä jäljellä.

Sisäpihalta lähtee polku, joka laskee alas metsään ja johtaa Keimolantielle. Samaa kautta on kulku myös asuinrakennukselle ja metsäkirkolle.

Kerhorakennuksen ja muurin edustalla on pensas- ja kukkaistutuksia. Etupihalla kasvaa muutama koivu. Sisäpihalla on istutuksia kerhorakennuksen ja muurin edustalla. Istutuksen sijaitsevat lähinnä rakennusten seinustoilla riveissä, jättäen pihan keskiosan avoimeksi laatoitetuksi tilaksi.

⌜ Kirkon sisäpiha

^ Kerhorakennuksen edustalla on paksulla ja korkealla betonimuurilla osittain rajattu piha, joka toimii kerhon ulkotilana. Muurien rajaamalle alueelle on istutettu kolme koivua. Piha on alunperinkin ollut kivituhkaa, mutta alkuperäisissä Savonlahden pihasuunnitelmissa muurin (kuvassa keskellä takana) edustalle on osoitettu pensasistutuksia.

< Näkymä kirkon sisäpihalle kirkkorakennuksen pääsisäänkäynniltä

> Askartelutilan, nykyisen vaatevaraston kattoikkunat

Metsäkirkko

Kirkon sisäpihan muurin edustan istutuksia ja ulkovalaisimet. Savonlahden pihasuunnitelmassa valaisimien kohdalla kulkee kapea nurmikaistale.

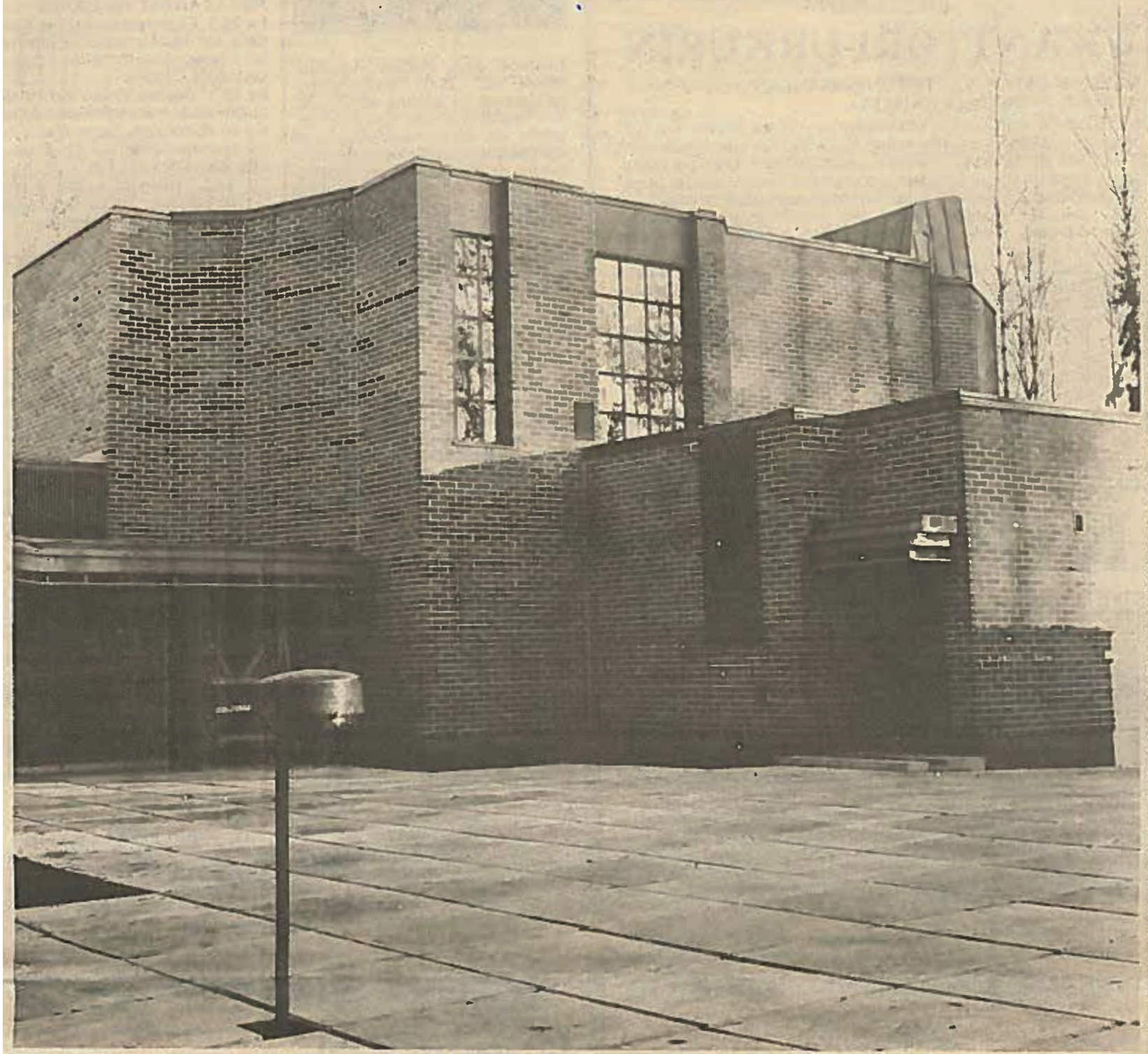
8.8 Ulkovalaisimet

Katoksen alapintaan upotetut, sylinterin muotoiset kuparivalaisimet ovat todennäköisesti alkuperäisiä. Sisäänkäyntirampin kohdalla kerhorakennuksen seinään ja muuriin kiinnitetyt pyöreät valaisimet on lisätty myöhemmin. Kerho- ja asuinrakennuksen sisäänkäyntien yhteydessä on alkuperäisiä kuparisia seinään kiinnitettyjä ulkovalaisimia.

Pihaa kiertävät valaisintolpat on uusittu 2000-luvun alussa. Alkuperäinen valaisinmalli näkyy vuonna 1975 otetussa valokuvassa. Alun perin valaisintolppia on ollut myös Laavatien varrella sekä istutusalueella olevan polun varrella, mutta ne on poistettu.

Alkuperäiset kattovalaisimet

Kivistön kirkko rakennettiin paikallisen rukoushuoneyhdistyksen v. 1957 hankkimalle kolmen hehtaarin suuruiselle Gilletskogin tontille. Alue on aikanaan kuulunut mm. amiraali Karl-Olof Cronstedtille ja tontilla on toiminut vuosikymmenet 3-raaminen höyrysaha.

Seurakuntasanomien 20/22.5.1975 lehtiartikkelin kuvassa näkyy vanhat katuvalaisimet, jotka on nykyään poistettu.
Kaarina Perkolan arkisto

Sisäpihan valainsinpylväät on uusittu 2000 -luvulla

Uusia valaisimia

Kirkkorakennusta lännestä valaiseva kohdevalaisin

Alkuperäinen valaisin

8.9 Varusteet

Kerhorakennuksen edessä olevassa muurissa Laavatien puolella on kirkon ilmoitustaulu. Se on alun perin ollut kiinnitettynä kirkkorakennuksen seinään pääsisäänkäynnille vievän kulkuväylän varrella, kirkko- ja kerhorakennuksen välissä.

Nykyisin ilmoitustaulun edessä sijaitsee myös lipputanko.

Kirkkorakennuksen katolle menevät alkuperäiset terästikkaat ovat ulkoseinän syvennyksessä kiinnitettynä ulkoseinään ja ne on toteutettu terästangoilla. Nykyisin kulku kirkkosalin katolle on asuinrakennuksen katon kautta kerhorakennuksen katolle, josta on rakennettu uudet tikkaat kirkkorakennuksen katolle.

Alun perin on kirkkosalin alapuolinen ryömintätila ollut suljettu eikä sinne ollut käyntiä sisä- eikä ulkopuolelta. Tilassa olleiden epäpuhtauksien poistamisen yhteydessä 2000-luvun alkupuolella rakennettiin kirkkosalin päädyn puolen sokkeliin oviaukko, josta tilaan pääsee. Maan pinnalta johtaa portaat ovelle. Portaiden ja sisäänkäynnin ympärillä on ruskeaksi maalattu lauta-aita.

Ilmoitustaulu sijaitsee pääsisäänkäynnille johtavien portaiden vieressä kerhotalon edustalla

Lipputanko ja ilmoitustaulu kerhotilojen edustalla

Alkuperäiset terästikkaat

9 Kivistön kirkko aikakautensa kirkkoarkkitehtuurin edustajana

9 Kivistön kirkko aikakautensa kirkkoarkkitehtuurin edustajana

9.1 Kirkkoarkkitehtuuria Suomessa 1960-luvulla

Suomessa rakennettiin 1960-luvulla paljon uusia kirkkoja, seurakuntakeskuksia ja pappiloita sekä peruskorjattiin olemassa olevia kiinteistöjä. Samaan aikaan rakennustekniikan kehittyminen lisäsi mm. betonin käyttömahdollisuuksia, mikä vaikutti huomattavasti myös ajan kirkkoarkkitehtuuriin. [28] [29]

Sotien jälkeen kirkkoarkkitehtuurissa vallalla olleesta traditionaalisesta tyylisuuntauksesta siirryttiin 1960-luvun tienoilla kohti modernistisia, kansainvälisten virtausten mukaisia ratkaisuja. [30]

Vantaalla 1960-luvun aikoihin rakennettuja kirkkoja

Tikkurilan kirkko, 1956
- Kellotorni on rakennettu v. 1969
- Kirkko on ollut käyttökiellossa vuodesta 2013 alkaen.

Vaaralan kirkko, 1960
- Siirtyi yksityiseen omistukseen v. 2013.

Korson kirkko, 1962
- Mittava uudistus ja uusi seurakuntakeskus v. 2001.

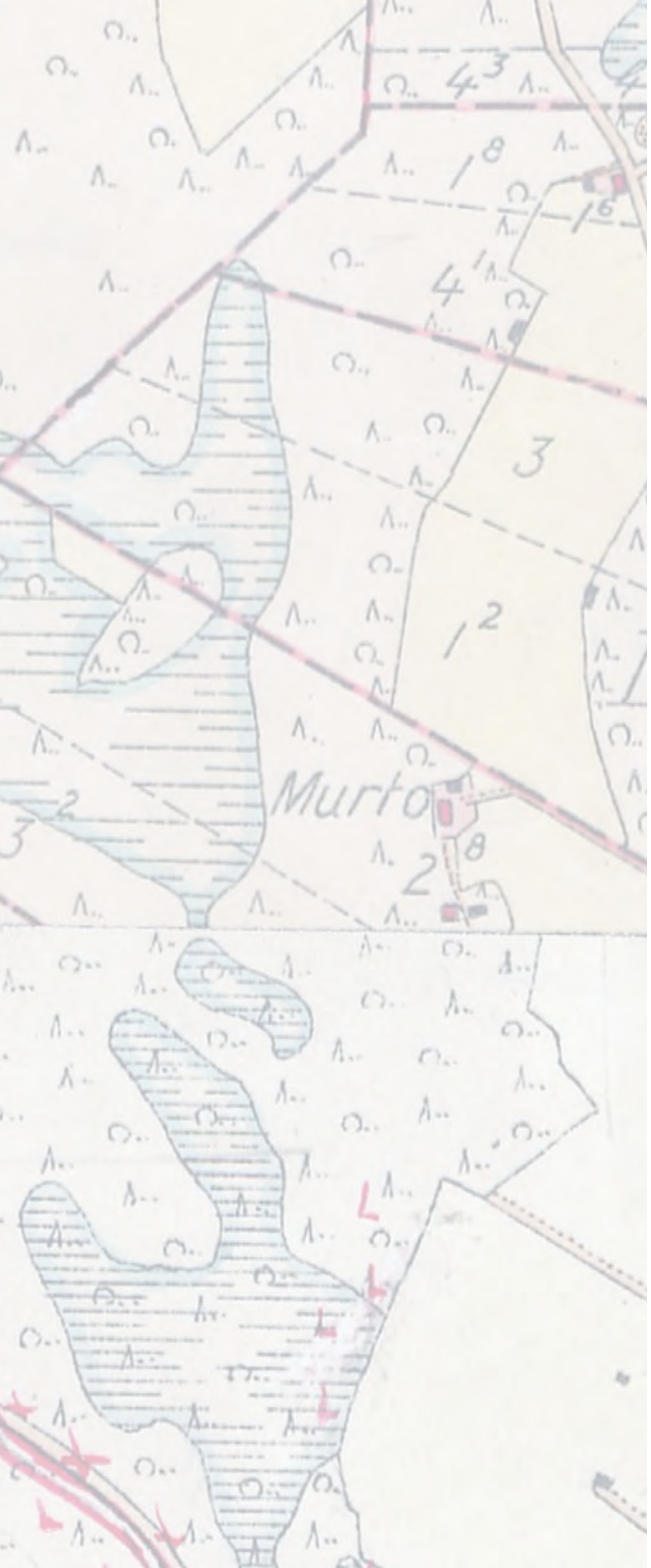
Hämeenkylän kirkko, 1966
- Nykyinen kirkko rakennettu vanhan kirkon ympärille v. 1992.

Itä-Hakkilan kirkko, 1968
- Peruskorjattu v.2004
- Muutettu Pyhän Annan lastenkirkoksi
- Tällä hetkellä käyttökiellossa sisäongelmien vuoksi.

Kaivokselan kirkko, 1969
- Paloi v. 2006
- Ainoastaan betoninen kellotapuli säilynyt.

Hakunilan kirkko, 1976
- Laajennettu ja perusparannettu v. 1994.

1960-luvun kirkkoarkkitehtuurin esimerkkejä pääkaupunkiseudulla

Otaniemen kappeli
Espoo (Heikki ja Kaija Siren), 1957

Keravan kirkko
Kerava (Ahti Korhonen), 1963

Munkkivuoren kirkko
Helsinki (Olavi Kantele), 1963

Tapiolan kirkko
Espoo (Aarno Ruusuvuori), 1965

Temppeliaukion kirkko
Helsinki (Timo ja Tuomo Suomalainen), 1969

Kannelmäen kirkko
Helsinki (Marjatta ja Martti Jaatinen), 1968

Hyrylän seurakuntakeskus
Tuusula (Kirmo Mikkola ja Juhani Pallasmaa), 1968

1960-luvun kirkkoarkkitehtuurin esimerkkejä muualla Suomessa

Kolmen ristin kirkko
Imatra (Alvar Aalto), 1958

Vatialan siunauskappeli
Kangasala (Viljo Revell), 1960

Huutoniemen kirkko
Vaasa (Aarno Ruusuvuori), 1964

Karjasillan kirkko
Oulu (Kalevi Lankinen), 1963

Kaskisten kirkko
Kaskinen (Erik Kråkström), 1965

Kolarin kirkko
Kolari (Veikko Larkas), 1965

Upinniemen merikappeli
Kirkkonummi (Mikko Heliövaara), 1965

Kalevan kirkko
Tampere (Reima ja Raili Pietilä), 1966

Ivalon kirkko
Ivalo (rakennushallitus), 1966

Lopen siunauskappeli
Loppi (Pertti Luostarinen), 1966

Pyhän ristin kappeli
Turku (Pekka Pitkänen), 1967

9.2 Kivistön kirkon arkkitehtuurin piirteitä

Kivistön kirkkoa on varsin niukasti esitelty aikakauden arkkitehtuuria käsittelevissä teoksissa. Kirkon pieni koko, sijainti syrjässä kaupunkikeskuksista, suhteellisen tuntemattomat arkkitehdit sekä arkkitehtuurin valtavirrasta poikkeavat piirteet ovat voineet osaltaan olla vaikuttamassa tähän. Toisaalta ei muutakaan vastaavanlaista modernistista ja orgaanista muotokieltä yhteen sovittavaa arkkitehtuuria ole julkaisuissa juuri esitelty.

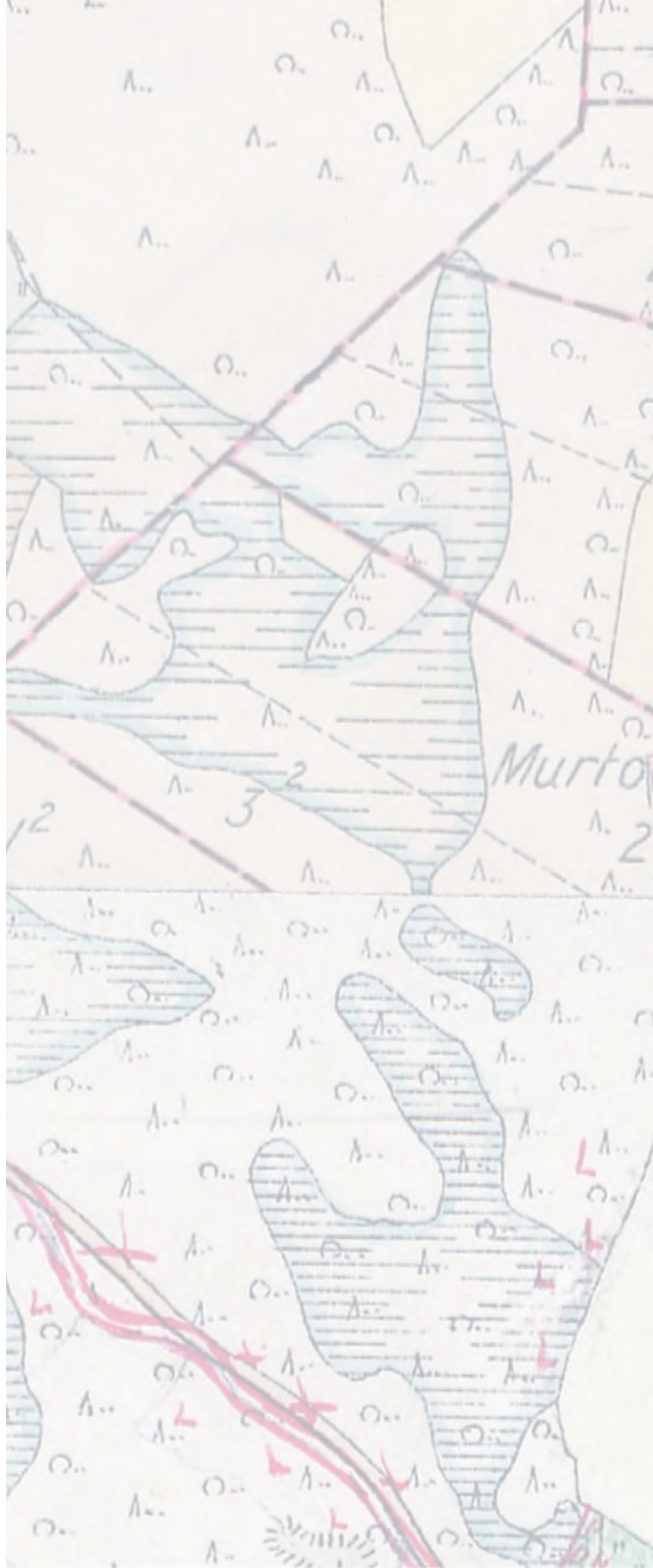
Kirkkohallituksen päätöksessä v. 1966 Kivistön kirkon suunnitelmia verrataan Raili ja Reima Pietilän suunnittelemaan Kalevan kirkkoon Tampereella sekä Alvar Aallon Kolmen ristin kirkkoon Imatran Vuoksenniskalla. Kalevan kirkko valmistui v. 1966, mutta kilpailu sen suunnittelusta oli käyty jo v. 1959, joten suunnitelma oli Kivistön kirkon suunnitteluvaiheen aikaan jo tunnettu. Vuoksenniskan kirkko oli valmistunut jo v. 1958.

Kivistön kirkkosalin vinoissa ulkoseinälinjoissa, erityisesti kellotornin paneelimaisissa seinäosissa, voi nähdä muistumia Kalevan kirkon ulkoseinien toisiinsa lomittuvista pystylinjoista. Kalevan kirkon kirkkosalin tumman, rytmikkäästi sommitellun kattopalkiston voi nähdä muistuttavan idealtaan Kivistön kirkkosalin sisäkattoa. Samoin esim. pitkät veistokselliset kirkonpenkit muistuttavat myös Kivistön kirkon penkkejä. Samanhenkisiä penkkejä tosin oli useissa tuon aikakauden kirkoissa.

Kolmen ristin kirkkoon verrattaessa yhteneväisyyttä voi ajatella löytyvän erityisesti kirkkosalin plastisen tilasommittelun osalla. Urkuparven sijainti matalalla osana kirkkosalia ja suorakulmaisuudesta poikkeavat linjat ovat kirkoille yhteisiä piirteitä. Samoin tilojen väri- ja materiaalimaailmat muistuttavat toisiaan: valkoiset sileät seinät, punainen laattalattia, lakattu vaalea puu detaljeissa ja kalusteissa. Jopa alttarikaiteen mustat penkit ja alttaritaulun korvaava risti/ristit muistuttavat ideana toisiaan.

Aikakauden kansainväliset arkkitehtuurivirtaukset heijastelivat myös Kivistön kirkon suunnitelmiin. Kalevi ja Raili Hietanen vierailivat Kivistön kirkon suunnittelun aikoihin Ronchampin kappelissa Ranskassa (Le Corbusier, 1954). Tältä matkalta on voitu saada vaikutteita mm. Kivistön kirkkosalin huomattavan syvien, vinojen ikkunasyvennysten suunnitteluun. Samoin Kivistön kirkon seinien ja katon liittymäkohtien valoraot voivat hyvin olla perua Le Corbusierin kappelista.

Selkeänä poikkeamana ajankohdan kirkkoarkkitehtuurin valtavirtauksiin Kivistön kirkon arkkitehtuurissa voidaan pitää punatiilen käyttöä julkisivuissa. Myös muu julkisivuväritys on viritetty punatiilen tai punaruskean sävyihin. Arkistotietojen perusteella arkkitehdit olivat ilmeisesti esittäneet alustavissa luonnoksissa julkisivumateriaaliksi valkoista tiiltä, mutta toteutussuunnitelmissa oli julkisivumateriaaliksi valittu kuitenkin punainen poltettu tiili.

Alvar Aallon suunnittelemalle Imatran Kolmen ristin kirkolle on tyypillistä kirkkosalin seinän syvennykset, seinien valkoinen väri ja punainen laattalattia.
Samoja elementtejä on nähtävissä Kivistön kirkon kirkkosalissa. Kolmen ristin kirkossa myös penkkirivistöt ja urkuparvi muistuttavat Kivistön kirkon kirkkosalin ratkaisuja.

Kolmen ristin kirkko, Imatra, Vuoksenniska
Alvar Aalto, 1966
Kuva: Timo Viitanen,Vastavalo.fi

Kalevan kirkko, Tampere
Raili ja Reima Pietilä, 1966
Kuva: Soile Tirilä; MV/RHO

Hietaset vierailivat Ronchampin kappelissa Ranskassa Kivistön kirkon suunnittelun aikoihin. Samankaltaisuuksia näiden kahden kohteen välillä on muun muassa tumma kattorakenne, orgaaninen muotokieli sekä paksut ikkunasyvennykset. Kivistön kirkosta muistuttaa myös seinän yläosassa olevat kapeat raot, joista pääsee luonnonvaloa kappeliin. Kivistön kirkossa on samankaltaisia ratkaisuja, esimerkiksi kirkkosalin alttariseinän yläosan kapeat ikkunat, joiden kautta luonnonvalo valaisee alttaria.

Ronchamp kappeli, Ranska
Le Corbusier, 1954
Kuva: Paul Kozlowski / Foundation Le Corbusier

10 Rakennussuojelun näkökulmia

10 Rakennussuojelun näkökulmia

Museoviraston Kivistön kirkon peruskorjauksen ja laajennuksen hankesuunnitelmaa koskevassa lausunnossa (pvm 4.5.2016) nostetaan kirkon säilytettäviksi ominaispiirteiksi seuraavat kohteet:

- Näkymä Keimolantieltä kirkolle, johon myös olennaisesti kuuluu maantien ja kirkkorakennuksen väliin jäävä metsävyöhyke.

- Pienimittakaavainen suljettu sisäpiha. Asuinrakennus on erotettu aidalla. Varsinainen kirkko-osa on ympäröiviä rakennuksia korkeampi ja tästä syystä muut rakennukset ovat sille alisteisia.

- Kirkkosali ympäröivine tiloineen ja sisätilojen yksityiskohtineen. Sisätiloissa on paljon kiinnostavia yksityiskohtia, antaen kirkolle omaleimaisen kokonaiskuvan.

Vantaan kaupunginmuseo soveltaa rakennusten suojeluarvoa määritellessään rakennussuojelulakiin perustuvaa kulttuurihistoriallisten, rakennustaiteellisten ja ympäristöarvojen luokittelua. Kulttuurihistoriallisia arvoja tarkastellaan harvinaisuuden, tyypillisyyden, edustavuuden, alkuperäisyyden, historiallisen todistusvoimaisuuden ja historiallisen kerroksisuuden kannalta.

Kivistön kirkkoon liittyviä erityisiä arvoja näiden kulttuurihistoriallisten tarkastelukulmien valossa ovat selkeästi alkuperäisyys ja historiallinen todistusvoimaisuus.

- Kirkkorakennus on säilynyt erittäin hyvin alkuperäisessä 1960-luvun asussaan ja käyttötarkoituksessaan. Rakennuskokonaisuutta ei ole vuosien varrella muutettu eikä laajennettu eikä tilajakoja ole muutettu. Oleellisimpia, muutoksia ovat julkisivujen ikkunasäleikköjen poisto sekä kirkkosalin penkkien ja alttarin muutokset.

- Kirkon syntyvaiheiden taustalla on ollut paikallisten asukkaiden määrätietoinen pyrkimys saada oma tila hengellistä toimintaa varten. Keimolan-Kivistön rukoushuoneyhdistyksen perustamiseen 1950-luvulla johtanut yhteisöllinen toiminta sai aikanaan jatkoa alueen omassa kirkkorakennuksessa.

- Kivistön kirkkorakennuksen harvinaisuus- ja tyypillisyysarvot ovat luonteeltaan lähinnä paikallisia tai maakunnallisia.

- Kivistön kirkko on rakennettu 1960-luvulla, jolloin Suomessa rakennettiin paljon, myös seurakuntien hankkeita. Vantaallakin rakennettiin useita kirkollisia rakennuksia, mutta nykyisin niistä on osa jo purettu eikä moni enää ole kirkollisessa käytössä.

11 Lähteet ja viitteet

11.1 Lähteet

Painamattomat lähteet

Museoviraston lausunto. Kivistön kirkon peruskorjaus ja laajennus, hankesuunnitelma, 4.5.2016

Raksystems Anticimex 17.9.2012, RS15 Kuntoarvio

Kirkkohallituksen N:o 3. täysistunnon pöytäkirja 18.1.1966

Vantaan kaupunginmuseon Jaana Mobergin sähköpostiviesti Vantaan seurakuntien Maija-Liisa Sahlbomille Kivistön kirkon asuinrakennuksen purkamisesta, päivätty 7.10.2009

Siunauskappeli rakennustyyppinä, Evankelis-Luterilaisten seurakuntien siunauskappelit 1917-2000, Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy, 2015

Painetut lähteet

Ahtiainen, Pekka & Tervonen, Jukka, 2002. Vantaan historia: 1946-1977: kasvua, yhteistyötä, hyvinvointia. Vantaa: Vantaan kaupunki

Airas, Jukka-Pekka, 1992. Uuden kirkkoarkkitehtuurin ongelmat. Helsinki: Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 178

Eskola, Amanda, 2002. Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979. Inventointiraportti. Vantaa: Vantaan kaupunginmuseon (VKM) julkaisuja nro 12

Hako, Juha (toim.), 2015. Kivistö-kylästä kaupungiksi. Vantaa: Kellastupa Oy

Koho, Timo, 2003. Menneisyyden muistikuvat. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy

Kuorikoski, Arto (toim.), 2008. Uskon tilat ja kuvat. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura

Lauri Leppänen, 1998. Helsingin pitäjän toinen seurakuntajako. Helsingin pitäjä Helsinge 1998, 52-61. Vantaa: Helsingin pitäjän kotiseutuyhdistys ry

Lauri Leppänen, 1998. Lännen ensimmäinen kirkko Kivistöön. Helsingin pitäjä Helsinge 1999, 62-68. Vantaa: Helsingin pitäjän kotiseutuyhdistys ry

Ojanen, Eeva, 1972. Helsingin pitäjän seurakunnan historia. Tikkurila: Vantaan seurakunnat

Tarvainen, Olavi (toim.), 1968. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 1962–1966. Kuopio: 1968

Verkkolähteet

Vantaan seurakuntien verkkosivut, Kivistön kirkon historian lyhyt esittely, Haettu 16.11.2015
http://www.vantaanseurakunnat.fi/kiviston-kirkon-historia

Jussi Vertanen, 2002. Pyramidimainen miniatyyrikirkko ja tanskalaistyylinen seu-rakuntatalo. Vantaan Lauri 20.8.2002.
http://www.valomerkki.fi/vantaan-lauri/vantaan-lauri-arkisto/wul

Arkkitehtiesittely, Onni Savonlahti, Suomen Arkkitehtuurimuseo, Haettu 16.11.2016
http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16018688

Suullisia tietoja ovat antaneet

Tiina Havumäki, arkkitehti, 9.12.2015

Kaarina Perkola, seurakunta-aktiivi. Haastattelu Kaarina Perkolan kotona 29.9.2015.

Ilmari Hynynen, Kivistön kirkon pitkäaikainen talonmies (nykyisin eläkkeellä). Tapaaminen Kivistön kirkolla 16.10.2015 ja 30.5.2016.

Timo Jokinen, tekninen isännöitsijä, Vantaan seurakuntayhtymä. Tapaaminen Vantaan seurakuntayhtymän arkistossa 15.10.2015.

Laura Tuominen, erikoistutkija ja Sirkkaliisa Jetsonen, yliarkkitehti. Tapaaminen Museovirastolla 18.8.2016.

Jarkko Sinisalo, erikoistutkija, Museovirasto, kiinteistökierros Kivistön kirkolla 3.12.2016

Antti Pihkala, yliarkkitehti, Kirkkohallitus, kiinteistökierros Kivistön kirkolla 3.12.2016

Sähköpostitse tietoja ovat antaneet

Rune Filipsson, arkkitehti, sähköpostiviesti Mervi Savolaiselle 21.6.2016

Juhana Lahti, tutkimuspäällikkö, Arkkitehtuurimuseo. Sähköpostiviesti Mika Järviselle 26.8.2015 ja 28.8.2015

Jonas Malmberg, Alvar Aalto-säätiö. Sähköpostiviesti Mika Järviselle 21.8.2015

Antti Pihkala, Kirkkohallitus. Sähköpostiviesti Mervi Savolaiselle 20.8.2015

Sari Dhima, tutkijatohtori, Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Sähköpostiviesti Mika Järviselle 24.8.2015 ja 28.8.2015

Kuvalähteet

Alvar Aalto museo
Arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietasen arkisto
Arkkitehtuurimuseo
Etelä-Vantaa -lehti
Foundation Le Corbusier
Kaarina Perkolan arkisto
Museovirasto
Seurakuntasanomat
Vantaan kaupunginmuseo
Vantaan kaupunki
Vastavalo.fi

Kuvalähde mainittu kuvan yhteydessä.
Muut kuvat: ISS Proko Oy.

11.2 Loppuviitteet

1 Pauli Juusela, Marja-Vantaan tuleva keskus, Vantaan Lauri 17.10.2007
2 Vantaan Kivistö, Vanhan pientaloalueen yleissuunnitelma, s.15-17
3 Vantaan Kivistö, Vanhan pientaloalueen yleissuunnitelma, s.15-17
4 Kivistön koulu Rakennushistoriaselvitys 28.06.2013
5 Helsingin pitäjän seurakunnan historia, s.330
6 Kaarina Perkolan haastattelu 29.09.2015
7 Kaarina Perkolan haastattelu 29.09.2015
8 Helsingin pitäjän seurakunnan historia, s.330
9 Helsingin pitäjän seurakunnan historia, s.334
10 Helsingin pitäjä 1999, s. 62-63
11 Kaarina Perkolan haastattelu 29.09.2015
12 Helsingin pitäjä 1999, s. 63
13 Helsingin pitäjän seurakunnan historia, s.325
14 Helsingin pitäjän seurakunnan historia, s.334
15 Helsingin pitäjä 1999, s. 64
16 Arkkitehtuurimuseo www.mfa.fi, arkkitehtiesittely, katsottu 1.11.2016
17 Helsingin pitäjä 1999, s. 65-66
18 Helsingin pitäjä 1999, s. 64
19 Helsingin pitäjä 1999, s. 64
20 Kirkkohallituksen 3. istunnon pöytäkirja
21 Kirkkohallituksen 3. istunnon pöytäkirja
22 Helsingin pitäjä 1999, s. 66
23 http://www.vantaanseurakunnat.fi/
24 Helsingin pitäjä 1999, s. 66
25 Ilmari Hynynen
26 Helsingin pitäjä 1999, s. 67
27 Helsingin pitäjä 1999, s. 66
28 Siunauskappelit, 61
29 Uskon tilat ja kuvat, 110-112
30 Koho, 17-18

Kivistön soittokunta ja sen esitykset ovat kuin osa kesäjuhlaa.

**

Juhlassa Keimolan Martat lahjoittivat soittokunnalle marssisauvan. Kiitokseksi poikien antamasta runsaasta ohjelma-avusta eri tilaisuuksissa ja juhlissa. Sauvan koekäyttö osoitti, että hyvin sillä marssi kajahtaa.

Kivistön kirkon kesäjuhlat 1972
Etelä-Vantaa -lehti,
Kaarina Perkolan arkisto

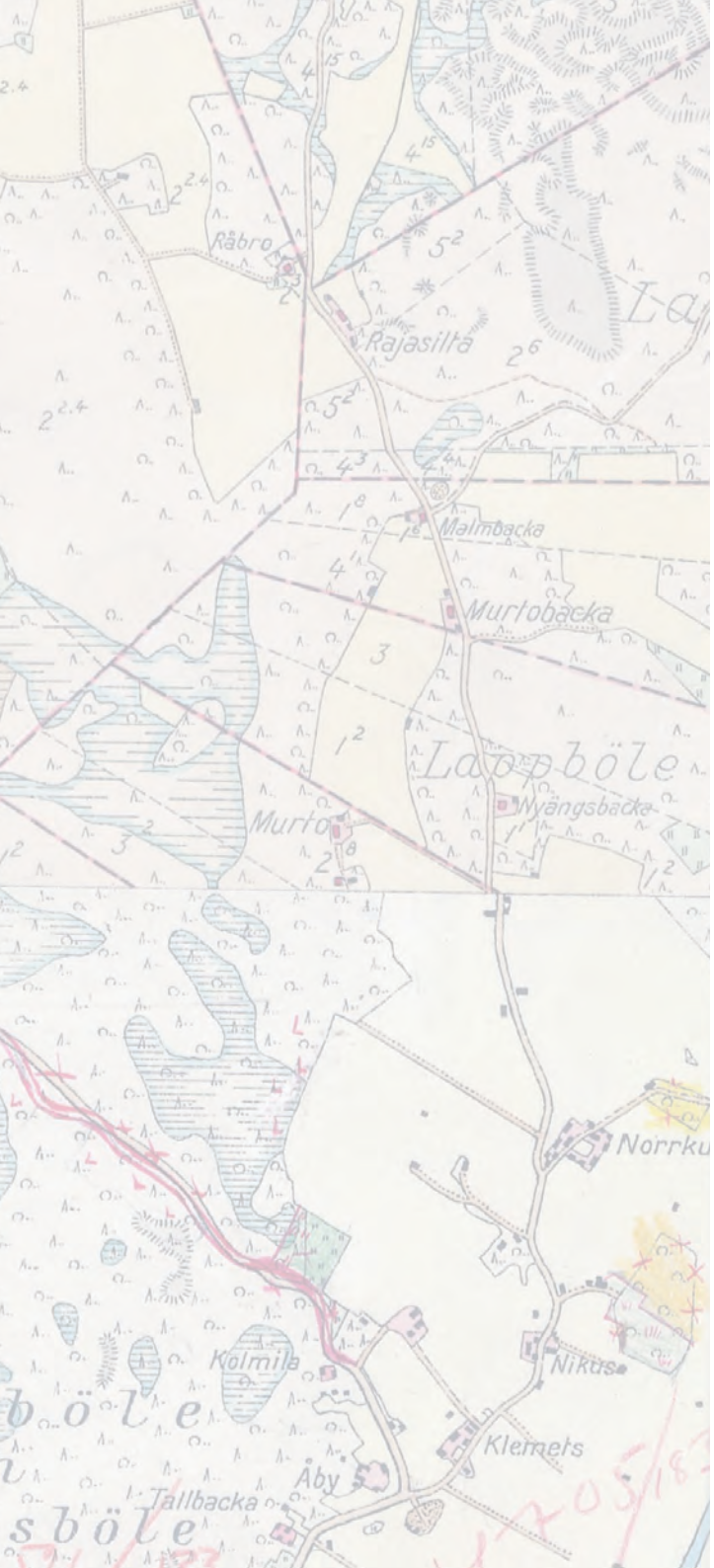
Kivistön kirkon kesäjuhlat pidettiin tänä vuonna perinteestä poiketen elokuun kolmantena sunnuntaina 20.8. Juhlat kokosivat runsaasti Kivistön ja lähiseudun asukkaita — varjot eivät ole auki sateen vaan auringon takia.

Juhlat aloitettiin jumalanpalveluksella, jonka toimitti pastori Heikki Kivekäs. Saarnassaan hän muistutti siitä kuinka tarpeellista hiljaisuus, rauha ja hiljentyminen on — hiljaisuudessa Jumala puhuu salatuilla tavalla.

Kivistön kirkon kesäjuhlat 1972
Etelä-Vantaa -lehti,
Kaarina Perkolan arkisto

Saras
Fsk
Tallbacka
Myllymäki
Marielund
Keimola
Angholm
Käinby
Lappo
och
Buskop

Råbro
Rajasilta
Malmbacka
Murtobacka
Nyängsbacka
Norrku
Kolmila
Niku
Klemets
Åby
Tallbacka

KIVISTÖN KIRKKO

Rakennushistoriaselvitys

